

J/3885.

Átiktatva: J/28.

**A Magyar Köztársaság legfőbb ügyészének
országgyűlési beszámolója
az ügyészség 2002. évi tevékenységéről**

TARTALOMJEGYZÉK

1. Az ügyészi szervezet	7
2. A büntetőjogi ügyészi tevékenység	8
A) A bűnözésre vonatkozó 2002. évi adatok	8
a) A 2002. évi bűnözésre vonatkozó főbb adatok és általános megállapítások	8
b) A bűncselekmények szerkezete	10
c) A személy elleni bűncselekmények	10
d) A vagyon elleni bűncselekmények	10
e) A közlekedési bűncselekmények	11
f) Az államigazgatás, igazságszolgáltatás és közélet tisztasága elleni bűncselekmények	12
g) A közrend elleni bűncselekmények	13
h) A gazdasági bűncselekmények	13
i) A bűncselekmények nyomozására vonatkozó néhány főbb adat	14
B) Az ügyészségi nyomozás	14
a) A Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal tevékenysége	14
b) A megyei (fővárosi) ügyészségi nyomozó hivatalok tevékenysége	16
C) A nyomozás törvényessége feletti felügyelet	16
a) A nyomozást megtagadó határozatok felügyelete	17
b) A nyomozást megszüntető határozatok felügyelete	18
c) A nyomozást felfüggesztő határozatok felügyelete	18
d) A fokozott felügyelet	19
e) Jogorvoslat a nyomozás során	19
ea) A nyomozó hatóság határozata elleni panaszok	20
eb) Az ügyészségi határozatok elleni panaszok	20
f) Az ügyészségen tett feljelentések elbírálása	21
g) A biztosíték letétbe helyezésének engedélyezése	21
h) Az előzetes letartóztatás a nyomozás során	21
i) Az ügyész eljárása a nyomozás befejezése után	23
ia) A vádemelési javaslat utáni eljárás	23

ib) A vádemelés elhalasztása	24
ic) A bírósági eljárás egyszerűsítését szolgáló intézmények	24
D) A vádhatósági tevékenység	25
E) Perújítás, felülvizsgálat, jogegységi eljárás, jogorvoslat a törvényesség érdekében	27
F) A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyelete	28
G) Gyermek- és ifjúságvédelmi ügyészi tevékenység a büntetőügyekben	35
H) Büntetőjogi szakági vizsgálatok	41
a) A nyomozás törvényessége feletti felügyelet körében	41
b) A vádképviselési és fellebbezési gyakorlat körében	42
c) A büntetés-végrehajtás törvényessége feletti felügyelet körében	44
d) A gyermek- és ifjúságvédelem körében	50
3. A magánjogi és a közigazgatási jogi ügyészi tevékenység	51
A) A magánjogi és közigazgatási jogi tevékenység és változásai általában	51
B) A környezetvédelemmel kapcsolatos ügyészi tevékenység	52
C) A szabálysértési eljárásokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység	54
D) A közigazgatással kapcsolatos más ügyészi feladatok	56
E) A cégbírósági eljáráshoz kapcsolódó ügyészi tevékenység	57
F) A munkaviszony és a szolgálati viszony szabályai érvényesülésének segítése	57
G) A társadalmi szervezetek és alapítványok törvényességi felügyelete	58
H) Az ügyészséghez benyújtott törvényességi kérelmek tapasztalatai	60

I) Magánjogi és közigazgatási jogi szakági vizsgálatok	61
a) Az egészségügyi intézményeket támogató alapítványok működése törvényességének vizsgálata	61
b) A közhasznú jogállású társadalmi szervezetek működésének, közhasznúsági jelentéseinek törvényességi vizsgálata	62
c) Az adóhatóságok tevékenységének törvényességi vizsgálata	63
d) A természetvédelmi és a környezetvédelmi szabálysértési eljárások és határozatok törvényességi vizsgálata	64
e) A külföldiek belföldi foglalkoztatása engedélyezésének törvényességi vizsgálata a munkaügyi központok gyakorlatában	65
f) A jogalap nélkül felvett nyugellátások visszafizetésével kapcsolatos hatósági határozatok törvényességi vizsgálata	66
g) Gyermek- és Ifjúságvédelmi (büntetőjogon kívüli) szakági vizsgálatok	67
4. A katonai ügyészség tevékenysége	68
A) A katonai ügyészi tevékenységről általában	68
B) A büntetőjogi katonai ügyészi tevékenység	69
C) A magánjogi és a közigazgatási jogi katonai ügyészi tevékenység	75
D) A Katonai Főügyészség vizsgálatai	76
5. Az ügyészség együttműködése egyes szervekkel; a sajtóval és az állampolgárokkal való kapcsolat	77
A) Az ügyészség és az Országgyűlés kapcsolata	77
a) Interpellációk és kérdések	77
b) Az Országgyűlés egyes bizottságainak eljárásához kapcsolódó ügyészi tevékenység	79
c) A Magyar Köztársaság ügyészsége 1998., 1999. és 2000. évi tevékenységéről szóló beszámoló országgyűlési bizottsági fogadtatása	79
d) A mentelmi jog felfüggesztésének indítványozása	80

B) Az ügyészség és az országgyűlési biztosok kapcsolata	80
C) Részvétel az Országos Igazságszolgáltatási Tanács munkájában	81
D) Az ügyészség kapcsolata az Alkotmánybírósággal	82
E) Az ügyészség és az Állami Számvevőszék kapcsolata	83
F) Az ügyészség és a központi közigazgatási szervek együttműködése	85
G) A Közbeszerzések Tanácsával való kapcsolat	86
H) Az ügyészi szervezet kommunikációja	87
I) Az ügyfelek tájékoztatása	88
6. Az ügyészségi informatika	89
7. Az ügyészség nemzetközi tevékenysége	92
A) Nemzetközi kapcsolatok	92
B) Jogsegély-ügyek	97
C) Az Európai Unióhoz való csatlakozásra felkészülés	98
8. Az ügyészség személyügyi helyzete	102
A) Az ügyészség személyügyi helyzete	102
B) Az ügyészek képzése, továbbképzése	103
C) A katonai ügyészség személyügyi helyzete	105
9. Az ügyészség működésének gazdasági feltételei	106
10. Az ügyészek tudományos tevékenysége és az OKRI	110
A) Az ügyészek tudományos tevékenysége	110
B) Az OKRI	111

1. számú melléklet: A Legfőbb Ügyészség Panaszirodája 2002. évi ügyfélforgalmának összetétele az ügyfelek lakóhelye szerint	114
2. számú melléklet: A Legfőbb Ügyészség Panaszirodája 2002. évi ügyfélforgalmának összetétele jogi szakágak szerint	114
3. számú melléklet: A Legfőbb Ügyészség Panaszirodája 2002. évi ügyfélforgalmának összetétele az igény jellege szerint	115
4. számú melléklet: A Legfőbb Ügyészség Panaszirodájának ügyfélforgalma a 2000., a 2001. és a 2002. évben	115

Függelék: Statisztikai táblák és ábrák

Tisztelt Országgyűlés!

A Magyar Köztársaság Alkotmánya 52. §-ának (2) bekezdésében, valamint a Magyar Köztársaság Országgyűlésének Hárszabályáról szóló 46/1994. (IX. 30.) OGY határozat 89. §-ában foglalt kötelezettségem alapján a Magyar Köztársaság ügyészsége 2002. évi működéséről a következő beszámolót nyújtom be:

1. Az ügyészi szervezet

A 2002. év során az ügyészség alkotmányjogi helyzetében nem történt változás. Az ügyészség független és csak a törvénynek, a jogszabálynak van alárendelve [1972. évi V. törvény 20. § (5) bek.]. Az ügyészi szervezetet az Országgyűlésnek felelős legfőbb ügyész vezeti és irányítja, aki működéséről köteles beszámolni [Alkotmány 52. § (2) bek.; 53. § (3) bek.].

Az ügyészi szervezet tagozódása 2002-ben változatlanul a következő volt:

- a) a Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége;
- b) a megyei főügyészségek, illetőleg a Fővárosi Főügyészség;
- c) a helyi (a megyékben városi, Budapesten kerületi) ügyészségek;
- d) a Katonai Főügyészség;
- e) a területi katonai ügyészségek.

A Legfőbb Ügyészség irányítása alá 2002-ben is 20 (a fővárosi és 19 megyei) főügyészség tartozott. A főügyészségek szervezete alapvetően a büntetőjogi, illetőleg a magánjogi és közigazgatási jogi törvényességi felügyeleti tevékenység alapján tagozódott. Szervezetük ennek megfelelően a nyomozások felügyeletét, illetőleg büntetőbíróági szakterületet ellátó büntetőjogi osztályból, illetve csoportból, valamint magánjogi és közigazgatási jogi osztályból, illetve csoportból állt. A főügyészségeken ezen kívül különböző funkcionális feladatokat ellátó szervezeti egységek is működtek. A főügyészségek szervezetébe tartoztak az ügyészségi nyomozó hivatalok is, amelyek az ügyészségi hatáskörbe rendelt nyomozásokat végezték.

A Fővárosi Főügyészség szervezeti felépítése némileg összetettebb volt. Szervezete 2002. december 1-jétől kismértékben módosult, létrejött többek között – a Legfőbb Ügyészségen működő osztályhoz hasonlóan – a Kiemelt Ügyek Osztálya, amely a hozzá tartozó ügyekben ellátja a nyomozások felügyeletét, a vádemeléssel kapcsolatos feladatokat és a vádképviselést is. Változatlanul a Fővárosi Főügyészség országos illetékességgel rendelkező önálló szervezeti egységként működött a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal.

2002-ben a fővárosban és a megyékben 115 helyi ügyészség működött. A helyi ügyészségeken önálló szervezeti egységek általában nem voltak. Az ügyészek – szakterületük szerinti beosztásban – a vezető ügyésznek, illetve helyettesének alárendelten végezték tevékenységüket.

A hatályos rendelkezések szerint a helyi ügyészségek jártak el azokban az ügyekben, amelyeket jogszabály vagy legfőbb ügyészi utasítás nem utalt más ügyészi szerv hatáskörébe. Ez azt jelentette, hogy a helyi ügyészségek intézték az ügyek túlnyomó részét, így az ügyészek munkaterhe is ott – elsősorban a fővárosi kerületi ügyészségeken és a megyeszékhelyeken működő városi ügyészségeken – volt a legnagyobb.

A katonai ügyészi szervezet az egységes ügyészi szervezet integráns része; e szervezetet a legfőbb ügyész irányítja egyik helyettese, a katonai főügyész útján. A katonai ügyészek egyben hivatásos katonák, de az irányítás rendszere folytán tevékenységükben függetlenek a katonai hierarchiától.

2002-ben a Katonai Főügyészségnek alárendelten öt első fokon eljáró, de lényegében a főügyészségi szintnek megfelelő területi katonai ügyészség működött budapesti, debreceni, győri, kaposvári és szegedi székhellyel.

2002-ben is az ügyészi szervezethez tartozott – de nem ügyészi szerv – az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI), amely a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény (ügyészségi törvény) 18. §-ának (2) bekezdése szerint az ügyészség tudományos és kutató szerve.

2. A büntetőjogi ügyészi tevékenység

A) A bűnözésre vonatkozó 2002. évi adatok

a) A 2002. évi bűnözésre vonatkozó főbb adatok és általános megállapítások

Az ügyészség 2001. évi tevékenységéről szóló jelentésében tájékoztattam az Országgyűlést arról, hogy a bűnözés hosszabb időre vonatkozó tendenciája 1983 után fokozatosan, 1990-től pedig robbanásszerűen emelkedő volt, s 1999-ben stagnálónak vált. Ez a tendencia a 2002. évben határozottan csökkenő irányzatot vett, amiből azonban hosszabb távra szóló következtetés még nem vonható le.

A 2002. évben az ismertté vált bűncselekmények száma 420.782 volt, ami a 2001. évben ismertté vált 465.694 bűncselekménynek a 90,4 %-a. Ez a szám az azt megelőző évek adataihoz képest is kedvező (2000: 450.673, 1999: 505.716, 1998: 600.621, 1997: 514.403, 1996: 466.050).

Amint az előbbi adatsorból is megállapítható, a bűncselekmények magas száma a társadalom súlyos terhévé vált, ami hatékonyabb megelőző intézkedéseket (pl. őrző-védő szervezet létrehozása, térfigyelő rendszerek kialakítása, hatékonyabb okmányvédelem, rendőrjárőrözés a veszélyeztetett helyeken) tett szükségessé, s ez a megelőző intézkedésekkel érintett területeken a bűncselekmények számának csökkenését eredményezte. Közrehatott a bűncselekmények számának csökkenésében a Büntető Törvénykönyvnek a 2001. évi CXXI. törvénnyel történt, 2002. április 1-jén életbe lépett az a módosítása (a továbbiakban a 2001. évi Btk. Novella) is, amely az embercsempészségnek azt az esetét, amikor az államhatár átlépéséhez több személynek nyújtanak segítséget, ún. törvényi egységbe foglalva egy bűncselekménnyé tette, míg azt megelőzően az embercsempészség annyi rendbeli bűncselekménynek minősült, ahány személynek segítséget nyújtottak. A Btk. Novella önmagában majdnem 7000-rel csökkentette a bűncselekmények számát anélkül, hogy a tényleges helyzetben bármilyen változás történt volna.

Az ismertté vált bűncselekmények számának a megelőző évhez képest mintegy 45.000-t kitevő csökkenését döntően a vagyon elleni bűncselekmények számának mintegy 34.000-rel történt csökkenése eredményezte, aminek részleteivel a beszámoló e fejezetének d) pontja foglalkozik. Számottevően befolyásolta még a bűncselekmények

számának egészét az okirattal kapcsolatos közbizalom elleni bűncselekmények számának mintegy 4.500-at kitevő csökkenése.

2002-ben az ismertté vált bűncselekmények számának jelentős csökkenése ellenére, mintegy 1 %-kal több (2002: 121.885, 2001: 120.583) bűnelkövető vált ismertté. Az ismertté vált bűnelkövetők számának a bűncselekmények számához viszonyított emelkedése már önmagában is a felderítés és nyomozás eredményességének javulását mutatja.

A büntetett előéletű bűnelkövetők száma a megelőző évekhez közeli, 47.274 volt, közülük azonban 18 év óta a legkevesebb, 14.115 a visszaeső, ezen belül 2.878 a különös, 6.015 pedig a többszörös visszaeső.

A bűnözés mennyiségi változásának területi megoszlása körében Baranya, Nógrád és Somogy megyékben az ismertté vált bűncselekmények száma jelentéktelen mértékben emelkedett, míg a többi megyében és a fővárosban – egyes helyeken jelentősen – csökkent. Ahol a bűncselekmények száma jelentősen csökkent, ott abban elsősorban a vagyon elleni bűncselekmények számának csökkenése játszik szerepet. Ezeknek a bűncselekményeknek a száma a fővárosban mintegy 6.000-rel, Pest megyében 8.000-rel, Jász-Nagykun-Szolnok megyében 3.500-zal, Győr-Moson-Sopron megyében 3.000-rel, Veszprém megyében 1.600-zal, Csongrád, Tolna és Zala megyékben pedig 2.000-rel kevesebb.

b) A bűncselekmények szerkezete

A bűncselekményeknek a védett jogtárgy jellegével meghatározott szerkezetében az előbbieken vázoltakon túli lényegesebb változás nem ismerhető fel. Az ismertté vált bűncselekmények struktúrájában a legnagyobb arányt (67,4 %) változatlanul a vagyon elleni bűncselekmények képviselik, amelyet a közrend elleni bűncselekmények követnek 16,7 %-os aránnyal. Kiemelést érdemel még a közlekedési bűncselekmények 5,1 %-os, a személy elleni bűncselekmények 4 %-os és a gazdasági bűncselekmények 3,4 %-os aránya. Ezek az arányok nagymértékben függenek a vagyon elleni és a közrend elleni bűncselekményeknek a jelentés további részeiben részletezettek szerinti alakulásától és önmagában csupán tájékoztató jellegűek.

c) A személy elleni bűncselekmények

A személy elleni bűncselekmények száma mintegy 20 %-kal kevesebb a 2001. évben ismertté váltnál (2002: 16.859, 2001: 20.927). Ezt az arányt azonban nem elsősorban a legsúlyosabb személy elleni bűncselekmények számának csökkenése, hanem az ugyanebben a körben regisztrált, az adatkezeléssel kapcsolatos bűncselekmények alakulása eredményezte (2002: 415, 2001: 3.251). Ugyanakkor önmagában is jelentős az, hogy a befejezett emberölések száma a 2001. évi 250 helyett 203 volt. Különösnek tűnik, hogy évek óta csaknem azonos (2002: 156, 2001: 153, 2000: 152, 1999: 164, 1998: 153) az emberölés kísérlete. Erős felindulásban elkövetett befejezett emberölés nem volt, annak a száma a megelőző években is kevés (2-4) volt.

A szándékosan elkövetett 7.531 súlyos testi sértés kevesebb, mint az 1998-2000. között elkövetett ilyen bűncselekmények átlaga. Az ennél 2001-ben számba vett mintegy 300-zal kevesebb bűncselekmény lényegtelen arányú és átmeneti, csökkenésnek nem minősíthető előfordulás volt.

d) A vagyon elleni bűncselekmények

A vagyon elleni bűncselekmények mindenkori mennyisége döntően meghatározza a bűnözés egészét. Ez a 2002. esztendőnek is jellemzője, amennyiben a vagyon elleni bűncselekmények számának mintegy 34.000-rel történt csökkenése az összes csökkenés 80 %-át teszi ki.

Ami az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények számát illeti, 2002-ben 283.664 ilyen bűncselekmény számbavételére került sor (2001: 317.900, 2000: 311.611, 1999: 358.036).

A vagyon elleni bűncselekmények számát alapvetően a lopás mennyisége, évenkénti ingadozását pedig a csalások számának változása határozza meg.

A vagyon elleni bűncselekmények körében a legnagyobb csökkenés a lopásnál van (2002: 206.182, 2001: 228.769). Ezen belül feltétlenül pozitív változás, hogy a 2001. évben már megállapított csökkenés folytatásaként kevesebb volt a betöréses lopások (2002: 58.740, 2001: 68.499), továbbá a gépjárműlopások (2002: 8.354, 2001: 9.282) száma is.

A csalások számának alakulását az évről évre tapasztalható, attól függő jelentős hullámválzás jellemzi, hogy az adott évben befejeződött-e a büntetőeljárás vádemelés előtti szakasza több ezer bűncselekményt magába foglaló ún. „sorozatcsalás” miatt. Az elmúlt évben mintegy 10.000-rel volt kevesebb (2002: 25.281, 2001: 35.678) a csalást megvalósító bűncselekmények száma.

A vagyon elleni bűncselekmények számának további mérséklő tényezője a szerzői és szomszédos jogok megsértése bűncselekményének a 2001. évi 19.170-ről 17.532-re történt csökkenése.

A vagyon elleni bűncselekmények körében 70-nel (2002: 3.389, 2001: 3.319) növekedett a rablás, 505-tel (2002: 17.112, 2001: 16.607) a rongálás, s 49-cel (2002: 124, 2001: 75) a hitelsértés.

A vagyon elleni bűncselekményekkel okozott kár 92,0 milliárd forint, 18,6 %-kal kevesebb a megelőző évi 113,0 milliárd forintnál.

e) A közlekedési bűncselekmények

A közlekedési bűncselekmények számának az elmúlt évben történt mintegy 10 %-os emelkedése (2002: 21.588, 2001: 19.561) alátámasztja a közlekedési fegyelem lazulását igazoló tapasztalatokat.

Miután a közlekedési bűncselekmények túlnyomó részét (2002-ben 61,7 %-át) az ittas vagy bódult állapotban történt járművezetés teszi ki, ennek alakulása lényegesen kihat a közlekedési bűncselekmények számszerű alakulására. Ez a 2002. évben 13.318 (2001: 11.621) volt, ami egyúttal azt jelenti, hogy a közlekedési bűncselekmények egésze növekedésének oka döntően az ittas járművezetések számának emelkedésében található meg.

A 21.588 közlekedési bűncselekményből 20.015 a közúti közlekedés körében fordult elő, amiből 513 halált, 3.624 pedig a súlyos testi sértést okozó baleset volt.

A balesetre vezető okok között változatlanul a gyorsjárat (4.987) volt az elsődleges, amelyet az elsőbbségi jog meg nem adása (4.304), a kanyarodás szabályainak megszegése (3.368), a figyelmetlen vezetés (1.128), a követési távolság be nem tartása (1.109) és a szabálytalan előzés (1.066) követett. 1.976 volt az olyan

közlekedési balesetek száma, amelyet a gyalogosok, 1.941 pedig, amelyet a kerékpárosok idéztek elő.

f) Az államigazgatás, igazságszolgáltatás és közélet tisztasága elleni bűncselekmények

Az ebbe a csoportba tartozó ismertté vált bűncselekmények száma 8.836, amely mintegy 42 %-kal kevesebb a megelőző évinél (2001: 15.558).

A Btk. itt tartalmazza az embercsempészésre vonatkozó – korábban már említett – büntetőjogi rendelkezéseket, amelyeket a 2001. évi Btk. Novella – többek között – úgy módosított, hogy az államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtó cselekményt törvényi egységbe foglalta (jogilag egy bűncselekménnyé tette), míg korábban az embercsempészés annyi rendbeli volt, ahány személynek nyújtották a segítséget. Ez a törvénymódosítás – a tényleges helyzet változása nélkül – azt eredményezte, hogy a 2001. évben regisztrált 10.266 embercsempészés 3.639-re csökkent. Ez olyan számottevő csökkenés, amelynek már a bűnözés egészére is kihatása van. Az embercsempészések száma még kevesebb lett volna, ha a módosító törvény az év elején lépett volna hatályba. 2003-ban ennek hatása már egész évben érvényesül.

Ebben a csoportban említést kell tenni arról, hogy a korrupciós bűncselekmények száma 793 volt, amihez hasonló számú ilyen bűncselekmény vált ismertté az elmúlt 10 évben. Ebből ki kell emelni a hivatali vesztegetést, amelynek száma 2002-ben akár 20 évre visszanyúlóan is a legmagasabb, 670 volt (2001: 649, 2000: 401, 1999: 458, 1998: 477). E bűncselekmény esetében – jellegére figyelemmel – mindenkor igen jelentős volt a látencia, ezért az elmúlt évi növekedés inkább a korrupciós cselekmények egyes területeken (rendőrség, vám- és pénzügyőrség) történt hatékonyabb üldözésével magyarázható.

g) A közrend elleni bűncselekmények

A közrend elleni bűncselekmények száma az elmúlt öt év során 70-75.000 között volt. Ebben a csoportban a bűnözési statisztika „teherkéte” az okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények (közokirat-hamisítás, magánokirat-hamisítás, okirattal visszaélés) évről-évre ismertté váló magas száma (2002: 48.583, 2001: 53.083, 2000: 55.723, 1999: 53.305, 1998: 60.244). Különösen a magánokirat-hamisítás (2002: 19.956) gyakran vagyon elleni bűncselekmény (sikkasztás, csalás, hűtlen kezelés) olyan eszközselekménye, amelynek rendbelisége nagyobb a célselekményt képező vagyon elleni bűncselekmény rendbeliségénél, ezért azok számát és súlyosságát is ennek figyelembe vételével kell értékelni.

A közrend elleni bűncselekmények körében mennyisége miatt érdemel figyelmet az évről-évre emelkedő számban ismertté váló garázdaság (2002: 9.389, 2001: 8.353, 2000: 7.817, 1999: 7.706, 1998: 7.492) jelentősége és növekedése miatt pedig a kábítószerrel visszaélés (2002:4.126, 2001:3.918, 2000:3.172, 1999:2.718, 1998:2.068). Említést kell tenni a szintén fokozottabban veszélyes robbanóanyaggal és lőfegyverrel visszaélésről, amelynek ötéves trendje viszont csökkenő (2002: 980, 2001: 938, 2000: 1.207, 1999: 1.419, 1998: 1.623).

h) A gazdasági bűncselekmények

A gazdasági bűncselekmények alakulása az elmúlt három évben ismét emelkedő tendenciát mutat (2002: 14.248, 2001: 12.412, 2000: 10.986). Ebben a bűncselekménycsoportban figyelmet érdemel az adó- és társadalombiztosítási csalás emelkedő és viszonylag magas száma (2002: 3.932, 2001: 3.591, 2000: 2.552, 1999: 1.731), ami bizonyára összefügg a cselekmények számának tényleges alakulásán kívül a hatékonyabb felderítéssel is.

Ebből a bűncselekmény csoportból kiemelhető még a pénzhamisítás, amely 1998 óta hullámmó, de a megelőző esztendőhöz képest lényegesen magasabb számban fordult elő (2002: 1.105, 2001: 677, 2000: 1.429, 1999: 2.833).

A gazdasági bűncselekményekkel érintett összeg (mérték) 39,0 milliárd forint volt, amely 21 %-kal több, mint a 2001. esztendőben.

i) A bűncselekmények nyomozására vonatkozó néhány főbb adat

A rendőrség az elmúlt évben 448.685 befejezett nyomozásról számolt be, ami 7 %-kal kevesebb a megelőző évinél. A befejezett nyomozásokból 264.321 megszüntetéssel végződött, míg 166.777 nyomozás vádemelési javaslattal zárult.

A rendőrségi nyomozásban az ismeretlen tettesek felderítésének eredményessége 40,5 % volt, amely 3 %-kal kedvezőbb a megelőző évinél, a nyomozás eredményesség pedig 49 %, – a megelőző évinél 1 %-kal kedvezőbb – volt.

Az ügyész által elrendelt pótnyomozások száma 9.827 volt, ami 65 %-a a megelőző évi 15.059 pótnyomozásnak. A pótnyomozások számának jelentős csökkenése nem jelent mást, mint a 2000. évi helyzet visszaállítását (akkor a pótnyomozások száma 10.699 volt).

Az ismertté vált 420.782 bűncselekmény súlyosságát érzékelteti, hogy abból 174.872 (41,5 %) volt büntett, 245.910 (58,5 %) pedig vétség.

B) Az ügyészségi nyomozás

Az ügyészségi nyomozás a 2001. évben kismértékben kiszélesített hatásköre mellett is eleget tud tenni feladatainak. Az ügyészségi nyomozás kizárólagos hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozása a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal és a megyei (fővárosi) ügyészségi nyomozó hivatalok között oszlik meg, az erre vonatkozó legfőbb ügyészi utasításban szabályozottak szerint. Az ügyészségi törvény által az ügyészség kizárólagos nyomozási hatáskörébe tartozó bűncselekmények közül a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal jár el a közjogi mentességgel rendelkező személyek (országgyűlési képviselők, az Alkotmányban felsorolt intézmények Országgyűlés által választott tisztségviselői) által elkövetett bármely, továbbá a sérelmükre elkövetett egyes bűncselekmények ügyében, a bírák és ügyészek által elkövetett, továbbá az államszervezetben vezető tisztséget betöltők egyes bűncselekményei esetén, valamint a rendőrök sérelmére elkövetett emberölés miatt. Az ügyészség kizárólagos nyomozási hatáskörébe tartozó többi ügyben a megyei (fővárosi) ügyészségi nyomozó hivatalok járnak el.

a) A Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal tevékenysége

A Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal fontos szerepet tölt be az ügyészség hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozásában, amennyiben az ezt szabályozó legfőbb ügyési utasítás ide utalja a beszámoló előbbi részében megjelölt ügyek nyomozását. Ezen túlmenően a törvény felhatalmazása alapján a legfőbb ügyész és a Legfőbb Ügyészség erre felhatalmazott vezető ügyészei az ügyészség hatáskörébe vonhatják bármely ügy nyomozását, amelynek lefolytatására a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatalt jelölhetik ki. Az elmúlt évben két ilyen ügy volt, ezek a Postabank Rt-nek a Budai Hengermalom részére 1995-1998-ban nyújtott hitelekkel, valamint a Technika Külkereskedelmi Vállalat felszámolásával kapcsolatos visszaélés miatt a rendőrségtől átvett ügyek, amelyek mindegyikében a nyomozás átnyúlik a 2003. évre.

A 2002. évben a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatalnál 365 büntető feljelentést tettek, így a megelőző évben el nem bírált 10 feljelentéssel együtt 375 feljelentés várt elbírálásra.

Az elmúlt évben folytatódott az a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal létesítésekor elkezdődött gyakorlat, hogy nagy számban tesznek büntető feljelentést egyrészt olyan cselekmények miatt, amelyekkel kapcsolatos korábbi próbálkozások nem vezettek sikerre, másrészt pedig nem az ügyészség nyomozási hatáskörébe tartozó ügyekben is itt teszik meg a feljelentést. Az itt tett feljelentések jelentős részének is az a jellemzője, hogy hiányosságai miatt alkalmatlan az elbírálásra.

Az előbbi okokkal magyarázható, hogy a feljelentések közül csak 20 esetben lehetett a nyomozást elrendelni, 65 esetben pedig azt meg kellett tagadni. 142 esetben a feljelentés kiegészítése iránt kellett intézkedni, míg 137 feljelentést elbírálásra más hatósághoz kellett áttenni, 11 feljelentés elintézése pedig áthúzódott a 2003. évre.

A feljelentések nagyobb részének megalapozatlanságát mutatja az is, hogy 126 feljelentés kiegészítés során történt adatszerzés után 114 esetben a nyomozást meg kellett tagadni és csak 12 feljelentés kiegészítési eljárás hozta létre a bűncselekmény elkövetésének a nyomozás elrendeléséhez szükséges alapos gyanúját.

A feljelentések jelentős részét bíró (98), ügyész (61), országgyűlési képviselő (45) és rendőr (20) ellen tették, nagyobb

számban hivatali visszaélés (148), hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisítás (33) és vesztegetés (20) miatt. A feljelentők az előbb megjelölt hivatalos személyek által folytatott eljárásban elszenvedett valós, vagy vélt sérelmük okát a hivatalos személy visszaélésének tulajdonítják, állításuk megalapozásához azonban csak az általuk igazságtalannak tartott döntésre tudnak hivatkozni.

A más hatóságtól átvett 15 ügygel együtt a Hivatalnál 47 ügyben indult eljárás, a befejezett nyomozások után pedig 20 ügyben került sor vádemelésre.

b) A megyei (fővárosi) ügyészségi nyomozó hivatalok tevékenysége

A megyei ügyészségi nyomozó hivataloknál – a Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatalt is ideértve – 6.296 büntető feljelentés várt elintézésre. Ebből 2.770 esetben a feljelentés hiányosságai miatt alkalmatlan volt érdemi elbírálásra, esetükben feljelentés kiegészítést kellett elrendelni. 693 esetben a nyomozást megtagadták, 12 esetben erre irányuló javaslatot terjesztettek elő az illetékes ügyésznél, míg 2.277 feljelentés alapján nyomozást rendeltek el, 493 esetben egyéb intézkedésre került sor, 51 feljelentés elintézése pedig áthúzódott a 2003. évre.

A 2002. évben a hivataloknál 3.633 nyomozás indult, ebből 404 esetben a nyomozást más nyomozó hatóság rendelte el, majd az ügyészség kizárólagos hatáskörének ismertté válása után ide tették át az ügyet a nyomozás továbbfolytatása végett.

Az ügyészségi nyomozó hivatalok 4.345 nyomozást fejeztek be és ezekben az ügyekben a következők szerint megoszló 5.600 intézkedést tettek: 2.178 vádemelési javaslat, 69 bírósági előállítás előkészítése, 1.489 nyomozás megszüntetés, 10 nyomozás megszüntetésre tett javaslat, 226 nyomozás felfüggesztés és 1.628 áttétel.

C) A nyomozás törvényessége feletti felügyelet

Az ügyészi szervezet fő feladatainak egyike az a tevékenység, amit a nyomozás törvényessége feletti felügyelet ölel fel. Ebbe a tevékenységi körbe tartozik minden olyan feladat, ami bármely nyomozó hatóság által folytatott nyomozáshoz kapcsolódik, továbbá a nyomozás befejezése után a vádemelésről való állásfoglalás. A

büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezése alapján az ügyész értesül minden megindult büntetőeljárásról, felülvizsgálja a nyomozás elrendelések törvényességét, a folyamatban lévő nyomozások törvényességét felügyeli, megteszi azokat az intézkedéseket, amelyeket a nyomozáshoz kapcsolódóan a törvény a hatáskörébe utal, értesül arról, ha a nyomozó hatóságok a nyomozást befejezik. Az ügyésznek az ebbe a tevékenységi körbe tartozó egyik jelentős feladata abból ered, hogy jogorvoslati fóruma a nyomozó hatóságoknak, így minden a nyomozó hatóságok határozata vagy intézkedése ellen, illetve mulasztása miatt bejelentett panaszt az ügyésznek kell elbírálnia.

A 2002. évben az ügyészségek a nyomozó hatóságoktól 26.630 nyomozást megtagadó, 9.439 nyomozást felfüggesztő és 225.415 nyomozást megszüntető, összesen 261.484, a nyomozással kapcsolatos érdemi határozatot kaptak. Ez a megelőző évi határozatoknál a nyomozás megszüntetése esetén 10,2 %-kal, a nyomozás felfüggesztése esetén 5,3 %-kal kevesebb, míg a nyomozás megtagadása esetén 1 %-kal több. A csökkenés összefüggésben van a bűncselekmények számának csökkenésével.

A nyomozó hatóságok különböző határozatai és intézkedései ellen 43.742 panaszt jelentettek be az ügyészhez, ami csaknem azonos a megelőző évi panaszok számával (2001: 43.201). Az előzetes letartóztatás elrendelésének indítványozására a nyomozó hatóságoktól 8.066 (2001: 8.634) előterjesztés érkezett, amiből az ügyész 6.959 esetben terjesztett elő indítványt a bíróságnál az előzetes letartóztatás elrendelésére. A nyomozás feladata a vádemelés feltételeinek tisztázása, ehhez képest az ügyésznek a nyomozáshoz kapcsolódó legfontosabb feladata a vádemelés kérdésében való állásfoglalás. Ebből a célból 108.860 (2001: 105.665) ügy érkezett az ügyészségekre.

a) A nyomozást megtagadó határozatok felügyelete

A nyomozó hatóságoktól érkezett 26.630 nyomozás megtagadó határozatból az ügyészségek 1.992 esetben tartották szükségesnek a nyomozás megtagadásának alapjául szolgáló iratok megvizsgálását. A vizsgálat eredményeként 1.218 esetben intézkedést tenni nem kellett, 126 esetben a nyomozást megtagadó határozatot a nyomozás elrendelése nélkül változtatták meg, míg 397 esetben a nyomozást megtagadó határozatot a nyomozás elrendelésére változtatták, 251 esetben pedig egyéb intézkedést tettek. A vizsgálat eredménye az

elmúlt évet illetően is azt mutatja, hogy évről-évre ugyanolyan arányban és számban fordul elő az azonos ügyészi intézkedések szükségessége.

Az ügyészségek nemcsak hivatalból eljárva, hanem a jogosultak panasza alapján is felülbírálják a nyomozó hatóságok határozatait. Az elmúlt évben jogorvoslati eljárás keretében 3.376 nyomozást megtagadó határozatot vizsgáltak meg az ügyészségek. Ebből 855 esetben helyt adtak a panasznak, míg 2.063 esetben elutasították azt.

A hivatalból és jogorvoslati eljárásban történt felülvizsgálatokat összegezve a 26.630 nyomozást megtagadó határozatból 1.378 esetben (5 %) került sor a határozat megváltoztatására, ami megegyező arányú az elmúlt évi hasonló intézkedéssel és az ilyen tárgyú nyomozó hatósági döntések túlnyomó részének törvényességét igazolja.

b) A nyomozást megszüntető határozatok felügyelete

A 2002. évben a nyomozó hatóságoktól 225.415 (2001: 251.076) nyomozást megszüntető határozat érkezett, amely lényegesen (10 %-kal) kevesebb a megelőző évi érkezésnél.

Az ügyészségek 8.119 esetben tartották szükségesnek a határozat megismerése alapján a nyomozási iratok megvizsgálását. Ennek eredményeként 759 esetben változtatták meg a nyomozást megszüntető határozatot anélkül, hogy a nyomozás folytatása iránt intézkedtek volna, míg 872 esetben a nyomozás folytatását vagy pótnyomozást rendeltek el, 2.672 esetben pedig egyéb intézkedést tettek.

Az ügyészségek 6.330 nyomozást megszüntető határozatot a jogorvoslatra jogosultak panasza alapján bíráltak felül. Ebből 1.783 esetben a panasznak helyt adtak.

A hivatalból és jogorvoslat alapján történt eljárásban együttevén az ügyészségek a nyomozó hatóságok 3.414 nyomozást megszüntető határozatát változtatták meg. Ez az összes nyomozást megszüntető határozat 1,5 %-a (az elmúlt évi aránnyal egyenlő), amelyből változatlanul arra lehet következtetni, hogy a nyomozó hatóságok nyomozás megszüntetési gyakorlatát a törvényesség jellemzi.

c) A nyomozást felfüggesztő határozatok felügyelete

Az ügyészségek a hozzájuk megküldött 9.439 (2001: 9.966) nyomozást felfüggesztő határozatból 729 esetben tartották szükségesnek a határozat törvényességének a megállapítása érdekében a nyomozás iratainak megvizsgálását. A vizsgálat eredményeként 285 esetben intézkedést nem tartottak szükségesnek, 72 esetben anélkül változtatták meg a nyomozást felfüggesztő határozatot, hogy a nyomozás folytatását elrendelték volna, 162 esetben intézkedtek a nyomozás folytatása iránt, míg 210 esetben egyéb intézkedést tettek.

A nyomozást felfüggesztő határozat ellen is helye van panasznak, amivel az erre jogosultak 247 esetben éltek. Ebből 83 panasznak adtak helyt.

Összegezve a hivatalból és jogorvoslat alapján történt felülvizsgálatot, az ügyészségek a nyomozó hatóságok 317 nyomozást felfüggesztő határozatát változtatták meg, amely jelentéktelen

hányada (3,3 %) a nyomozó hatóságok által hozott összes nyomozást felfüggesztő határozatnak.

d) A fokozott felügyelet

A súlyosabb bűncselekmények miatt folyó nyomozások felett, illetve azokban az ügyekben, amelyek egyéb okokból jelentősek vagy igénylik az ügyész megkülönböztetett figyelmét, az ügyész fokozott felügyeletet gyakorol. A fokozott felügyelet gyakorlása azt jelenti, hogy az ügyész utasításban meghatározza a nyomozás feladatait, annak teljesítését figyelemmel kíséri, a nyomozás minden jelentősebb büntetőeljárás cselekményét értékeli, gondoskodik arról, hogy a büntetőeljárás garanciális szabályai érvényesüljenek. A fokozott felügyelet gyakorlásának általánosságban meghatározható célja a nyomozás törvényességének biztosítása, konkrétabban megjelölhető célja pedig az, hogy a nyomozás befejezése után az ügyész megalapozottan tudjon állást foglalni a vádemelés kérdésében.

Az elmúlt éveket a fokozott ügyészi felügyelet mellett folytatott nyomozások növekvő száma jellemezte. Ez 2002-ben 7.468 (1998: 5.818, 1999: 6.389, 2000: 5.785, 2001: 6.957) volt. Egyre inkább megvalósul az a kívánalom, hogy a fokozott felügyelet gyakorlása elősegítse az általa érintett nyomozások törvényességét, hatékonyságát és eredményességét.

A jövőt illetően a fokozott felügyelet gyakorlása vagy a nyomozás azt meghaladó értékű irányítása még nagyobb jelentőséget kap. A büntetőeljárásról szóló, 2003. július 1-jén hatályba lépő 1998. évi XIX. törvény a jelenlegihez képest lényegesen nagyobb szerepet ad a nyomozásban az ügyésznek, ilyen jelleggel megváltoztatja az ügyésznek a nyomozó hatósághoz való viszonyát. Ezenkívül a nyomozásban jelentős szerepet kap a nyomozási bíró, aki intézkedéseinek túlnyomó részét az ügyész indítványára hozza. A büntetőeljárás vádelőkészítési szakaszában a változó ügyészi kompetencia jelentős többletfeladattal és felelősséggel jár.

e) Jogorvoslat a nyomozás során

Az Alkotmány 57.§-ának (5) bekezdésében foglalt elvet érvényesítve, a Be. 148. §-ának (1) bekezdése a legszélesebb körben biztosítja a nyomozás során a jogorvoslati jogosultságot. Ez a jogorvoslati jogosultság a terheltet, védőjét, a törvényes képviselőt, a sértettet, a büntetőeljárásban a polgári jogi igényét érvényesítő

magánfelet és az egyéb érdekeltet az őket érintő körben egyaránt megilleti. A jogorvoslati jogosultság a nyomozó hatóság határozatával és intézkedésével szemben, valamint mulasztása miatt illeti meg a jogosultat. A jogosultságnak ez a kiterjedt köre eredményezi a nyomozás során használt jogorvoslatok magas számát.

A nyomozás jogorvoslati fóruma – a bírósági határozatokat kivéve – az ügyész. Ez a jövőt illetően is fennmarad. Ugyanakkor a 2003. július 1-jén életbe lépő új büntetőeljárás törvény az intézkedések szélesebb körét utalja a nyomozási bíró hatáskörébe, ezen kívül – meghatározott körben – az ügyész határozata elleni további jogorvoslat (felülbírálati indítvány) elbírálása is a nyomozási bíró hatáskörébe kerül.

ea) A nyomozó hatóság határozata elleni panaszok

Az elmúlt évben az erre jogosultak a nyomozó hatóságok 43.742 (2000: 38.813, 2001: 43.201) határozata ellen jelentettek be panaszt, amely csaknem azonos a megelőző évben előterjesztett jogorvoslatok számával.

A nyomozás folyamatában – az elmúlt esztendőkhöz hasonlóan – 2002-ben is a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítás ellen bejelentett panaszok száma volt a legmagasabb. A 25.334 panaszból az ügyész 823-at talált alaposnak. A bűncselekmény elkövetésével való gyanúsítással válik az elkövető a büntetőeljárás részvevőjévé, nyílnak meg számára a garanciális jogosultságok (a gyanúsítás ténybeli és jogi alapjának megismerése, a védekezés lehetősége, az egyes eljárási cselekményeknél való jelenlét, a védőválasztás, a védő részvétele az eljárásban) és terhelik a számára előírt eljárási kötelezettségek.

Az alkalmazott kényszerintézkedések számához képest hasonlóan magas a bűnügyi őrizetbe vétel miatt bejelentett panaszok száma. A beszámolás évében 14.034 gyanúsított őrizetbe vételét rendelték el és emiatt 3.214 panaszt jelentettek be, amelyből az ügyész 73 panasznak adott helyt.

A kényszerintézkedések körében jelentősebb még a házkutatás miatt bejelentett 1.046 és a lefoglalás miatti 1.827 panasz, amelynek 24, illetőleg 172 esetben adott helyt ügyész.

eb) Az ügyészségi határozatok elleni panaszok

Az első fokon eljáró ügyészségek a büntetőeljárásnak a nyomozásra vonatkozó rendelkezései alapján ugyanolyan jellegű döntéseket hoznak, mint a nyomozó hatóságok. A nyomozást a törvényben meghatározott esetekben csak az ügyész tagadhatja vagy szüntetheti meg, ezen kívül az ügyész a nyomozó hatóság hatáskörébe tartozó esetekben is rendelkezhet a nyomozás megszüntetéséről. Jelentősnek tekinthető a nyomozó hatóság vádemelési javaslata ellenére hozott ügyészi nyomozás megszüntetések száma. Ezek ellen a határozatok ellen is biztosítja a törvény a jogorvoslati lehetőséget. Az ilyen jogorvoslatok száma 11.231 volt, aminek a kisebb részében a határozatot hozó ügyész helyt adott, túlnyomó részét azonban a felettes ügyész bírálta el.

f) Az ügyészségen tett feljelentések elbírálása

Az általános szabály az, hogy amennyiben az ügyészségen tesznek büntető feljelentést, úgy azt az ügyésznek kell elbírálnia. A tapasztalatok szerint évről-évre emelkedik az ügyészségen tett feljelentések száma (2002: 7.304, 2001: 7.170, 2000: 6.341, 1999: 5.517, 1998: 5.188).

A megelőző évről elintézetlenül maradt 30 feljelentéssel együtt, a 2002. évben 7.334 feljelentést kellett az ügyészségeknek elbírálniuk. Ebből 3.050 esetben (41,6 %) elrendelték, míg 386 esetben (5,3 %) megtagadták a nyomozást. Az ügyészségen tett feljelentések jelentős része változatlanul hiányos, elbírálásra alkalmatlan, ezért sok esetben feljelentés kiegészítést kellett elrendelni. Ennek száma 2002-ben 2.093 (28,5 %) volt. 1.769 (24,1 %) feljelentés elintézése egyéb módon (pl. áttétel útján) történt meg.

g) A biztosíték letétbe helyezésének engedélyezése

A Magyarországon bűncselekményt elkövető, de külföldön élő terhelt kérelmére, a büntetőeljárás vádemelés előtti szakaszában az ügyész, azután pedig a bíróság biztosíték letétbe helyezése ellenében engedélyezheti az ország elhagyását. E kérelem előterjesztésére túlnyomórészt a büntetőeljárás nyomozási szakaszában, illetőleg a nyomozás befejezése után, még a vádemelés előtt kerül sor.

A beszámolás tárgyát képező évben 577 (2001: 607, 2000: 603, 1999: 813, 1998: 802) ilyen tárgyú kérelem benyújtására került sor. Az ügyész 493 kérelemnek helyt adott, 75 kérelmet pedig elutasított.

h) Az előzetes letartóztatás a nyomozás során

A folyamatban lévő nyomozás során az előzetes letartóztatás ügyészi indítványozására rendszerint a nyomozó hatóság tesz előterjesztést, de az ügyész ilyen előterjesztés nélkül is indítványt tehet az előzetes letartóztatás elrendelésére. A terhelt előzetes letartóztatását a bíróság rendeli el, s a bíróság dönt e személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés határidejének meghosszabbításáról is.

Az előzetes letartóztatást rendszerint a terheltnek a nyomozó hatóság vagy az ügyész által elrendelt őrizetbe vétele előzi meg, ami 72 óráig tarthat. Amennyiben ezen időn belül a bíróság az előzetes

letartóztatást nem rendeli el, a terheltet szabadon kell bocsátani. Ez azt jelenti, hogy mind az ügyésznek, mind az előzetes letartóztatás elrendelésére irányuló indítvány ügyében döntő bírónak állandóan készenlétben kell állnia, mert az esetleges késedelemnek – a bűncselekmény súlyosságára és az elkövetőre való tekintet nélkül – csak a terhelt szabadlábra helyezése lehet a következménye.

A 2002. évben a nyomozó hatóságoktól az ügyészségekhez 8.066 (2001: 8.634, 2000: 8.754, 1999: 9.361, 1998: 9.620) előterjesztés érkezett előzetes letartóztatás elrendelésének indítványozására. A büntetőeljárásban résztvevő hatóságok az előzetes letartóztatás törvényességét, megalapozottságát és szükségességét körültekintően vizsgálják.

A beszámolás tárgyát képező évben a nyomozó hatóságoktól érkezett 8.066 előterjesztésből az ügyész 6.959 esetben (86,3 %) indítványozta a bíróságnál a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelését, 1.077 (13,4 %) nyomozó hatósági előterjesztés esetében az indítvány előterjesztését mellőzte, 30 esetben (0,3 %) egyéb intézkedést tett. További 60 terhelt előzetes letartóztatásának elrendelését az ügyész a nyomozó hatóság előterjesztése nélkül indítványozta, így összesen 7.019 terhelt esetében került sor az előzetes letartóztatás elrendelésének indítványozására.

A bíróságok – ideértve a másodfokú bíróságok döntéseit is – a 7.019 indítványból 6.524-nek (92,9 %) helyt adva, terhelt előzetes letartóztatását elrendelték, míg 532 (7,6 %) terhelt esetében az előzetes letartóztatást nem rendelték el, közülük azonban 135 terhelnél lakhelyelhagyási tilalmat, 16 terhelnél pedig házi őrizetet alkalmaztak, így az elutasított ügyészi indítványok száma 381 (5,4 %) volt, ami azt mutatja, hogy az ügyek túlnyomó többségében nézetazonosság van az ügyész és a bíróság között a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések okainak és indokoltságának megítélésében.

Mind a nyomozó hatóságnak, mind pedig az ügyésznek kötelessége az előzetes letartóztatás indokainak fennállását állandóan figyelemmel kísérni. Ha a kényszerintézkedés indokoltsága megszűnik, az ügyész köteles haladéktalanul intézkedni a terhelt szabadlábra helyezése iránt.

Az ügyész 2.321 terhelt előzetes letartóztatását szüntette meg, 222 terhelt előzetes letartóztatása pedig határidejének lejártá miatt

szűnt meg. Az ügyész a 2.321 terheltből 701 szabadlábra helyezéséről erre irányuló kérelemre, míg 1.620 terhelt szabadlábra helyezését hivatalból rendelte el. Az előzetes letartóztatás melletti vádemelésre 3.711 terhelt esetében került sor. Az előbbi adatok azt mutatják, hogy az ügyész megkülönböztetett figyelemmel kísérte az előzetes letartóztatás mellett folyó nyomozásokat, ennek keretében azt is, fennállnak-e az előzetes letartóztatás okai, s ha ezek megszűntek, az előzetes letartóztatást megszüntette. Ezt támasztja alá az is, hogy az ügyész 3.708 szabadlábra helyezési kérelmet küldött meg a bíróságnak elutasító indítvánnyal, amiből 75 esetben (2 %) döntött a bíróság az ügyészi indítvánnyal ellentétesen, szabadlábra helyezve a terheltet.

i) Az ügyész eljárása a nyomozás befejezése után

ia) A vádemelési javaslat utáni eljárás

A büntetőeljárás törvény a vádemelés kérdésében történő állásfoglalást az ügyész egyik fő feladatának tekinti. A nyomozás befejezése után – ha a nyomozó hatóság a hatáskörébe tartozó esetekben a nyomozást nem függeszti fel, vagy nem szünteti meg, – az ügy iratait az ügyésznek küldi meg, aki dönt arról, hogy vádat emel, a vádemelést elhalasztja, avagy a nyomozást megszünteti, felfüggeszti, illetőleg, ha az ügy felderítetlen, pótnyomozást rendel el.

A vádemeléssel az ügy az eljárás bírósági szakaszába jut, s a bűnüggyel kapcsolatos rendelkezési jog az ügyésztől a bírósághoz kerül.

A törvény egyes esetekben a nyomozás megszüntetését is az ügyész hatáskörébe utalja. Ilyenkor – a vádemelési javaslattal azonosan – a nyomozó hatóság az ügyészhez a nyomozás megszüntetését javasolva küldi meg a befejezett nyomozás iratait.

A 2002. évben 108.860 vádemelési és 2.452 nyomozás megszüntetési javaslat, együttvéve 111.312 (2001: 108.615) ügy érkezett az ügyészségekre, amely 2,5 % -kal magasabb a megelőző évinél.

Az év első napján elintézésre váró 1.984 vádemelési és 29 nyomozás megszüntetési javaslattal együtt 113.325 ilyen tárgyú ügy várt az elmúlt évben elintézésre.

Az ügyészségek – a korábban felfüggesztett, majd folytatott eljárásokban történt vádemelést, az eredménytelenül végződött vádemelés elhalasztását követő vádemelést, valamint a nyomozás megszüntetési javaslattal ellenére történt vádemeléseket is ideszámítva – 2002-ben összesen 74.383 (2001: 74.823) ügyben emeltek vádat.

Az ügyész a vádemelési javaslat ellenére 10.752, míg az erre vonatkozó javaslattal egyezően 2.012, összesen 12.764 esetben szüntette meg a nyomozást. A nyomozás hiányosságai (többnyire a tényállás hiányos felderítettsége, kisebb részben eljárási szabálysértés) miatt 15.752 ügyben rendelt el nyomozás kiegészítést vagy pótnyomozást.

A vádemelések közül 10.890 (14,6 %) esetben vádirat, 29.890 (40,2 %) esetben pedig vádindítvány benyújtására került sor, ami jelzi, hogy miként oszlanak meg a súlyosabb bűncselekmények miatti büntetési és az enyhébb cselekmények miatti vétségi eljárásra tartozó ügyek. Az előbbieken túli intézkedéseket a beszámoló következő ib) és ic) részei tartalmazzák.

Az ügyészségek eljárását változatlanul az időszerűség jellemzi, amennyiben a vádemelési javaslatok 91 %-át (98.764 ügy) 30 napon belül, további 8,6 %-át (9.350) pedig 30 és 60 nap között intézték el, mindössze 360 ügy (0,4 %) húzódott 60 napon túlra. Ebből megállapítható, hogy a büntetőeljárások elhúzódásában az ügyészségeknek nincs szerepe.

ib) A vádemelés elhalasztása

A büntetőeljárásban 1999. március 1-jén általánossá vált intézmény viszonylag kiterjedt körben érvényesül. 2002-ben 3.343 (2001: 3.280, 2000: 2.684) személlyel szemben került sor a vádemelés elhalasztására.

A vádemelés elhalasztása azon a törvényi feltételezésen alapul, hogy a terhelt visszatartása a további bűnelkövetéstől vádemelés nélkül is elérhető. Az a körülmény, hogy a korábbi idők vádemelés elhalasztásából – annak eredményessége miatt – 2.495 esetben megszüntették a nyomozást és csupán 378 esetben kellett vádat emelni, arra utal, hogy e jogintézmény hatékony, és a vádemelés elhalasztások túlnyomó részében (mintegy 86 %-ában) az ügyész helyesen ismerte fel az alkalmazás megfelelő eseteit.

ic) A bírósági eljárás egyszerűsítését szolgáló intézmények

Az előbbieken említett vádemelés elhalasztása a bírósági út elkerülésével szolgálja az eljárás egyszerűsítését. A bírósági eljárás egyszerűsítését szolgáló eljárások alkalmazása feltételezi az ügyészek az ilyen eljárásra irányuló indítványát, ezért erőteljes a törekvés az ilyen indítványok lehető legszélesebb körű előterjesztésére.

Ennek a törekvésnek a megvalósulását mutatja, hogy az ügyészségek 25.317 (34 %) ügyben a vád tárgyává tett cselekménynek tárgyalás mellőzésével történő elbírálására tettek indítványt, 8.140 (10,9 %) esetben a terheltet ún. gyorsított eljárásban bíróság elé állították, 131 esetben (0,2 %) pedig támogatták a terheltnek azt a kezdeményezését, hogy a tárgyalásról való lemondása folytán a bíróság az ügyet a rövidített eljárást jelentő nyilvános ülésen és ne tárgyaláson bírálja el.

D) A vádhatósági tevékenység

Az ügyészi szervezet vádképviselő ellátásával kapcsolatos munkaterhe a beszámolási időszakban tovább nőtt. A jogerős bírósági határozattal befejezett ügyek száma 3.881-gyel, míg a megvádolt elkövetőké 1.640-nel emelkedett. Ez a 2001. évi adatokhoz képest 5,4 %-os, illetve 1,6 %-os növekedést jelent. (2001: 72.087 ügy, 105.203 vádlott; 2002: 75.968 ügy, 106.843 vádlott).

Az elmúlt évben az első fokon tárgyalta ügyek száma 2.831-el (6,2 %) haladta meg az előző évit (2001: 45.517, 2002: 48.348) Emellett az ügyészek elsőfokú tárgyalási részvételének aránya is tovább emelkedett. Az ügyek több mint felének elbírálása során – 51,6 % – (2001-ben 51,2 %) képviselték az ügyészek személyesen a vádat. A bizonyítás nehézségei és az eldöntendő jogkérdések indokolták, hogy a vétségi eljárásban bejelentett ügyészi részvétel aránya 33,2 %-ra nőtt (2001: 32,75 %).

A kisebb tárgyi súlyú bűncselekményeket elkövető terheltek esetében az időszerű felelősségre vonást az ügyészség 2002-ben is elsődlegesen a bíróság elé állítások szorgalmazásával biztosította. Az ekként befejezett ügyek száma 7.845-re (10,33 %) emelkedett (2001: 7.617). A bíróság elé állított vádlottak száma 9.130, arányuk az összes elítélthez viszonyítva 8,55 % volt.

A tárgyalás mellőzésével elbírált ügyek és vádlottak arányának a korábbi években tapasztalt kisebb mértékű csökkenése a 2002. évben nem folytatódott. A jogalkalmazói gyakorlat kiegyensúlyozottá vált. Az ügyek 26,7 %-ában, és a terheltek 22 %-ával szemben hoztak a bíróságok érdemi döntést tárgyaláson kívül, ez az adat lényegében megegyezik az előző év erre vonatkozó viszonyzámaival.

Az „Eljárás távollévő terhelttel szemben” és „Lemondás a tárgyalásról” elnevezésű – három éves múltira visszatekintő – jogintézmények egyre jobban segítik a büntetőeljárások gyorsítását. 2002-ben – a 2001. évi 383-mal szemben – 955 terhelt távollétében folytatták le a büntetőeljárást és mindössze 21 (0,02 %) terhelt kérelmére került sor utóbb a tárgyalás megismétlésére. A tárgyalásról lemondás szabályait – a 2001. év 79 terheltjével szemben – 134 terhelt ügyében alkalmazták a bíróságok.

A büntetési nemek megoszlása a korábbi évek arányaihoz hasonlóan alakult. (A terheltek 42,7 %-ával szemben pénzbüntetést, 31,9 %-ával szemben szabadságvesztést szabtak ki a bíróságok.)

A végrehajtandó szabadságvesztések aránya az elmúlt évhez képest 1,52 %-kal csökkent (2001: 39,15 %, 2002: 37,63 %). Ezzel egyidejűleg a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztések aránya 2002-ben 62,37 %-ra emelkedett. Az adatok némi visszaesést jeleznek a korábbi évben tapasztalt szigorodó ítélkezési gyakorlathoz képest.

Önállóan alkalmazott mellékbüntetést, illetve intézkedést szabtak ki a terheltek 21,18 %-ával szemben és változatlanul csekély (4,2 %) a közérdekű munkára ítélték aránya.

Az elmúlt évben 9 terheltet sújtott a bíróság életfogytig tartó szabadságvesztéssel (2001: 13).

Az ügyészek által bejelentett fellebbezéseknek az összes fellebbezéshez viszonyított aránya kisebb mértékben, 1,8 %-kal növekedett (41,9 %).

A fellebbezések kétharmada – 66,15 % – (2001: 65,46 %) az alkalmazott joghátrány súlyosítására, 15,4 %-a pedig a felmentett vádlottak bűnösségének megállapítására irányult. Közel azonos arányban (6,9 %, illetve 6,6 %) sérelmezte a perorvoslat a tényállás megállapításával kapcsolatos hibákat, azaz a bíróság ítéletének megalapozatlanságát, illetve a bűncselekmények téves minősítését.

Az ügyész a terheltek javára 63 esetben felmentésért, 78 esetben a büntetés enyhítése végett jelentett be fellebbezést.

A másodfokú ügyészek a fellebbezések 86 %-át fenntartották és csupán 14 %-át vonták vissza. Ez akkor is a fellebbezési gyakorlat megalapozottságát jelzi, ha a másodfokú bíróságok a fellebbviteli ügyészi indítványok alig több mint a felének (51,17 %) adtak helyt. Az ügyészek fellebbezései ugyanis főleg a súlyos megítélésű bűncselekmények elkövetőivel szemben kiszabott büntetések súlyosítására irányultak, esetenként azonban elvi jogalkalmazási kérdéseket is felvetettek. A másodfokú ügyészek ezért csupán a szakmailag tarthatatlan fellebbezéseket vonták vissza.

A másodfokú bíróságok által elrendelt bizonyítás aránya a 2001. év adataihoz képest kisebb mértékben emelkedett (2001: 3,5 %, 2002:

4,13 %). A másodfokú bíróság a bizonyítás felvételére irányuló ügyészi indítványoknak az ügyek 68,15 %-ában helyt adott.

Az elsőfokú érdemi ügydöntő határozatok hatályon kívül helyezésére és az eljárás megismétlésének elrendelésére a 2001. év adataival egyező arányban (7,1 %) került sor. A másodfokú bíróságok azonban a korábbi évhez viszonyítva valamivel többször adtak helyt a fellebbezést benyújtó ügyész által előterjesztett, az eljárás megismétlésére irányuló indítványoknak (2001: 63,6 %, 2002: 64,6 %).

A váderedményesség – egyezően az előző évvel – 96,51 %.

A büntetőbírósági eljárás során különös figyelmet fordítunk arra, hogy a közvéleményt kiemelten foglalkoztató súlyos megítélésű, személy elleni erőszakos, illetve a közbiztonságot veszélyeztető bűncselekmények elkövetőivel szemben az ügyészek a büntető törvények szigorának alkalmazását szorgalmazzák.

E) Perújítás, felülvizsgálat, jogegységi eljárás, jogorvoslat a törvényesség érdekében

A perújítási kérelmek és indítványok számának emelkedése 2002-ben is folytatódott, de ez változatlanul csak a jogerősen elbírált ügyek kisebb hányadát érintette. A terheltek és védőik – a 2001. évi 798-cal szemben – 958 perújítási kérelmet nyújtottak be, az ügyészek pedig – részben a kérelmek alapján - a 2001. évi 93 perújítási indítvánnyal szemben 149 perújítási indítványt terjesztettek elő. A kérelem elutasítására irányuló ügyészi indítványok száma a 2001. évi 491-ről 600-ra emelkedett.

A felülvizsgálati eljárásokkal kapcsolatos ügyészi munkateher a 2002. évben sem mérséklődött. Bár az ügyek száma kevéssel alatta maradt az elmúlt évinek, egyre gyakoribb, hogy egyetlen ügyben sok terhelt (pl. egyik esetben 90) terjeszt elő felülvizsgálati indítványt. A Legfelsőbb Bíróság a 2001. évi 277-hez képest 266 – köztük 63 ügyész által benyújtott – felülvizsgálati ügy iratait küldte meg nyilatkozattételre a Legfőbb Ügyészségnek. A Legfőbb Ügyészség 61 esetben indítványozta a jogerős ügydöntő határozat megváltoztatását.

A korábbi évekhez hasonlóan 2002-ben is csekély számban került sor a törvényesség érdekében jogorvoslati indítvány

benyújtására. Az összesen 40 (2001: 33) jogorvoslati ügyből 32 esetben a terhelt, illetve védő kérelmére, 3 alkalommal a bíróságok tájékoztatása alapján, 5 ízben pedig az ügyész előterjesztésére indult meg az eljárás. A legfőbb ügyész 4 ügyben 5 terhelt javára nyújtott be jogorvoslati indítványt. A Legfelsőbb Bíróság az elbírált ügyekben az indítványok tartalmával egyező döntést hozott.

2002-ben a legfőbb ügyész az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében egy jogegységi eljárást kezdeményezett és a Legfelsőbb Bíróság elnökének három jogegységi indítványára tett nyilatkozatot. Ebből két esetben osztotta a jogegységi tanács a Legfőbb Ügyészség álláspontját.

F) A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyelete

A büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi szakág feladatköre a jogszabályi rendelkezések folyamatos megújulása, az európai uniós harmonizáció folytán jelentős mértékben megnőtt. Nemcsak szélesebb körűvé, de intenzívebbé, elmélyültebbé is vált.

Rendszeressé és gyakoribbá vált a minden személyes szabadság-korlátozásra kiterjedő ügyészi törvényességi felügyelet olyan módszereinek, mint az ellenőrzésnek és a vizsgálatnak az alkalmazása, ami teljes mértékben megfelel az ezzel kapcsolatos strasbourgi ajánlásnak.

Az előző évben megindult feladatkör-szélesedés – a nyomozó hatóságok előállító helyiségeiben foganatosított személyes szabadságot korlátozó intézkedések törvényességi felügyelete, a határőrség közösségi szállásain elhelyezett külföldi állampolgárok jogi helyzetének figyelemmel kísérése, valamint a házi őrizet, a szabálysértési elzárás, az idegenrendészeti őrizet végrehajtásának, a bűnügyi nyilvántartás kibővült feladatainak törvényességi felügyelete – mellett további új feladatként adódik az új büntetőeljárás törvénnyel bevezetett intézkedés: a büntetés végrehajtása biztosításának jogintézménye érvényesülésének a törvényességi felügyelet eszközével történő elősegítése.

A felügyeleti tevékenység intenzitásának növelését jelenti, hogy 2002-ben már a teljes év folyamán valamennyi szabadságelvonással járó szankció, intézkedés végrehajtási helyét a korábbi egy alkalom helyett havonta legalább két alkalommal ellenőrizték és vizsgálták a szakági ügyészek. E két oldalról – mennyiségében és minőségében is – megnövekedett feladatok szükségessé tették a nagyobb illetékességi területű főügyészségeken összesen 4 szakági ügyész beállítását.

Az emberi és állampolgári jogok biztosítása, valamint a szankciók tartalmát képező jogkorlátozás törvényes végrehajtása iránti fokozódó jogállami igény – az európai uniós csatlakozás közeledtére is figyelemmel – indokoltá tette a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletével szemben támasztható követelmények további emelését. Az igazságszolgáltatási és büntetés-végrehajtási szervek tevékenységében nincs súlyosabb követelmény, nagyobb érték, mint a törvényesség megtartása.

A büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyelete feltételezi a rendszeres, de a soron kívüli, szükség szerint azonnali ellenőrzést, vizsgálatot, adott esetben a haladéktalan jogi (bűnügyről lévén szó: büntetőjogi vagy büntetés-végrehajtási jogi) intézkedési jogosultságot; minden bűnüldöző, igazságszolgáltató, végrehajtó, igazságügyi igazgatási szerv irányába az indítványozási jogosultságot. Ezek együttes megléte biztosítja, jelenti a törvényességi felügyelet elvárható funkcionálását. Ez más, mint a belső ellenőrzés, vagy akár egy külső társadalmi ellenőrzés, avagy önmagában a jogorvoslati fórum. Utóbbi a bíróság is lehet és kell is hogy legyen, viszont csak az elítélt által sérelmezetteket (ha volt erre lehetősége) tudja elbírálni, tehát ami a bírói pulpitusra kerül (mást nem tehet, hiszen a bírói funkcióval összeegyeztethetetlen a helyszíni kutatás, tényfeltárás, vizsgálódás, nyomozás, stb.). A többi esetben előforduló törvénytértést már nem tudja jogállami döntési, igazságszolgáltatási alkotmányos helyzeténél fogva észlelni, feltárni.

A büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyelete a történelem folyamán kialakult sajátos eszközeivel, módszereivel elősegíti, hogy a fő- és mellékbüntetések, a büntetőjogi intézkedéseket, a büntetőeljárás kényszerintézkedéseket, az utógondozást, a bűnügyi nyilvántartást, s még a büntető felelősségre vonáshoz kapcsolódó, de a büntetés-végrehajtással foglalkozó szervek által foganatosított jogkorlátozásokat a törvények és más jogszabályok előírásainak megfelelően hajtsák végre; a visszaesés megelőzése érdekében mind az állampolgárok, mind az állami szervek az őket érintő rendelkezéseket megtartsák. Szerepe van a végrehajtásban közreműködő, a legkülönbözőbb intézményrendszerekbe és szervezeti hierarchiába tartozó, más-más ágazati irányítás alatt álló szervek koordinálásában, egységesítésében a törvényesség érdekében.

A büntetés-végrehajtás törvényességéhez fűződő alapvető jogállami követelmények érvényesítése végett az ügyészek 2002-ben is – az előző évekhez hasonlóan – határozottan felleptek a jogszabálysértésnek még a veszélye ellen is, szem előtt tartva, hogy a fogvatartottakkal való bánásmód törvényessége nemcsak a rendőri és végrehajtó, valamint igazságszolgáltató szervek tevékenységének, hanem az egész országnak a megítéléséhez alapul szolgál a nemzetközi ellenőrző szervezeteknél.

Az eddigieknél is nagyobb súlyt helyeztünk a jogszabálysértések, a jogellenes gyakorlat megelőzésére a fogva tartási helyeken történt gyakoribb ügyészi jelenléttel, vizsgálati és

ellenőrző tevékenységgel. Ezáltal is eleget tettünk az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2000. október 6-i 19. számú ajánlásának, amely szerint „rendkívül fontos” a szabadságvesztés végrehajtása során az ügyészi felügyelet.

A büntetés-végrehajtás alkotmányos kereteit a kínzás, a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód és büntetések tilalma, valamint az emberi méltósághoz, személyi biztonsághoz való jog adja. Az Alkotmánybíróság 13/2001. (V. 14.) AB határozata szerint az elítélt nem tárgya, hanem alanya a büntetés-végrehajtásnak. A büntetőhatalom nem korlátlan, a bűnösnek talált, és büntetésre ítélt egyén nem teljesen kiszolgáltatott. A fogvatartottakkal szembeni jogsértések kiszűrése és a nemzetközi elvárásoknak is megfelelő törvényes bánásmód érvényesülése érdekében a szakági ügyészek ellenőrző, a jogszabálysértést megelőző tevékenysége alapvető hangsúlyt kap. A szakági ügyészek tényfeltáró munkája évek óta arra irányul, hogy a fogvatartottakkal való törvényes bánásmód minél teljesebben érvényesüljön. Rendszeres ellenőrzéseik a fogva tartó szerveknél jelentősen hozzájárulnak a bántalmazás megelőzéséhez is. A szakági ügyész valamennyi fogva tartó helyen ellenőrzi a fogvatartás végrehajtásának rendjét, meghallgatja a fogvatartottakat. Amennyiben a fogvatartott panasza vagy bejelentése az őt fogva tartó szerv dolgozója ellen irányul, annak jegyzőkönyvbe foglalása mellett megteszi a szükséges intézkedéseket a jogsérelem orvoslása érdekében.

A szakági ügyészeknek ez a tevékenysége – nem lehet eléggé hangsúlyozni ezt az európai uniós csatlakozás idején – elismerést kapott az Európa Tanács Ellenőrző Bizottsága (CPT) legutóbbi látogatása alkalmával is.

Megállapítható volt többek között, hogy a fogvatartottakkal való bánásmód – a vizsgálatok során feltárt eseti hibáktól, hiányosságoktól, valamint helyenként előfordult helytelen gyakorlattól eltekintve – országosan általában megfelelt a nemzetközi egyezményekben megfogalmazott, valamint a hatályos jogszabályokban előírtaknak.

A szakági ügyészek az elmúlt évben havonta legalább kétszer ellenőrizték az őrizet, az előzetes letartóztatás, az idegenrendészeti őrizet és a határőrségi közösségi szálláshelyeken kijelölt kötelező tartózkodást, a szabálysértési és a pénzbírságot helyettesítő elzárást, valamint a nyomozó hatóságok előállító helyiségeiben foganatosított

személyes szabadságkorlátozás végrehajtásának törvényességét, így ennek során vizsgálták az intézetben tartás alapjául szolgáló iratokat, az ezekben írt rendelkezések végrehajtását, a fogva tartási határidők betartását.

Rendszeres feladatként vizsgálták a fogva tartás rendjét, a bánásmódot, a jogok biztosítását és a köteleességek teljesítésének megkövetelését, a hatályos jogszabályok és a nemzetközi ajánlások gyakorlatban érvényesülését, továbbá annak feltárását is, hogy az integrációs kihívások tükrében milyen tényezők nehezítik a szankció-végrehajtást. A fogva tartó intézetekben az év folyamán az előző évinél 14,5 %-kal több törvényességi vizsgálatot végeztek, ebből 26,1 %-os emelkedést mutatnak a fogdavizsgálatok.

A szakági ügyészi tevékenység a 2001. évi 37.560 tevékenységi nyilvántartásról 42.378-ra emelkedett, ami éves viszonylatban 12,8 %-os teljesítménynövekedést jelent. A szakági ügyészek 11.789 kezdeményezés alapján tettek intézkedést (27,8 %).

A törvényességi vizsgálatok megállapításai alapján 224 esetben rendelkezéssel élt az ügyész (utasítást adott a végrehajtó intézet vezetőjének a törvényi előírás betartására), 1.154 esetben jelzéssel élt; 45 alkalommal büntető, ezen kívül pedig két alkalommal fegyelmi felelősségre vonást kezdeményezett a végrehajtó szerv dolgozója ellen.

Büntetés-végrehajtási ügyekben az ügyészségekre külön írásban benyújtott panaszok, kérelmek és bejelentések száma együtt 19,4 %-kal nőtt, az év folyamán 2.919 érkezett. Ezek 46,6 %-a kérelem volt. A büntetések végrehajtásával kapcsolatos panaszok intézésének száma 21,2 %-os emelkedést mutat.

Az ügyészek a fogva tartó intézetekben a törvényességi vizsgálatok alkalmával a tárgyévből is több ezer fogvatartottat hallgattak meg szóban vagy írásban előterjesztett kérelmükre. A szakági ügyészek által szóban és külön dokumentáltan is meghallgatott fogvatartottak száma 2002-ben 10.115 volt, közülük a szakági ügyészi meghallgatást külön kérelmi lapon 2.519 fő kérte.

A bv. bírói eljárásban az ügyészi közreműködés tovább nőtt. Ennek keretében 15,8 %-kal lett több a bv. bíróhoz tett ügyészi indítványok száma, 3,1 %-kal emelkedett a bv. bírói meghallgatáson való ügyészi részvétel. Tovább nőtt a főügyészségekre érkezett bv.

bírói határozatok száma, amely az elmúlt évben 14.850 volt, s ez 10,2 %-os emelkedést jelent. Az ügyész a határozatok 0,6 %-ában jelentett be fellebbezést.

A szakági ügyészek a szabadságjogot érintő, a szabadságkorlátozás mértékét és tartamát meghatározó bv. bírói eljárásban közreműködésükkel elősegítették a döntések megalapozottságának további javítását, az eljárás gyorsítását.

A szabadságvesztés fokozatának megváltoztatására 370 esetben került sor (329 enyhítés, 41 szigorítás), tehát az előző évihez viszonyítva kis növekedés tapasztalható (2001-ben 311 enyhítés, 30 szigorítás volt).

Az enyhébb végrehajtási szabályok elrendelése terén is előrelépés észlelhető; fogház fokozatban 28, börtön fokozatban 132 elítélt esetében történt ilyen intézkedés az elmúlt év folyamán, s megszüntetésükre mindössze 8 esetben született határozat (2 fogház, 6 börtön fokozatú elítélt esetében).

Magánelzárás fenyítésben az előző évihez képest kevesebb számú elítélt részesült, 549 fegyház, 1.168 börtön és 148 fogház fokozatban szabadságvesztés büntetését töltő, valamint bv. intézetben előzetesen letartóztatottak közül 313 fő, rendőrségi fogdában lévő előzetesen letartóztatottak közül 15 fő.

A 2002. év folyamán 6.126 elítéltet bocsátottak feltételes szabadságra, az elutasítás aránya 10,35 % volt, ami kevesebb az előző évi 15,29 %-nál. A korábbi évek ügyészi vizsgálatainak pozitív hatása észlelhető a bv. intézetek megalapozott előterjesztéseiben.

A szabadságvesztés büntetés foganatba vételének helyzete éves viszonylatban javult. A 41.283 végrehajtásra előterjesztett szabadságvesztés büntetésből – a külföldön lévő 43 főt nem számítva (0,48 %) – ennek 21,82 %-a nem lett foganatba véve az év utolsó napján. Ez az előző évi 26,38 % hátralékhoz képest előrelépést jelent. Az ügyészeknek az engedélyezett halasztás elleni fellebbezési jogosultsága van e téren, amivel a szükséges esetekben éltek.

A büntetés-végrehajtási intézetekben az előző évekhez képest változatlanul tapasztalható zsúfoltság külön veszélyt jelent a foganatosítás rendjére, biztonságára is, emellett embertelen bánásmódnak is minősül a nemzetközi követelményrendszer tükrében.

2002. december 31-én 17.624 főt tartottak fogva 11.988 férőhelyen. A bv. intézetekben az elhelyezési körülmények a fegyelmi helyzetre is kedvezőtlenül hatnak, nőtt a rendkívüli események, valamint más törvényességet veszélyeztető helyzetek száma, lehetősége és változatlanul magas a fogvatartottak által egymás sérelmére elkövetett cselekmények száma is.

Évről-évre növekszik a közérdekű munka büntetésüket töltő, valamint a pártfogó felügyelet alatt állók száma is. 2002 utolsó napján 4.057 elítélt töltötte közérdekű munka büntetését 594 munkáltatónál (szemben az előző évi 3.381 közérdekű munkára ítélttel), továbbá 6.826 személy állt pártfogó felügyelet hatálya alatt (2001. december 31-én 6.812 fő állott pártfogó felügyelet alatt).

Újabb vizsgálati tapasztalataink szerint a közérdekű munka büntetés jelenleg csak a rendezett körülmények között élő, munkahellyel rendelkező, első büntényes személlyel szemben hatékony. A munkaügyi központok a legtöbb helyen jelenleg nem tájékoztatják a pártfogókat azokról a munkahelyekről, amelyek közérdekű munka végzésére elítéltek kijelölését igénylik. A 2002. év folyamán a közérdekű munka szabadságvesztésre átváltoztatása végett a pártfogóktól a főügyészségekre 917 előterjesztés érkezett, s erre a szakági ügyészek 886 indítványt tettek. Az indítványt elutasító bv. bírói határozatok száma 68 volt. A bv. bírói meghallgatáson ügyész 808 ügyben vett részt. Új munkahely kijelölése 191 elítélt esetében, a végrehajthatóság megszűnésének megállapítása pedig 118 esetében történt.

A pénz fő- és mellékbüntetés végrehajtásának helyzete 2002. december 31-én az előző évi helyzethez képest kissé jobb volt.

A 2.930,2 millió forint összegű összes pénzbüntetés 23 %-a; 673,3 millió forint volt a hátralék az év utolsó napján, ez 0,57 %-kal kevesebb, mint a megelőző év utolsó napján volt. Az értékelésnél figyelemmel kell lenni azonban arra is, hogy a 2002. évben 2.002,6 millió forint folyt be az előző évi 1.673,4 millió forinttal szemben.

Tapasztalatok szerint a hatékonyság és olykor a törvényesség ellen hat, amennyiben az egyes szankciók végrehajtásának nincs központi felelős kormányzati szerve, ezért támogattuk azt az igazságügyi minisztériumi előterjesztést, amely a közérdekű munka és a pártfogó felügyelet végrehajtásának a jogi szabályozását ilyen

irányban is fejlesztette. A pénzbüntetés, az elkobzás, a vagyonekobzás végrehajtásának – esetenként a bíróság függetlenségének támadására is felhozott – adminisztrációjával sem helyeselhető a bíróságokat tovább terhelni.

A 2002. december 31-én pártfogó felügyelet hatálya alatt állt 6.826 fő közül 1.900 fő feltételes szabadságra bocsátott [Btk. 48. § (3) bek.], 601 fő próbára bocsátott [Btk. 72. § (4) bek.], 2.565 fő felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt [Btk. 89. § (6) bek.], két fő – még mindig volt olyan személy –, aki szabadságvesztés büntetését végleg kitöltötte [Btk. 82. (2) bek.], 1.758 fő pedig a vádemelés mellőzése folytán került pártfogó felügyelet alá [Be. 147/A. § (2) bek.].

Az elmúlt évben 227 esetben újabb bűncselekmény elkövetése, 97 esetben pedig a magatartási szabályok megszegése miatt szűnt meg a pártfogó felügyelet. A magatartási szabályok megszegése okából az ügyészek 51 elítélt feltételes szabadságának megszüntetésére, 20 próbára bocsátás megszüntetésére és 76 felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának elrendelésére tettek indítványt a pártfogók előterjesztésére. Ezek megalapozottságát jól mutatja, hogy mindössze 8 került elutasításra.

A pártfogó felügyelet végrehajtásának törvényessége tárgyában a szakági ügyészek az országban eltérő gyakorlatot tapasztaltak még az elmúlt év folyamán. A szabaduló elítéltek részére munkahely találása, lakó- vagy szálláshely biztosítása egyre nehezebb feladatot jelentett a hivatásos pártfogó számára. Helyi vizsgálati tapasztalatok szerint a szabaduló fogvatartottakkal kapcsolatos utógondozói tevékenységet szükséges lenne hatékonyabban ellátni, ennek azonban személyi, illetőleg az elmúlt évben még jogszabályi feltételei sem voltak meg.

A rendőri szervek a közvélemény előtt kevésbé ismert büntetés-végrehajtási feladatot is elvégeznak hatályos büntetés-végrehajtási jogi szabályozásunk szerint. Így egy-egy napon közel 30.000 főt kitevő közügyektől, foglalkozástól, járművezetéstől eltiltás, kitiltás érvényesüléséért, végrehajtásáért a rendőrség a felelős, míg a kiutasítás az idegenrendészeti hatóság hatáskörébe került. 2002. december 31-én összesen 27.045 fő állt e jogfosztó, illetve jogkorlátozó mellékbüntetés hatálya alatt, közülük 17.913 közügyektől, 70 foglalkozástól, 8.113 járművezetéstől eltiltott, 68 kitiltott, 868 fő pedig kiutasított volt.

Az elmúlt év utolsó napján 5.064 személy volt előzetes letartóztatásban (beleértve a nem jogerős elítélteket is), közülük 2.435 előzetesen letartóztatott ügyében az előzetes letartóztatás 6 hónapnál hosszabb ideig tartott a törvényességi felügyeleti tevékenységünk keretében végzett vizsgálat megállapítása szerint. Az előző évhez viszonyítva is számottevő az emelkedés, ami évek óta tartó tendencia.

A hat hónapnál hosszabb ideig fogvatartással járó ügyek közül nyomozati szakban 247, bírósági szakban pedig 2.435 ügy volt.

Az év utolsó napján rendőrségi fogdában fogva tartottak száma az előző évihez képest csökkent; 1.038 fő volt, a rendőrségi fogdák normál befogadó képessége 2.063 főre biztosított. Az előzetesen letartóztatottak túlnyomó többsége már bv. intézetbe került elhelyezésre.

A 2002. év folyamán az elővezetés és rendőri kísérés végrehajtásával felmerült költség megtérítése tárgyában az ügyészségre érkezett bírósági határozatok száma 4.064 volt, 44 esetben kellett fellebbezést benyújtani.

Bűnmegelőzési ellenőrzést 2002-ben – a 99 kezdeményezéssel szemben – 85 elítélt (2001-ben 60) ügyében rendelte el a bv. bíró, ez ellen mindössze négy fellebbezést nyújtottak be. Hivatalból 20, kérelemre három fő bűnmegelőzési ellenőrzését szüntették meg. Ennek törvényességi felügyelete során ismételten felmerültek jogértelmezési kérdések a bv. intézetek, a rendőrkapitányságok, valamint a bv. bírók gyakorlatában. Változatlanul egyeznek az álláspontok abban, hogy a vonatkozó jogi szabályozás módosítása szükséges, bár a felmerült gondok egy része a Legfelsőbb Bíróság jogértelmezésével megoldható.

2002. december 31-én határőrségi fogdában négy férfi és egy nő, bv. intézetben 32 férfi és 7 nő töltött szabálysértési elzárást. Lényeges változás e téren az előző évihez képest nem mutatható ki.

Idegenrendészeti őrizetben rendőrségi fogdában 335 fő férfi és 22 nő volt. Az előző évihez képest többszörösére nőtt az idegenrendészeti őrizetben lévők száma.

Házi őrizet alatt 26 fő, határőrségi közösségi szálláson 177 férfi, 22 nő és 29 fiatalkorú volt. A közösségi szállások befogadó képessége

189 főre méretezett. (Egy évvel korábban 18 fő házi őrizet alatt, határőrségi közösségi szálláson 139 férfi, 5 nő és 6 fiatalkorú volt.)

G) Gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység a büntetőügyekben

A gyermekkorúak és a fiatalkorúak devianciájában 2002-ben – a bűnelkövetők számában tapasztalt növekedés ellenére – lényeges változás nem történt.

A bűnelkövetői arányokra és a szerkezeti összetételre figyelemmel a fiatalkori bűnözés intenzitása változatlanul magasnak tekinthető.

Az ismertté vált fiatalkorú bűnelkövetők számában a 2001. évben tapasztalható emelkedés kismértékben ugyan, de tovább folytatódott, az 1998 óta megfigyelhető csökkenő tendencia irányváltása tartósnak bizonyult.

Az elmúlt évben a bűnelkövetők 9,6 %-a volt fiatalkorú (11.689), ami az előző évhez képest (11.631) 0,5 %-os emelkedést jelent. Olyan megyék is vannak azonban, ahol az emelkedés üteme az országos átlagot jelentősen meghaladja (Vas megyében például 10,1 %). Lényegesen jelentősebb mértékű növekedés (15,8 %) következett be a fiatalkorúak részvételével elkövetett bűncselekmények mennyiségében (2001: 19.352; 2002: 22.415).

A nem büntethető gyermekkorú elkövetők száma 6,1 %-kal volt több mint egy évvel korábban (2001: 3.730; 2002: 3.959). A változás azonban nem haladja meg az utóbbi öt évben tapasztalható kisebb ingadozások nagyságát (1997: 4.287; 2000: 3.964).

A beszámolási időszakban 23,7 %-kal nőtt a gyermekkorúak részvételével elkövetett bűncselekmények száma (2001: 6.333; 2002: 7.836), ami az utóbbi fél évtized legmagasabb számát eredményezte.

Az ifjúkori bűnelkövetők bűnözésének jellemzői a múlt évben sem módosultak jelentősen, kedvezőtlen jelenségek azonban továbbra is tapasztalhatóak. Az élet elleni bűncselekményeket, a rablásokat, a testi sértéssel járó bűncselekményeket, a nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekményeket nagyfokú agresszivitás, esetenként kifejezetten kegyetlen végrehajtási mód jellemzi. Változatlan jellemzője a fiatalkorúak bűnözésének, hogy rendszerint többen (csoportosan),

több bűncselekményt (esetenként bűncselekmény-sorozatot) követnek el.

A fiatalok bűnözését az elmúlt évben a korábbi időszakhoz hasonlóan a vagyon elleni bűncselekmények meghatározó aránya jellemezte (71,1 %), a nem büntethető gyermekkorúaknál ez 79,6 % volt.

A vagyon elleni bűncselekmények domináns részét képező lopások körében megnőtt a besurranásos, valamint a bolti lopások száma. Utóbbiakat gyakran egyfajta szervezettség jellemzi az elkövetés során, amíg a kiskorúak egyike eltereli az eladó figyelmét, addig társai eltulajdonítják a kiszemelt árut.

A fiatalok a korábbi évekhez hasonlóan továbbra is gyakran követnek el osztálytársaik vagy más iskoláskorúak sérelmére mobiltelefon-lopásokat. A telefonkészülékek megszerzése érdekében erőszak alkalmazásától sem riadnak vissza, ezáltal zsarolás vagy rablás büntetést valósítva meg.

A vagyon elleni bűncselekmények körében többször előfordult, amikor az elkövetők különösebb indok nélkül okoztak kárt a megrongált dolgokban. Ez történt például annak a két fiatalnak az esetében, akik az egyik községben lévő gyermekotthon berendezései tárgyait összetörték, elégették, megrongálták, falait összefirkálták, amivel 117 ezer forint összegű kárt okoztak.

Jelentős növekedés tapasztalható a kiskorúak részvételével elkövetett rablások számát illetően. 2002-ben 56,1 %-kal több ilyen bűncselekményben vettek részt fiatalok, mint egy évvel korábban (2001: 421, 2002: 657), a gyermekkorúak tekintetében ez a szám 163 volt, ami a 2001. évi 93-hoz képest 75,3 %-os emelkedést jelent.

A személy elleni bűncselekmények körében csökkent ugyan az emberölést elkövető fiatalok száma (2001: 23, 2002: 21), az elkövető vagy a sértett életkora, illetve az elkövetés körülménye azonban nemegyszer ráirányította a közfigyelmet az ilyen cselekményekre.

Ezek közül is kirívó volt annak a Fejér megyei fiatalnak a cselekménye, aki „feltékenységből” megfojtotta 13 éves barátnőjét, valamint annak a gyermekkor alig meghaladó Somogy megyei leánynak a büntetőügye, aki nevelőapját – aki a fiatalok

állítólagosan szexuálisan is zaklatta – annak engedély nélkül tartott pisztolyával fejbe lőtte.

Sajnálatosan továbbra is jelen van a fiatalkorú bűnözésben az élet elleni és a többi erőszakos jellegű cselekményeknél a durvaság, a nagyfokú agresszivitás, a kegyetlen végrehajtási mód.

A Komárom-Esztergom Megyei Főügyészség például előre kitervelten, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntetének kísérlete miatt azért emelt vádat a terheltekkel szemben, mert mintegy 4 órán keresztül kitartóan, váltott eszközökkel – sodrófa, paradicsomkaró, kapanyél – bántalmazták, ütötték, verték, rúgták a sértettet mindaddig, amíg bele nem fáradtak a bántalmazásba. A gyanúsítottak ekkor hagyták a sértettet a helyszínről eltávozni, aki azonban nem messze a bántalmazás helyszínétől összeesett és csak a gyors orvosi segítség mentette meg az életét.

A bűnelkövetésben közrejátszó – a fiatalkorú bűnelkövető személyével kapcsolatos – oksági tényezők között leggyakoribb, több mint 50 %-os arányban az anyagi haszonszerzés. Jelentősen közrehat továbbá a rossz baráti környezet, a családi probléma, a bűnöző családi környezet hatása, a kalandvágy, az agresszivitás is.

Megállapítható, hogy a fiatalkorú bűnözés szerkezeti összetételében a kábítószerrel visszaélést elkövető személyek száma és aránya kiemelkedően növekvő tendenciát mutat.

Különösen aggasztó, hogy egyre fiatalabb korcsoportok tagjai kapcsolódnak be a kábítószerrel visszaélés elkövetésébe. Az ilyen bűncselekményt elkövető fiatalkorúak száma az utóbbi öt év alatt több mint nyolcszorosára (827,2 %) emelkedett (1997: 92, 2002: 761).

Az elmúlt évben fiatalkorúak részvételével 821 ilyen bűncselekményt követtek el, ez a szám 2001-ben 705 volt.

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény felderítése és bizonyítása komoly erőfeszítéseket igényel a nyomozó hatóság részéről. Ennél a bűncselekmény kategóriánál a kábítószer tiszta hatóanyagának és mennyiségének, valamint az elkövető kábítószerfüggőségének megállapítását szolgáló szakértői bizonyítás is rendkívül időigényessé teszi a büntetőeljárásokat. A rendkívül terjedelmessé váló büntetőügyekben gyakran csak többszöri határidő-hosszabbítás után lehetséges a nyomozás befejezése.

Az iskolázottság növekedésével néhány új típusú bűncselekmény jelent meg a fiatalok körében. A fiatalok a felnőttek tudását messze meghaladó számítástechnikai ismereteiket gyakran arra használják, hogy a számítógép segítségével bűncselekményeket követnek el, számlákat, okiratokat hamisítanak, ezek készítésére alkalmas programokat fejlesztenek ki, jogtalanul megszerzett jelszavak felhasználásával számítógépes rendszerekbe lépnek be, esetenként a közérdekű üzemként működő Internet-szolgáltatók tevékenységét megbénítva.

A kiskorúak kiszolgáltatottságuk folytán gyakran válnak bűncselekmények áldozatává, ezért az ilyen sértettek a büntetőeljárásban megkülönböztetett figyelmet érdemelnek.

A 2002. évben sajnálatosan tovább nőtt azoknak a kiskorúaknak a száma is, akik sérelmére bűncselekményt követtek el. A fiatalok sértettek száma 14,8 %-os emelkedést mutat (2001: 7.300, 2002: 8.379); a gyermekkorú sértettek tekintetében a növekedés meghaladta a 32 %-ot (2001: 2.842, 2002: 3.759).

A kiskorúak egy része családon belül szenved el a testi, lelki megpróbáltatásokat. A hatóságok tudomására jutott kiskorú veszélyeztetése büntetnének (Btk. 195. §) száma 2002-ben az előző évvel azonos volt (1.073).

A bűncselekményt legnagyobb arányban a kiskorúak nevelésére köteles személyek züllött életmódjuk folytatásával és a kiskorúak bűncselekmény elkövetésére való rábírásával követik el. Emellett gyakoriak a kiskorúak durva bántalmazásai és előfordulnak családon belüli szexuális zaklatások is.

A kiskorúak veszélyeztetettségének okai összetettek. Jórészt a szociális (anyagi) körülmények kedvezőtlen alakulása az eredője a veszélyeztetettség kialakulásának. Másrészt a családon belüli veszélyeztetettség többször azzal is összefügg, hogy a kiskorúak felügyeletére, nevelésére és gondozására köteles személyek kötelességüket súlyosan megszegik és ezáltal sértik, illetve veszélyeztetik a kiskorúak életét és testi épségét, valamint erkölcsi, szellemi fejlődését.

A veszélyeztető cselekmények általában az otthon falai között történnek, ezért arról gyakran csak a legközelebbi hozzátartozók

szereznek tudomást. A kiskorú sértettek sanyargatása olykor évekig elhúzódik, mert az a külvilág elől rejtve marad. A cselekményről közvetlen információval rendelkező tanúk – részben a terhelttől, részben a külvilág kedvezőtlen ítéletétől tartva – gyakran félnek terhelő vallomást tenni. A gyermekkorú tanúk számára gyakran érzelmi válságot jelent, ha szülőjükkel szemben kell terhelő vallomást tenniük.

Több esetben a fizikai bántalmazás az apa vagy nevelőapa részéről szexuális zaklatással párosul. Tapasztalható a szexuális bűncselekményhez el nem jutó esetekben a szexuális közeledést elhárító sértettel szembeni retorzió, mely durvaságban, verésben vagy elhanyagolásban nyilvánul meg.

A fent jelzett cselekmények megelőzése érdekében legfontosabb a bekövetkezett esetek mielőbbi feltárása és a cselekmény ismétlődésének megakadályozása. Az ügyek nyomozása során szükségszerűen sérelmet szenved a családok belső intimitása, a megfelelő intézkedés megválasztásához lényeges szempont a sértett érdekének tiszteletben tartása.

Ezen kedvezőtlen jelenségre is figyelemmel 2002-ben több főügyészség is vizsgálta a gyermekek védelmével kapcsolatos jogszabályi rendelkezések hatályosulását, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény végrehajtását.

Az ügyészség gyermek- és ifjúságvédelmi szakágának büntető ügyforgalma az elmúlt évben összességében az előző évinek megfelelően alakult. Az ügyészségre országosan 11.168 elintézésre váró vádemelési és nyomozás megszüntetésére irányuló javaslat érkezett (2001-ben 11.207). Több megyében emelkedett a fiatalkorúak ellen indított büntetőeljárások száma (Főváros, Fejér és Pest megye).

A szakági ügyészek az ügyek 91,9 %-át harminc napon belül befejezték, a főügyészségek fele az összes büntetőügyet egy hónapnál rövidebb idő alatt dolgozta fel. (A 30 napon túl befejezett 885 ügyből a Fővárosi Főügyészség „részesedése” 797 ügy volt.)

A fokozott ügyészi felügyelet gyakorlásának is köszönhetően csökkent a pótnyomozások (2001: 948, 2002: 856), valamint a nyomozás kiegészítések (2001: 781, 2002: 630) száma. A nyomozó hatóságok munkájában azonban a nyomozások színvonalának további javítása szükséges.

A pótnyomozások okai – visszatérően – a tényállás felderítetlenségére és a fiatalkorúakra vonatkozó speciális szabályok figyelmen kívül hagyására vezethetők vissza. Több ügyben hónapokon keresztül az egyetlen dokumentálható hatósági intézkedés a nyomozás határidejének meghosszabbítására irányuló, gyakran sablonos és ismétlődő előterjesztés. A Budapesti VI-VII. Kerületi Rendőrkapitányság általi nyomozások szakszerűségét és időszerűségét érintő, törvényességet veszélyeztető helyzet megszüntetésére a Fővárosi Főügyészség intézkedésben hívta fel a budapesti rendőrfőkapitány figyelmét.

Fiatalkorúak esetén az életkori sajátosságok folytán különösen fontos szempont a büntetőeljárás gyors befejezése. Ennek szem előtt tartásával törekedtek az ügyészek az arra alkalmas ügyekben az eljárás gyorsítását szolgáló jogintézmények minél szélesebb körű alkalmazására, illetve alkalmazásuk indítványozására.

A bírósági eljárások mellőzésének lehetőségével differenciáltan éltek az ügyészek. A jelentéktelen, kisebb tárgyi súlyú ügyekben a nyomozást megszüntették és az elkövetőt megrovásban részesítették.

A szakági ügyészek a törvényi feltételekkel összhangban 944 ügyben 1.425 személlyel szemben alkalmazták a vádemelés elhalasztását, amikor a cselekmény súlya és az elkövető személyi körülményei a bíróság előtti felelősségre vonást nem indokolták (2001-ben 943 ügyben 1.442 személlyel szemben került erre sor).

Megállapítható, hogy az ügyészek a vádemelés elhalasztása során kritikusan vizsgálták a terhelt személyi körülményeit, azt, hogy velük szemben megalapozottan alkalmazható-e ez a jogintézmény. Erre is visszavezethető, hogy alig változott azon esetek száma, amikor a vádemelés elhalasztása nem vezetett eredményre, s ezért vádat kellett emelni (2001: 200, 2002: 208).

A megvádolt fiatalkorúak száma 2002-ben az előző évhez képest 2,6 %-kal csökkent (2001: 8.902, 2002: 8.673). Ebből a bíróság elé állított vádlottak száma 654 volt, ami a megvádolt személyek számának 7,54 %-át jelenti (2001-ben ez a szám, illetve arány 698, illetve 7,84 % volt). A gyorsabb bírósági eljárás érdekében a tárgyalás mellőzésére tett ügyészi indítványok száma és aránya az előző évihez hasonlóan alakult (2001: 1.192, illetve 19,9 %; 2002: 1.174, illetve 19,8 %).

Megfelelően érvényesült az a felfogás, mely szerint a gyorsabb felelősségre vonást szolgáló tárgyalás mellőzése rendszerint alkalmasabb a fiatalok számára előírt speciális büntetési cél elérésére, mint a gyakran elhúzódó eljárásokban a tárgyalás nevelő hatása. A rendes eljárások során ugyanis a nyomozás elrendelésétől a jogerős érdemi bírósági határozat meghozataláig eltelt időtartam az ügyek több mint 30 %-ában 2002-ben is meghaladta a két évet.

A vádképviselő ellátása során az ügyészi indítványok és fellebbezések megfelelően elősegítették, hogy a bíróság a tényállást a fiatalok személyét és környezetét jellemző körülmények tekintetében is felderítse és olyan szankciót alkalmazzon, amely leginkább szükséges a fiatalok helyes irányú fejlődése érdekében. A vádemelések ténybelileg és jogilag rendszerint megalapozottak voltak. Erre utal, hogy a fiatalok ügyében 2001-ben elért kiemelkedően jó váderedményességet (98,58 %) 2002-ben is sikerült megtartani (2001: 98,67 %).

A jogerős bírósági határozattal befejezett ügyek száma a fiatalok terhelteknél a 2001. évi 5.819-ről 2002-ben 5.710-re, 1,9 %-kal csökkent.

A megvádolt fiatalokkal szemben a bíróságok az előző évhez hasonló arányban szabtak ki határozott tartamú szabadságvesztést (2001: 28,39 %, 2002: 25,93 %) s azok 73,58 %-ában a büntetés végrehajtását próbaidőre felfüggesztették. A megvádolt fiatalok legnagyobb részét (54,37 %-ban) a bíróság a múlt évben is próbára bocsátotta. Javítóintézeti nevelésre 291 fiatalot köteleztek, ami az előző évihez képest (304) érdemi változást nem jelent.

Az előzetes letartóztatások gyakorlata törvényes és kiegyensúlyozott volt, az őrizetbe vett, illetve előzetes letartóztatásba helyezett fiatalok száma (1.175, illetve 449) a korábbi éveknek megfelelően alakult (2001: 1.132, illetve 444).

2002-ben a vádemeléskor a megvádolt fiatalok 3,2 %-a volt előzetes letartóztatásban (2001-ben 3,3 %). A fiatalok előzetes letartóztatásának jelentős részét – az ügyészi indítványoknak megfelelően – a 2002. évben is a rendőrségi fogdánál és a büntetés-végrehajtási intézetnél kedvezőbb feltételeket biztosító javítóintézetekben hajtották végre.

H) Büntetőjogi szakági vizsgálatok

a) A nyomozás törvényessége feletti felügyelet körében

A jelentés tárgyát képező évben az ügyészségek ebben a szakágban a nyomozó hatóságoknál, illetőleg az alárendelt ügyészségeknél 993 vizsgálatot végeztek. Ezeket a vizsgálatokat azon bűncselekmények miatt folyó nyomozásokra, illetve főleg eljárásjogi kérdésekre vonatkozóan folytatták az ügyészségek, ahol tapasztalataik szerint az ügyek átfogó vizsgálaton alapuló ismerete szükséges az eljárások törvényességének megítéléséhez.

A Fővárosi Főügyészség a Budapesti Rendőr-főkapitányságnál azt ellenőrizte, hogy a büntető feljelentéseket nem iktatják-e az ún. általános iktatóba, míg a Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatalnál a lefoglalások törvényességét, a helyi ügyészségeken pedig a terhelt távollétében folytatott eljárások törvényességét vizsgálta.

A Bács-Kiskun Megyei Főügyészségnek a súlyosabb vagyon elleni bűncselekmények miatt folytatott nyomozásokat és az ebben a körben gyakorolt nyomozás felügyelet hatékonyságát, valamint a helyi ügyészségek előzetes letartóztatás körében tett intézkedéseinek törvényességét vizsgálta meg. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség vizsgálata, a nyomozás során alkalmazott a kényszerintézkedések törvényességét, a nyomozás fokozott ügyészi felügyeletének hatékonyságát és eredményességét, valamint az ún. gyorsított eljárás egyik formájának (bírószághoz eljuttatás) alkalmazásával kapcsolatos kérdéseket elemezte. A Hajdú-Bihar Megyei Főügyészség által elvégzett a vizsgálat arra irányult, hogy a bűncselekmény hiányára alapított felmentő ítélet mennyiben vezethető vissza a vádemelés hibájára. A Somogy Megyei Főügyészség megvizsgálta a nyomozás kiegészítések és a pótnyomozások okait, azok megalapozottságát és elemezte, hogy ügyészi hiba eredményezte-e a fokozott felügyelet gyakorlása után elrendelt pótnyomozást. A Tolna Megyei Főügyészség vizsgálata azt értékelte, hogy a helyi ügyészségek a törvényi előírásoknak megfelelően végzik-e a nyomozó hatóságok nyomozást megtagadó és megszüntető határozatainak felülvizsgálatát, s az ezzel kapcsolatos ügyészi intézkedések megfelelőek-e.

A vizsgálatok eredményeként 155 esetben ügyészi utasítás adására, 534 esetben pedig észrevétel megtételére, valamint 8 büntető és 2 fegyelmi eljárás kezdeményezésére került sor.

b) A vádképviselési és fellebbezési gyakorlat körében

ba) A főügyészségek által lefolytatott, a rablás büntettének minősített esetei miatt indult bűnügyek ítélkezési gyakorlatával kapcsolatos vizsgálat annak megállapítására irányult, hogy mennyire egységes országosan a vádképviselési és fellebbezési gyakorlat, a bíróságok osztják-e a bűncselekmények jogi minősítésével társadalomra veszélyességének megítélésével és a szükséges jogkövetkezményekkel kapcsolatos ügyészi álláspontot.

A főügyészségek vizsgálati jelentései alapján – amelyek a 2001. évben jogerőre emelkedett bírósági határozattal befejezett ügyekre terjedtek ki – megállapítható volt, hogy az ügyészek törvényesen emeltek vádat és a vádképviselési tevékenység eredményeként megalapozott és döntő többségükben törvényes bírósági határozatok meghozatalát segítették elő.

Figyelemre méltó, hogy a rablás büntette miatt felelősségre vont terheltek közt jelentősen nőtt a minősített esetekkel megvádolt terheltek aránya. A vizsgált időszakban csaknem minden harmadik elkövető e bűncselekmény valamely súlyosabb formáját valósította meg. Bár ezen ügyek száma az összes közvádra indult büntetőügynek mindössze 0,3 %-a az állampolgárokat e viszonylag kevés de rendkívül veszélyes bűncselekmények számának növekedése is nyugtalanítja.

Az ügyek túlnyomó többségében a bűncselekményt a csoportos elkövetés minősítette, de aggasztó a fegyveres, illetve a lőfegyvernek látszó gáz- vagy riasztófegyverrel elkövetett cselekmények aránya is. Ez utóbbi tény is igazolta, hogy a Btk. Novella indokoltan terjesztette ki a Btk-nak a fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseit a lőfegyver utánzatára.

Az ügyészi indítványokkal egyezően a terheltek 92 %-át sújtotta a bíróság szabadságvesztés büntetéssel, míg enyhébb büntetés vagy intézkedés alkalmazására kizárólag fiatalkorú elkövetőkkel szemben került sor. A végrehajtandó szabadságvesztés büntetés 78 %-os előfordulási aránya lényegesen meghaladta az összes közvádra indult

büntetőügyben kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés büntetések 39,15 %-os arányát.

A vizsgálat tapasztalatai alapján arra hívtuk fel a főügyészségek figyelmét, hogy az ügyészek fokozott figyelmet fordítsanak a tényállás, a társas elkövetés esetén az elkövetői minőség és annak különböző formái megállapítására, valamint a bűnösség és jogi minősítés szempontjából releváns valamennyi tény felderítésére. A büntetőjogi felelősségre vonás hatékonyságát a tetтарыnyos fő- és mellékbüntetések kiszabására irányuló, alaposan indokolt indítványokkal – szükséges esetén fellebbezések bejelentésével és fenntartásával – kell biztosítani.

A törvény egységes alkalmazása – különösen a rablás rendbelisége és a folytatólágosság törvényi egységét illetően tapasztalt eltérő jogértelmezési gyakorlat – a feltárt kérdések elvi jellegű eldöntését igényli. Ezért jogegységi eljárás kezdeményezése indokolt.

bb) A főügyészségek jelentései alapján megvizsgáltuk és elemeztük

– a lakásépítéssel kapcsolatos szociálpolitikai kedvezménnyel való visszaéléssel elkövetett, továbbá a jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntette miatt folytatott büntetőeljárásokat és a jogerős ügydöntő határozatok törvényességét,

– a helyi és a megyei bíróságok elsőfokon jogerőre emelkedett ügydöntő határozatai alapján a vádképviselőt ellátó ügyészek joghátrány-indítványozási és fellebbezéseinek gyakorlatát.

c) A büntetés-végrehatás törvényessége feletti felügyelet körében

Az uniós csatlakozás előtt időszerű volt a nem magyar állampolgárságú fogvatartottak jogi helyzetére vonatkozó törvényességi vizsgálat központi munkatervi feladatként kitűzése a 2002. évben. A tapasztalatok alapján megállapítást nyert, hogy a végrehajtó szervek gyakorlata döntően összhangban van a részben nemzetközi normákban is megjelenő integrációs elvárásokkal. A feltárt eseti jellegű hiányosságok, illetőleg lokálisan jelentkező jogszabálysértő gyakorlatok megszüntetése érdekében a szakági ügyészek nyomban megtették a szükséges intézkedést. A szabad mozgáshoz, illetőleg a szabad tartózkodási hely megválasztásához fűződő jog kiszélesítésének, az államhatárok megnyitásának természetes következménye lett a Magyarországra látogató külföldi állampolgárok, s ezzel együtt a hazánkban bűncselekményt megvalósító külföldi állampolgárságú bűnelkövetők számának növekedése. Ezzel párhuzamosan az utóbbi 12 évben a törvénnyel való összeütközés miatt különböző jogcímenek szabadságelvonást szenvedő nem magyar állampolgárságú fogvatartottak számának fokozatos emelkedése is megfigyelhető.

A vizsgálat a külföldi állampolgárságú szabadságvesztésre ítéltre, előzetesen letartóztatottakra, szabálysértési elzárást töltőkre, idegenrendészeti és bűnügyi őrizetben lévőkre, valamint a közösségi szálláson elhelyezettekre és valamennyi, külföldi állampolgárságú fogvatartottra vonatkozó releváns jogszabályi rendelkezésekre kiterjedt.

A vizsgálat idején a nem magyar állampolgárságú előzetes letartóztatásban lévő fogvatartottak száma majdnem kétszerese volt a szabadságvesztést töltő külföldi elítéltekének. Állampolgárság szerinti megoszlásuk igen változatos képet mutatott. Zömük a környező országok állampolgáraiból (román, jugoszláv, ukrán, szlovák, horvát, osztrák), valamint nagy népességű ázsiai országok állampolgáraiból (kínai, iraki, afgán, stb.) került ki. A szabadságvesztés büntetés végrehajtási fokozatai közül a börtön fokozat prioritása volt megfigyelhető a fegyház, de különösen a fogház fokozattal szemben. A végrehajtandó szabadságvesztések tartamát nézve megállapítható volt, hogy a vizsgált időszakban a 6 hónapot el nem érő tartamú büntetések száma elenyésző, az 5 évet meghaladó szabadságvesztések száma azonban feltűnően magas volt.

Azon túlmenően, hogy az anyanyelv használatához fűződő jog törvényileg garantált jogosultság a fogvatartottak számára, de a fogva tartó intézetnek is alapvető érdeke, hogy a fogvatartott közvetlenül a befogadását követően anyanyelvén vagy az általa ismert más nyelven megismerhesse a jogaira és kötelezettségeire vonatkozó rendelkezéseket. A vizsgálat tapasztalatai azt mutatták, hogy a fogva tartó intézetek e téren maradéktalanul eleget tesznek a vonatkozó jogszabályi előírásoknak. Az országos helyzetkép sajnálatos módon kedvezőtlen volt a fogva tartó intézetek idegen nyelvű napirenddel, illetőleg házirenddel történő ellátottsága tekintetében. Néhány bv. intézetben, illetőleg rendőrségi fogdában nem volt idegen nyelvű napirend, illetve házirend.

A jövőben mindenképpen megoldandó problémaként merült fel, hogy az eljáró hatóságok sok esetben elmulasztották határozataikat – a fogvatartottnak történő kézbesítése előtt – írásban lefordíttatni vagy azokat tolmács közreműködésével kézbesíttetni.

A vizsgálati tapasztalatok azt mutatják, hogy a hazai büntetés-végrehajtási intézetek külföldi fogvatartottak befogadásáról szinte kivétel és késedelem nélkül értesítik a konzuli és diplomáciai képviselőket. Általában törvényesnek mondható a fogva tartó intézeteknek külföldi fogvatartott halála, más államnak történő átadása, valamint szabadulása esetén az illetékes külképviseletet érintő eljárása. Néhány bv. intézet azonban esetenként elmulasztotta a jogszabályban előírt ezzel kapcsolatos kötelezettségei teljesítését.

A külföldi fogvatartottak élelmezésével kapcsolatos jogszabályi rendelkezések végrehajtása során a fogva tartó intézetek általában figyelembe veszik a fogvatartottak vallási igényeit. Erre legkevésbé a rendőrségi fogdában van lehetőség. Előfordultak olyan esetek is, amikor a külföldi fogvatartottak orvosi vizsgálata során a tolmács hiánya megértési nehézségeket okozott. A nem magyar állampolgárságú fogvatartottak munkával foglalkoztatását az ország legtöbb bv. intézetében – részben a felmerülő nyelvi nehézségek miatt – nem tudják megoldani.

Előfordult, hogy a bv. intézetben magyarul nem beszélő fogvatartott ellen folytatott fegyelmi eljárás során tolmács igénybevételére nem került sor, s ezáltal a fogva tartó intézet megszegte a 11/1996. (X. 15.) IM rendelet 6. §-ának (3) bekezdésében foglalt rendelkezéseket. A kártérítési eljárások vizsgálata is feltárta – néhány esetben – a tolmács indokolatlan mellőzését.

A fogva tartó intézetek a vizsgált időszakban a nem magyar állampolgárságú fogvatartottak befogadása és szabadulása alkalmával általában törvényesen jártak el. Előfordult azonban az is, hogy a befogadott elítélt levelét a bv. intézet késedelmesen, csak a vizsgálatot végző főügyészség külön rendelkezésére küldte meg az idegenrendészeti hatóság részére. A vizsgálat kapcsán a helyes és egységes gyakorlat kialakítása érdekében kezdeményeztük a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 222. §-a (3) bekezdésében szereplő „útlevél” szó „úti okmányt” kifejezésre módosítását, mivel jogértelmezési problémaként merült fel a bv. intézetbe befogadott elítélt határátlépésre jogosító személyi igazolványának útlevéllel egyenértékűnek tekintése. Az idegenrendészeti fogdák és a közösségi szállások kialakítása, működése alapvetően megfeleltek a hatályos jogszabályi rendelkezéseknek, kisebb műszaki, illetőleg építészeti hiányosságok azonban e fogvatartási intézetekkel kapcsolatban is fellelhetőek voltak.

A fogvatartottakkal való bánásmód törvényességi vizsgálatának megkezdése előtt a büntetés-végrehajtás valamennyi területéről összegyűjtöttük az ezzel kapcsolatos panaszokat. A 344 panaszt a legkülönbözőbb sérelmekre hivatkozással tették meg a fogvatartottak. Így pl: kifogásolták a velük szemben alkalmazott hangnemet; a kapcsolattartást, levelezést, csomagküldés akadályozottságát; az ételek minőségét; a sportolási lehetőségek szűk voltát, a fogvatartotti jogok megsértését. A panaszok ezen kívül hivatkoztak fenyegetettség-érzésre; sanyargatásra, elítélt-társtól elszenvedett bántalmazásra stb. A szakági ügyészek az év folyamán rendszeresen szem előtt tartották, hogy biztosítani kell a fogvatartottak számára a kínzás és más kegyetlen, embertelen bánásmód elleni panasz, feljelentés megtételének, az ezzel kapcsolatos jogorvoslat gyakorlásának lehetőségét, a fogva tartó szerv megtévedt tagjaival szemben a büntető és a fegyelmi felelősségre vonás következetes érvényesítését. A szoros értelemben vett törvényes bánásmód részét képezi a fogvatartottakkal szembeni hátrányos megkülönböztetés tilalma, a megfelelő hangnem használata, emberi méltóságuk, önérzetük tiszteletben tartása. Ide tartozik a fogva tartó szervek vezetőinek következetes és határozott fellépése a bántalmazással, valamint a törvénysértő bánásmód minden más formájával szemben.

A Bv. tvr. (1979. évi 11. törvényerejű rendelet) 20. §-ának (3) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási szervezet tagja hivatásának jogszerű teljesítése során a megengedett kényszerítőeszközök

alkalmazásával is jogosult érvényt szerezni intézkedéseinek. Jogszerűtlen intézkedés miatt fegyelmi eljárás indítására a hivatásos állomány egy tagjával szemben volt szükség. Előfordult, hogy törvénytörő módon, jogszabályban nem szereplő eszközt használtak fel. A kényszerítőeszközök használatára általában a fogvatartott, illetve közösségi szálláson elhelyezett támadásának, ön- és közveszélyes, valamint intézkedésnek ellenszegülő magatartásának megszüntetése érdekében volt szükség.

A büntető eljárásokkal párhuzamosan indított eljárásokon kívül a rendelkezésre álló adatok szerint mindegy 30 fegyelmi eljárást kezdeményeztek törvénytörő bánásmód miatt.

Előfordult, hogy a fogvatartottat jogszabályellenesen kedvezményben részesítették. Ilyen okból több vádemelés is történt. Sok esetben azzal a gyanúval kellett büntetőeljárást indítani, hogy a fogva tartó szervek dolgozói jogellenesen biztosítják néhány fogvatartott számára mobil telefonkészülékek használatát. Szintén vádemelésre került sor amiatt, mert fogva tartó személy magánmunkát végeztetett fogvatartottal. Tiltott nemi kapcsolat gyanúja miatt is indult büntetőeljárás. A bv. dolgozók és fogvatartottak tiltott összefonódásának bonyolult kapcsolat-rendszerét példázza az az egyedi eset, amelyben a megyei bv. intézetben előzetes letartóztatásban lévő vádlottak részére egy bv. őrmester vállalkozott arra, hogy az intézetbe mobiltelefonokat csempésszen be. Erről egy másik bv. zászlósnőnek tudomása volt, aki szexuális kapcsolatba lépett az előzetesen letartóztatottal. A különböző előnyök biztosításában közreműködött egy harmadik bv. zászlós is, aki – ellenszolgáltatás fejében – elnézte a korrupciós cselekményeket.

Az emberséges bánásmód elvének alapvető súllyal kell érvényesülnie a fogva tartó szervek személyi állománya és a fogvatartottak közötti kapcsolatban, így a helytelen bánásmód kiküszöbölése érdekében a megelőzés és a fogva tartó szervek megtévedt tagjaival szembeni határozott fellépés kiemelt szerepet kap.

A szakági ügyészek minden évben és szükség esetén akár többször is megvizsgálják többek között a végrehajtás rendje körében a fogvatartottak egészségügyi ellátásának törvényességét, a vonatkozó törvényi és rendeleti előírások betartását, a fogvatartottak panaszait.

A büntetés-végrehajtási intézetekben és rendőrségi fogdáknál is a legnagyobb gondot a személyi, tárgyi és anyagi feltételek hiánya

jelentette és ebből adódtak az egészségügyi ellátással kapcsolatos nehézségek is.

A gyógyító-megelőző ellátást a fogvatartott elsősorban az őt fogva tartó bv. intézetben, illetve a büntetés-végrehajtás egészségügyi intézményeiben (Bv. Központi Kórháza, a Nagyfai Országos Bv. Intézetben működő Krónikus Utókezelő Részlege, valamint az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet) veheti igénybe. Szükség esetén a büntetés-végrehajtás gondoskodik arról, hogy az elítélt a bv. keretein kívül részesüljön kezelésben. A fogvatartottak negyedik, legnagyobb számú sérelme az volt, hogy nem „civil kórházban” történik, történt a kezelésük. Ezeknek a sérelmeknek a nagy része nem volt kellőképpen megalapozott.

Az 1999. évi XLII. törvény a nemdohányzók védelmében előírja, hogy a dohányzó és a nem dohányzó fogvatartottakat el kell különíteni egymástól és külön zárkában kell elhelyezni. Az elhelyezés a túlszűfoeltság miatt nehezen megoldható, ezért még ebből is problémák adódtak.

A bűnügyi nyilvántartás folyamatos ügyészi felügyelete, a 2002. évben végzett utóvizsgálata is elősegítette a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtásának biztosítását, a büntetőeljárás kényszerintézkedések és a kriminalisztikai azonosítók nyilvántartásának naprakészségét. A konkrét ügyek vizsgálatának eredményei jól szolgálták az egységes jogalkalmazás követelményének érvényesülését is. Az e körben végzett ügyészi vizsgálatok eredményeire is támaszkodva olyan teljes körű nyilvántartási rendszer jött létre, amely biztosíthatja az Európai Unió országai és hazánk közötti nemzetközi bűnügyi együttműködés hatékonyságát. Az igazságszolgáltatás nem működhet törvényes, naprakész és a jogállamiság követelményeinek megfelelő hiteles bűnügyi nyilvántartás, a szükséges informatikai háttér nélkül. Ügyészi vizsgálataink megállapításaira alapozott jelzéseinkkel szorgalmaztuk az Országos Rendőr-főkapitányságnál a büntetőeljárás alá vont személyek daktiloszkópiái és fényképnyilvántartásának feldolgozásában észlelt lemaradás felszámolását.

A lefoglalt kábítószeresek elkobzása és tárolása törvényességének tárgyában tartott vizsgálat feltárta, hogy az ügyek egy részében nem indult eljárás vagy az eljáró rendőri szervnél funkcionális – pl: személyzeti – ügy szerepelt az adott számon. Ahol a rendőrségi ügyszám rendelkezésre állt, ott is előfordult, hogy a lefoglalt tárgyak

sorsának megállapítása nem volt lehetséges. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények nyomozását sok esetben elkülönítették az alapügytől.

Több esetben nem állítottak ki bűnjeljegyzéket, és nem tűnt ki az sem, hogy történt-e lefoglalás. A vizsgált ügyek egy részében nem kábítószerrel összefüggésben indult büntetőeljárás, vagy ha igen, az iratból kábítószer lefoglalása nem volt megállapítható. A nyomozó hatóság által megszüntetett ügyekben a kábítószer elkobzás érdekében a rendőri szervek sok esetben nem kezdeményeztek további intézkedést. A vizsgálat által feltárt valamennyi hiányosság, mulasztás a nyomozó hatóságok tekintetében koncentráltan jelentkezett. Sok ügyben nem lehetett megállapítani a lefoglalt kábítószer további sorsát. Az ügyek egy részében a bírósági eljárás elhúzódása eredményezte a kábítószer hosszú időn keresztül való tárolásának szükségességét. Igen sok esetben a bíróságok az ügydöntő határozatban nem rendelkeztek a lefoglalt kábítószer további sorsáról.

A vizsgálat ráirányította a figyelmet arra is, hogy a lefoglalt kábítószerkezelésének és elkobzásának törvényessége csak valamennyi érintett szerv együttműködése mellett biztosítható. Ennek érdekében minden esetben meg kell követelni a nyomozó hatóságtól, hogy a nyomozati irat megfelelően tartalmazza a lefoglalt kábítószer kezelése és tárolása érdekében tett intézkedéseket. A nyomozás megszüntetése esetén pedig mindig intézkedni kell a lefoglalt kábítószer elkobzása érdekében. A bírósági eljárás során valamennyi ügyben indítványt kell tenni a kábítószer – szükség esetén utólagos – elkobzására is, annak elmaradása perorvoslat alapját is képezheti.

A nyomozó hatóságok előállító helyiségeiben foganatosított személyes szabadságkorlátozás törvényességének külön is történt vizsgálata során megállapítást nyert, hogy vannak olyan előállító helyiségek, amelyek állaga korszerű vagy elfogadható, ahol a fogvatartási feltételek az átlagosat meghaladó színvonalúak vagy megfelelőek. Megállapítható volt azonban, hogy az előállító helyiségek mintegy harmadának állaga korszerűtlen, elhanyagolt, a fogvatartási feltételeknek csak részben felel meg, szellőztetésük és a természetes fényellátottságuk nem előírászerűen biztosított. Hiányosság volt tapasztalható a fogvatartás biztonsága területén is. A vizsgálat feltárta nem egy hatóságnál, hogy az előállító helyiségeiben fogva tartottak folyamatos őrzése nem biztosított. Sérelmet szenvedtek a fogvatartási határidőre vonatkozó törvényi előírások, számos helyen volt pontatlan a garanciális jelleggel bíró fogvatartási nyilvántartás

vezetése, valamint a letéti tárgyak kezelése. A vizsgálati tapasztalatok szerint az előállító helyiségekben a fogvatartottakat a fogvatartás várható időtartamáról nem tájékoztatták. Néhány esetben még arról sem szereztek tudomást, hogy mennyi lehet az előállítás, illetve az elővezetés maximális időtartama.

Alapvető törvényi és humanitárius követelményekbe ütköző volt több helyen az előállított fogvatartottak ellátása, szabályozást igényel az orvosi vizsgálatokkal kapcsolatos kérdés is. Az ügyészi ellenőrzések tapasztalatai alapján az ország meghatározó részében a fogvatartottak élelmezése az egyes fogvatartási helyeken nincs megfelelően megszervezve. Azon fogvatartási helyeken, ahol fogda is működik, az előállítottak élelmezését a fogdára biztosított élelemből oldják meg. Ez azonban nem nevezhető helyes megoldásnak, mert az élelmet a fogdán fogva tartottak létszámának megfelelően állapítják meg és biztosítják.

A főügyészségek jelzéseit és észrevételeit a rendőrhatóságok, határőrizeti szervek és országos főhatóságaik elfogadták és valamennyi esetben intézkedtek a hiányosságok kiküszöbölése érdekében.

A mellékbüntetések végrehajtása törvényességének időszaki vizsgálatai feltárták, hogy a törvényi előírás ellenére sok rendőrkapitányság nem végez célirányos ellenőrző tevékenységet.

Esetenként tapasztalható volt, hogy a bírósági értesítés nem érkezett meg a rendőrségre. A rendőrkapitányságok több alkalommal hiányosan és hibás tartalommal érkező értesítéseket kaptak a bv. intézetektől is, aminek a pótlása, kijavítása többlet levelezési munkát igényelt tőlük. A járművezetéstől eltiltottakat a rendőrkapitányságok nem ellenőrizték. 2001-től az okmányirodák kaptak róluk értesítést a bíróságoktól a megváltozott jogi szabályozás szerint. Kisebb településeken, ahol a mellékbüntetésre ítélt személyt ismerik, jelentősége van, hogy a körzeti megbízott az ilyen elítéltekről tudomással bír, hiszen napi munkája során látja a gépkocsival közlekedőket, így az eltiltás hatálya alatt állók kiszűrhetők.

A vizsgálat alkalmával problémaként vetették fel a rendőrségeken, hogy a nyilvántartás formája nem szabályozott, erre nézve utasítással, iránymutatással nem rendelkeznek. A mellékbüntetések végrehajtásának feladatait részleteiben eddig szabályozó 4/1968. BM utasítást hatályon kívül helyezte a 27/2001.

(BK. 11.) BM utasítás, azonban helyette nincs más szabályozás, ennél fogva a végrehajtás törvényessége Magyarországon ezen a területen a leggyengébb napjainkban. Több alkalommal is kezdeményeztük a megfelelő miniszteri szintű részletes végrehajtási szabályok megalkotását. A mellékbüntetések végrehajtásához komoly bűnmegelőző hatás is fűződik.

d) A gyermek- és ifjúságvédelem körében

Az elmúlt évben 14 főügyészség végzett büntetőjogi tárgyú szakági vizsgálatot.

A vizsgálatok a büntető jogalkalmazás széles területét fogták át, így például kiterjedtek az eljárást gyorsító és egyszerűsítő jogintézmények (bírószék elé állítás, vádemelés elhalasztása, tárgyalás mellőzése) alkalmazására, a kábítószerrel visszaéléssel kapcsolatos jogalkalmazói gyakorlat törvényességére, a kiskorú sértettek és gyermekkorú elkövetők nyomozó hatóság általi kihallgatásának gyakorlatára.

Több főügyészség is vizsgálta az ügyészi indítványozás és fellebbezési gyakorlat törvényességét a fiatalok előzetes letartóztatása végrehajtási helyének meghatározásával kapcsolatban, valamint a bűncselekményt megvalósító gyermekkorú elkövetőkkel szemben alkalmazott rendőri intézkedések törvényességét.

A büntetőjogi tárgyú vizsgálatok körében a főügyészségek gyermek- és ifjúságvédelmi ügyészei negyedévente ellenőrizték a rendőrségi fogdáknak és a büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott fiatalok előzetes letartóztatása végrehajtására vonatkozó rendelkezések megtartását.

A Fővárosi és a Hajdú-Bihar Megyei Főügyészség havonta két alkalommal vizsgálta a javítóintézetekben (Budapesti, Rákospalotai, Debreceni) a fiatalok előzetes letartóztatása végrehajtásának jogszerűségét.

A Legfőbb Ügyészség havi rendszerességgel tartott vizsgálatot az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium Aszódi Javítóintézetében a javítóintézeti nevelés végrehajtásának törvényessége tárgyában.

3. A magánjogi és a közigazgatási jogi ügyészi tevékenység

A) A magánjogi és a közigazgatási jogi tevékenység és változásai általában

A jogszabályi környezetben a 2002. évben nem történt olyan változás, amely a magánjogi és közigazgatási jogi ügyészi hatáskört számottevően érintette volna.

A korábbi években hatályba lépett új jogszabályok alkalmazásával kapcsolatban felmerült jogalkalmazási, jogértelmezési kérdések részben jelenleg is megoldatlanok. Ez a körülmény, különösen a közigazgatási jogi ügyészi munkában érezte a hatását.

A szakági feladatok alapvető mennyiségi mutatóiról elmondható, hogy egyes részterületeken – különösen a szabálysértés jogterületén – az ügyérkezés és ezzel együtt a munkateher is növekedett.

A szabálysértési ügyekben eljáró szerveknek változatlanul gondot okoz a törvény egyes szabályainak értelmezése. Ennek is következménye, hogy a szabálysértési hatóságok bizonytalanok és egymástól eltérően alkalmazzák a törvény egyes rendelkezéseit. Hasonlóan gyakori a bíróságoknál is az eltérő jogalkalmazás.

Az ügyészségek hivatalból folytatott szabálysértési vizsgálatokkal eredményesen működnek közre a jogalkalmazási gondok megoldásában, de a jogi szabályozás hibákat generáló ellentmondásai, hibái változatlanul fennállnak, újabb és újabb nehézséget okozva a jogalkalmazóknak.

A bemutatott problémák miatt sürgős feladat lenne a szabálysértési törvény felülvizsgálata.

Az ügyészségek az elmúlt évben munkaterv alapján, hivatalból 4.774 (az előző évben 4.899) ügyészi vizsgálatot folytattak. Ezen belül az ügyészségek 1.794 egyesület, 934 alapítvány működésének törvényességét, 803 önkormányzati hatóság és 781 szabálysértési hatóság eljárásainak és határozatainak jogszerűségét vizsgálták meg.

A vizsgálatok alapján az ügyészségek 6.689 intézkedést tettek. Ezen belül 1.862 (az előző évben 1.958) óvást emeltek a vizsgált szervek jogsértő határozatai ellen. Törvénytörő gyakorlat, vagy

mulasztásban megnyilvánuló törvénysértés miatt 2.973 (az előző évben 2.944) felszólalást nyújtottak be. Kisebb súlyú törvénysértés miatt 1.739 (az előző évben 1.832) esetben jelzéssel éltek.

A magánjogi ügykörben gondnokság alá helyezés iránti ügyészi kereset- indítási gyakorlatot is érintette a Ptk-nak a 2001. évi XV. törvénnyel történt módosítása, amely – többek között – lehetővé tette, hogy a bíróság ne teljes körűen, hanem csak meghatározott ügycsoportokban korlátozza a gondnokság alá helyezett személy cselekvőképességét. A gondnokság alá helyezési ügyészi keresetek száma az előző évihez viszonyítva lényegesen nem változott (2001: 97, 2002: 82).

A tevékenység egyik fontos területe a gyermekek családi állapotának rendezése, ezért a családjogi törvényben foglalt felhatalmazás alapján az elmúlt évben az ügyészségek 69 keresetet nyújtottak be az apaság vélelmének megdöntése iránt.

Az ügyészségnek törvényben meghatározott kötelezettsége az alapítványok és a társadalmi szervezetek működésének törvényességi felügyelete volt. A civil szervezetek törvényes működésének alapfeltétele, hogy a létesítő okiratok megfeleljenek a törvény által előírt alaki és tartalmi követelményeknek. (E követelmények teljesítése érdekében az ügyészek 508 fellebbezést nyújtottak be a bírósági, illetve közhasznúsági nyilvántartásba vételt elrendelő törvénysértő végzések ellen.)

Az ügyészi vizsgálatok tapasztalatai arra utalnak, hogy a bírósági nyilvántartásba vett civil szervezetek egy része ténylegesen nem vagy nem jogerősen működik. Az ügyészek a már nem működő alapítványok, társadalmi szervezetek bírósági nyilvántartásból való törlése, illetőleg a jogszerű működés helyreállítása iránt évek óta növekvő számú – 2000-ben 802, 2001-ben 1.047, 2002-ben 1.495 – keresetet nyújtottak be.

B) A környezetvédelemmel kapcsolatos ügyészi tevékenység

Az ügyészség 2002. évi környezetvédelmi tevékenységét alapvetően az a cél vezérelte, hogy minden törvényes eszközt igénybe véve fellépjen a környezet- és természetkárosítókkal szemben. Az elmúlt évek következetes munkája eredményeképpen javult a környezethasználók együttműködési készsége. A korábbi évek sikeres

polgári pereiben hozott bírósági ítéletekben foglaltakat az alperes környezetszennyezők végrehajtják.

Tartalmas az együttműködés a környezet- és természetvédelmi hatóságokkal. A hatóságok rendszeresen megküldik a főügyészségek részére a bírságot vagy kötelezést tartalmazó jogerős közigazgatási határozataikat.

A főügyészség környezetvédelemmel foglalkozó szakügyésze valamennyi közigazgatási határozatot értékeli, indokolt esetben megvizsgálja az ügy iratait. Az ügyiratok adatai számos hasznos információt tartalmaznak az ügyészi beavatkozáshoz.

Az ügyészségek a környezeti veszélyeztetés esetén tevékenységtől eltiltás, illetőleg környezet-veszélyeztető tevékenységgel okozott kár megtérítése iránti igény keresettel való érvényesítése előtt – a peres eljárás előkészítéseként – rendszerint előzetesen felhívják az érintett szervet a jogsértő állapot megszüntetésére.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség például az elmúlt évben 18 felszólítást bocsátott ki szennyező gazdálkodó szervezetekhez, ennek nyomán valamennyi gazdálkodó szerv intézkedést tett a vízszennyezés visszaszorítása érdekében, illetőleg megbízást adott szennyvíztisztítómű felújításának megtervezésére.

Az ügyészi szervek 2002-ben 47 környezet- és természetvédelmi tárgyú keresetet nyújtottak be az illetékes bíróságokhoz, illetve kezdeményezték fizetési meghagyásos eljárás megindítását. Ezen belül vizek szennyezése miatt 13, veszélyes hulladék elhelyezése, illetőleg zajártalom miatt egy-egy, levegő tisztaságának védelme érdekében öt, természetvédelmi jogszabály megsértése miatt 27 peres eljárást indítottak.

A vizek védelme érdekében előterjesztett ügyészi keresetek indoka jellemzően az volt, hogy a víz- és csatornaművet üzemeltető gazdálkodó szervezetek és a tulajdonos önkormányzatok a kommunális szennyvizet megfelelő kezelés nélkül juttatták az élővizekbe, illetve a befogadóba. Több esetben nagyobb gazdálkodó szervezet ellen érvényesítettek környezetvédelmi igényt a bíróságok előtt a főügyészségek, mert azok ipari szennyvizüket a folyókba vagy a környékbeli szántóföldekre vezették ki.

A Fővárosi Főügyészség az alperes csepeli gyár ellen azért indított keresetet, mert bár az alperes a jogszabályban megadott határértéknél lényegesen kedvezőbb egyedi határértékkel rendelkezett, ezt a határértéket is túllépve már több mint öt éve vízminőség-védelmi területet veszélyeztetett oly módon, hogy a szennyvizét a Duna parti vonalába vezette. Az első bírósági tárgyaláson, főként a becsatolt alperesi nyilatkozatra és szakértői véleményre figyelemmel – amelynek értelmében az ügyészi keresetindítás hatására a keresetlevél beadását követően a vízszennyezést megszüntették –, valamint a folyamatban lévő államigazgatási eljárásra, az ügyész az eljárás felfüggesztését indítványozta a jogerős államigazgatási döntés meghozataláig.

Évről-évre növekszik a védett és fokozottan védett állatok és növények egyedeinek gyűjtése, elpusztítása miatt indított ügyészi keresetek száma. Ezeknek kereseteknek a tényállása igen változó. Pl. egy pécsi magánszeméllyel szemben kétmillió forintos kártérítési követeléssel élt az illetékes ügyészség, mert a Tettye-Havihegy Természetvédelmi Terület részét képező ingatlanán magánpark létesítése céljából őshonos növényeket irtott ki, földtani, természeti értékeket károsított.

Magánszemélyek – az élővilág részét képező vadon élő állatokat elpusztító – jogosulatlan vadásztevékenységükkel milliós nagyságú kárt okoztak azzal, hogy engedély nélkül őzet, vaddisznót, nyulat lőttek ki Veszprém megyében. Több esetben veszélyes hulladék jogellenes elhelyezése miatt kezdeményeztek az ügyészségek büntetőeljárást.

Az ügyészségek rendszeresen vizsgálják a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságok eljárásainak és határozatainak törvényességét. Pl. a Veszprém Megyei Főügyészség a talajvédelmi hatóság eljárásainak jogszerűségét, a Csongrád Megyei Főügyészség az előzetes környezetvédelmi hatásvizsgálat alapján elbírált környezetvédelmi engedélyek törvényességét elemezte. A megállapított jogsértések – ellenőrzések elmulasztása, késedelmes ügyintézés stb. – megszüntetése végett az ügyészségek intézkedést tettek.

Egyes főügyészségek vizsgálták az állatvédelem hatósági tevékenységével kapcsolatos eljárásokat a települési jegyzőknél, illetőleg az állategészségügyi hatóságnál. Sajnálatos módon a jegyzők nagy része előtt nem teljesen ismertek az állatvédelmi feladataik.

Elmondásuk szerint nem is igen jut a tudomásukra olyan ügy, amelyben intézkedniük kellene. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Főügyészség megállapításai szerint az állategészségügyi hatóság nem él kielégítően jogi eszközeivel, pl. bírságot nem alkalmaztak.

Ha a főügyészség jogszabálysértő állatvédelmi önkormányzati rendeletet észlelt, arról a közigazgatási hivatal vezetőjét tájékoztatta.

C) A szabálysértési eljárásokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység

A szabálysértési cselekmények elbírálásának az 1999. évi LXIX. törvényben (Sztv.) megfogalmazott új eljárási rendje jelentősen megnövelte a szabálysértési eljárással kapcsolatos ügyészi hatásköröket. A törvényességi felügyeleti jogkörbe tartozó hagyományos ügyészi feladatok mellett az Sztv. új hatásköröket is adott az ügyésznek. Részben ebből is eredően az előző beszámolási időszakhoz képest lényegesen nőtt a szabálysértési ügyérkezés.

Az ügyészségek a 2002. évben 44.002 (az előző évben 40.057) szabálysértési megszüntető határozatot vizsgáltak meg és 23.158 (az előző évben 18.122) szabálysértési ügy iratait vizsgálták felül az elővezetés jóváhagyása iránti megkeresés alapján. Az ügyész az elővezetés jóváhagyását 2.076 (az előző évben 1.343) ügyben tagadta meg.

A hagyományos ügyészi törvényességi felügyeleti tevékenység mutatói is emelkedtek. A vizsgálatok száma az előző évi 710-ről 781-re, a szabálysértési tárgyú törvényességi kérelmek száma pedig 1.058-ról 1.412-re emelkedett.

A szabálysértési eljárások túlnyomó többségét jelentő közlekedési szabálysértési ügyekben gyakran tapasztalhatók a közlekedésrendészeti szervek felderítési tevékenységének fogyatékoságai, amelyek esetenként a szabálysértési felelősséget megállapító érdemi határozatok megalapozatlanságához vezetnek.

A 2000. március 1-jén hatályba lépett Sztv.-t a jogalkalmazók részéről számos megalapozott kritika éri és érte. A gyakorlat nap mint nap kénytelen a törvény újabb hibáival szembesülni. A joghézagok, ellentmondások, következetlenségek és egyéb hibák az Sztv. egyes rendelkezéseinek eltérő értelmezéséhez és ebből következően a törvénnyel ellentétes jogalkalmazáshoz vezettek.

A kihirdetése óta már többször is módosított Sztv.-ről a jogalkalmazási tapasztalatok alapján a szabálysértési eljárások résztvevői között egységes álláspont alakult ki abban, hogy a törvény átfogó, teljes körű felülvizsgálatára, jelentős módosítására és kiegészítésére van szükség. A legtöbb törvényességi probléma az Sztv.-nek a végrehajtást szabályozó XII. Fejezetével kapcsolatban merült fel.

A fejezetből kimaradt a helyszíni bírság végrehajtására vonatkozó speciális szabályok meghatározása; a fejezet következetlen megszövegezése miatt egyoldalúvá vált, csak a szabálysértési hatóságok feladatait nevesíti, holott e szabályokat értelemszerűen ki kellene terjeszteni a bíróságokra is, amennyiben a bíróság hatáskörébe utalt szabálysértéseket bírálnak el és marasztaló határozataik végrehajtása érdekében intézkedést kell tenni. A rendelkezések pontatlan megfogalmazására is visszavezethető a végrehajtásra irányuló intézkedések feltételeinek eltérő és gyakran téves értelmezése, amelynek következtében sokszor meghiúsul a pénzbírságok behajtására irányuló jogalkotói akarat érvényesülése. A pénzbírság elzárásra átváltoztatását például a bíróságok egy része megtagadja olyankor is, amikor mind a szabálysértési hatóságok, mind az ügyészség álláspontja szerint annak megvannak a törvényes feltételei, s az átváltoztatás a szabálysértés elkövetőjét a pénzbírság megfizetésére ösztönözhetné.

D) A közigazgatással kapcsolatos más ügyészi feladatok

A közigazgatási szervek törvényes hatósági jogalkalmazó tevékenységének előmozdítása az ügyészség nagyon fontos feladata. Az ügyészségek hivatalból rendszeresen vizsgálják a hatóságoknál az anyagi és eljárási jogszabályok helyes alkalmazását.

Az országos vizsgálatok mellett a főügyészségek 2002-ben végzett saját munkatervi feladatokkal többek között elemezték:

- az adók és adók módjára behajtható köztartozások ügyeiben folytatott végrehajtási eljárások,
- a lakásfenntartási támogatás tárgyában folytatott hatósági eljárások,
- a kiegészítő családi pótlék tárgyában lefolytatott önkormányzati eljárások,

- a jegyzőknek és a fogyasztóvédelmi felügyelőségeknek a fogyasztók védelmében folytatott eljárásai,
- az útügyi hatósági eljárások,
- a közgyógyellátással kapcsolatos eljárások,
- a közterület-felügyelet eljárásainak, valamint
- az idegenrendészeti hatósági intézkedések törvényességét.

A vizsgálatok alapján az eljáró ügyészségek az ügyek kisebb hányadában törvénysértő mulasztásokat, anyagi és eljárásjogi jogszabálysértéseket, a kérelmezőket sújtó jogsértően alacsony összegben megállapított támogatásokat, továbbá hatásköri szabálysértéseket észleltek. A hibák mellett is elmondható, hogy a közigazgatási szervek működésének törvényessége javult, az ügyintézők szakmai felkészültsége általában jó, az ügyeket körültekintő megalapozottsággal intézik, a hozott határozatok jellemzően törvényesek.

E) A cégbírósi eljáráshoz kapcsolódó ügyési tevékenység

A közhiteles és nyilvános cégjegyzékbe bejegyzett adatok valóságához közérdek, valamint a piac szereplőinek jelentős gazdasági érdeke fűződik.

A cégek törvényességi felügyeletét a cégbíróság látja el. A cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény (Ctv.) – a cégek jogsértő magatartása esetén – az ügyészt feljogosítja keresetindításra és polgári nemperes eljárás kezdeményezésére.

Keresetet indíthat az ügyész, ha a cégbejegyző, illetve a változás bejegyző végzésben foglalt adatok tartalma jogszabályba ütközik. Ekkor a végzés Cégek Közlönyben való közzétételétől számított harminc napos jogvesztő határidőn belül indított keresetben az ügyész a végzés hatályon kívül helyezését kérheti. A Ctv.-ben meghatározott okból pedig határidő nélkül megállapítási pert indíthat a cég ellen létesítő okiratának, illetve a létesítő okirat módosításának érvénytelensége miatt.

Az ügyészségek 2002-ben cégügyekben 186 keresetet nyújtottak be a bíróságokhoz.

Polgári nemperes eljárásban az ügyész törvényességi felügyeleti eljárást indíthat hivatalból vagy kérelemre, ha a cégjegyzékbe bejegyzett adatok törvénysértőek, vagy a cég a működésével kapcsolatos szabályokat megszegi. A cég törlése iránt indíthat az ügyész eljárást a cégbíróság előtt, ha a „fantommá” vált cég a székhelyén nem lelhető fel és a képviselőre jogosult személyek tartózkodási helye ismeretlen. Az elmúlt évben az ügyészségek cégügyekben összesen 566 peren kívüli eljárást indítottak, amelyekből 532 törvényességi felügyeleti eljárás, 34 törlési eljárás volt.

F) A munkaviszony és a szolgálati viszony szabályai érvényesülésének segítése

Az ügyészségek törvényességi vizsgálatokkal a jogsértések megszüntetését szolgáló intézkedésekkel segítették a munkaviszonyban, illetőleg szolgálati viszonyban állók jogainak védelmére hivatott garanciális rendelkezések érvényesülését.

Az ügyészi törvényességi felügyelet a Munka Törvénykönyve, a köztisztviselői törvény, a közalkalmazotti törvény, valamint a szolgálati jogviszonyokat szabályozó törvények szerinti munkáltatóknak a foglalkoztatási jogviszonnyal kapcsolatos egyedi döntéseire és általános érvényű rendelkezéseire terjed ki.

Egyedi ügyekben az ügyész a munkáltató szervek munkavállalóra vonatkozó döntéseit megvizsgálhatja abban az esetben is, ha az igény érvényesítése, vagy a jogsérelem orvoslása végett munkaügyi peres eljárásnak volna helye, de a jogosult az igényét a nyitva álló határidőn belül valamely oknál fogva nem érvényesítette.

Jogosult az ügyész a munkavégzési jogviszonnyal kapcsolatos belső szabályok (kollektív szerződés) jogszerűségének vizsgálatára is. A munkaviszonyra, szolgálati viszonyra vonatkozó szabály megsértése esetén intézkedhet a jogsértő állapot megszüntetése iránt.

A munkaviszonyra, illetőleg és szolgálati viszonyokra vonatkozó előírások részben kogens, részben diszpozitív jellegűek. A diszpozitív szabályozás azonban nem vezethet olyan eredményre, hogy a jogviszony alanyai a jogviszonyra irányadó szabályoktól úgy térjenek el, hogy maga a jogviszony kerül ki a munkajog köréből, amire – alapvetően a munkáltató érdekkörében felmerült okból – számos példa akad. (Pl. a munkaviszony helyett színlelt polgári jogi jogviszonyt hoznak létre.)

G) A társadalmi szervezetek és alapítványok törvényességi felügyelete

A civil szervezetek az élet legkülönbözőbb területein végeznek a társadalom számára hasznos, részben az államtól, illetőleg az önkormányzatoktól átvállalt tevékenységet. Jelentős vagyonnal gazdálkodnak és tevékenységük közhasznúsági fokozatától függően kedvezményekben részesülnek. E körülményekben kellően kifejezésre jut a társadalmi igény, hogy a civil szervezetek működése feleljen meg a törvény által előírt követelményeknek.

Az alapítványok és a társadalmi szervezetek működésének törvényességi felügyeletét a Ptk., illetőleg az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (Etv.) az ügyészség hatáskörébe utalta.

Az ügyész törvényi felhatalmazás alapján az alapítvány és az egyesület bírósági és a közhasznúsági nyilvántartásba vételét

elrendelő törvénysértő végzések elleni fellebbezéssel élhet. Törvényességi felügyeleti jogkörében az ügyész megvizsgálhatja a szervezet működésének törvényességét, a jogszerű állapot helyreállítása érdekében megteheti a szükséges ügyészi intézkedéseket, azok eredménytelensége esetén pert indíthat a szervezet megszüntetése iránt.

A civil szervezetek törvényességi felügyeletének az ellátását az ügyészség az elmúlt évek során mindig fontos feladatnak tekintette. Ezt igazolja, hogy a 2002. évben az ügyészségek 508 (2001-ben 495) fellebbezést nyújtottak be a törvénysértő végzések ellen.

Az alapítványok, társadalmi szervezetek bírósági és közhasznúsági nyilvántartásba vételével kapcsolatos bírósági gyakorlat – jelentős részben az ügyészi fellebbezések eredményeként – ma már a legtöbb kérdésben egységesnek mondható, eseti jellegű törvénysértés azonban még előfordul.

A civil szervezetek törvényes működésének alapfeltétele a jogszabályi előírásoknak megfelelő létesítő okirat (alapító okirat, alapszabály), ezért fordít az ügyészség fokozott figyelmet a bírósági, közhasznúsági nyilvántartásba vétel törvényességére. A létesítő okiratokban előforduló törvénysértések – különösen az alapítványoknál – a működés során már nehezen, vagy egyáltalán nem orvosolhatók. Az alapító okirat módosítására az alapító jogosult, vele szemben azonban ügyészi intézkedésre nincs jogszerű lehetőség, mivel az ügyészi törvényességi felügyelet az alapítóra nem terjed ki. Az alapítói jogok bírósági gyakorlásának kezdeményezésre a Ptk. csak szűk körben biztosít lehetőséget.

Az ügyészség a civil szervezetek törvényes működésének ellenőrzését is kiemelt feladatának tekinti. Az ellenőrzés azonban számos esetben azért nem volt lefolytatható, mert a szervezet ténylegesen már nem működött. (A megszűnést azonban nem jelentették be a bíróságnak és nem kérték a szervezet nyilvántartásból való törlését sem.)

Az ügyészek az elmúlt évben 563 (az előző évben 375) alapítvány, és 932 (az előző évben 672) társadalmi szervezet ellen nyújtottak be keresetet. A keresetek túlnyomó többsége a szervezet megszűnésének megállapítására irányult. A megszűnt szervezetek között elenyészően kevés volt az olyan, amelynek vagyona maradt. A megmaradt vagyont alapítványoknál – alapítói rendelkezés hiányában

– hasonló célú szervezet, társadalmi szervezeteknél az állam részére adta át a bíróság.

Négyévenként visszatérő, sajátos feladatot jelent az ügyészség számára pártok ellen megszűnés megállapítása iránti kereset benyújtása. A pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. XXXIII. törvény 3. §-ának (3) bekezdése szerint a bíróság az ügyészség indítványára – a párt társadalmi szervezetként való további működésének érintetlenül hagyásával – megállapítja a párt működésének megszűnését, ha a párt egymást követő két általános országgyűlési képviseléválasztáson nem állít jelöltet.

E rendelkezés alapján a Legfőbb Ügyészség – az 1998. és 2002. évi általános országgyűlési választáson történt jelölt állításokat figyelembe véve – 57 párt ellen nyújtott be keresetet a pártként való működés megszűnésének megállapítása iránt.

H) Az ügyészséghez benyújtott törvényességi kérelmek tapasztalatai

Az ügyészség alkotmányos kötelezettsége a természetes és jogi személyek kérelmeinek alapos, körültekintő kivizsgálása, intézése. Egyre többször tapasztalható, hogy állami szervek, hivatalok is törvényességi kérelemnek minősülő, más hatóság eljárását sérelmező beadvánnyal fordulnak az ügyészséghez.

A törvényességi kérelmekben kifogásolt eljárások gyakran bonyolult ténybeli és jogi megítélésűek. A több éve húzódó, több fórumot megjárt ügyeket sérelmező beadványok egyre időigényesebb ügyészi eljárást igényelnek. A törvényességi kérelmek jelentős részében már csak ügyészi eszközökkel volt érvényesíthető az állampolgárok jogos érdeke. Jellemzően az elhúzódó földügyi és ingatlan-nyilvántartási eljárások okoznak gondot azáltal, hogy egyre nő az időbeli különbség a hatósági eljárás megindulása, több fórumot megjárt ügy befejezése és a kérelmek benyújtása között, olykor pedig az iratok is egyre nehezebben hozzáférhetők.

A kérelmek száma emelkedik, ez egyértelműen az ügyészség iránti bizalom erősödését jelenti. Az ügyészi szervekhez 2.002-ben 4.297 (az előző évben 3.998) törvényességi kérelem érkezett. Ezen belül a kérelmezők 1.412 (az előző évben 1.058) ügyben a

szabálysértési hatóság, 359 (az előző évben 409) ügyben az építésügyi hatóság, 558 (az előző évben 536) ügyben más közigazgatási hatóság, 575 (az előző évben 496) ügyben egyesület vezető szervének döntését, 188 (az előző évben 110) ügyben pedig az alapítvány működését, kezelő szervének döntését sérelmezték.

A törvényességi kérelmek alapján az ügyészségek 734 (az előző évben 497) óvást emeltek a jogsértő határozatok ellen, 189 (az előző évben 204) esetben felszólalással éltek, 121 (az előző évben 152) esetben jelzést nyújtottak be.

Olyan esetben, ha a jogsértés orvoslása más hatóság hatáskörébe tartozott, vagy felelősségre vonásnak volt helye, az ügyész arra az illetékes hatóság figyelmét felhívta. Jogszabálysértő önkormányzati rendelet esetén a szükséges intézkedés végett tájékoztatta a közigazgatási hivatal vezetőjét, bűncselekmény gyanúja esetén azt jelezte a büntetőjogi szakág részére.

I) Magánjogi és közigazgatási jogi szakági vizsgálatok

Az ügyészségek a magánjogi és közigazgatási jogi szakterületen 2002. évben a következő országos vizsgálatokat végezték:

a) Az egészségügyi intézményeket támogató alapítványok működése törvényességének vizsgálata

A vizsgálat célja annak értékelése volt, hogy az alapítványok tevékenysége megfelelően szolgálja-e az alapító okiratban meghatározott célkitűzések megvalósítását.

A vizsgálat 458 alapítvány és 14 közalapítvány vizsgálatára terjedt ki. A vizsgált alapítványok közül 250 közhasznú, 21 kiemelkedően közhasznú jogállású.

Az alapítványok döntő többségét 100 ezer forintig terjedő, illetőleg 100 ezer és 300 ezer forint közötti alapítói vagyonnal hozták létre. Az alapítványok többsége működése során megtöbbszörözte az alapítói vagyont és mindössze 31 vált működésképtelenné amiatt, hogy a céljai megvalósításához nem rendelkezik a szükséges vagyonnal.

Az alapítványok többségnek fő célja egy-egy egészségügyi intézmény – kórház, annak egy osztálya, szakorvosi rendelő, vérellátó állomás, mentőállomás – magasabb színvonalú működésében, fejlesztésében való közreműködés. A támogatás gyakoribb módja az intézmények tárgyi felszereltségének javítása, orvosi műszerek, egyéb gyógyászati eszközök megvásárlása vagy ahhoz való hozzájárulás. Egyes alapító okiratok célként jelölték meg a támogatott intézmények dolgozóinak továbbképzéséhez, szociális helyzetének javításához való hozzájárulást.

A vizsgálat megállapítása szerint az alapítványok kezelő szervei hatékonyan használták fel – a több alapítványnál igen alacsony mértékű – vagyoni eszközeiket. A kuratóriumok többsége az alapító okirat, és a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően működött. Néhány esetben fordult elő, hogy a vagyonfelhasználásról a kuratórium nem hozott döntést, illetőleg azt az alapító okirati rendelkezés ellenére nem rögzítette. Több alapítványnál megállapítható volt, hogy beszámolási kötelezettségének nem tett eleget, a közhasznúsági jelentését nem készítette el.

A feltárt jogszabálysértések és egyéb hiányosságok miatt az ügyészségek 35 óvást, 308 felszólalást és 186 jelzést nyújtottak be. A működésképtelenné vált alapítványok megszüntetése iránt 22 esetben pert indítottak.

b) A közhasznú jogállású társadalmi szervezetek működésének, közhasznúsági jelentéseinek törvényességi vizsgálata

A vizsgálat célja annak elemzése volt, hogy a társadalmi szervezet alapszabálya, egyéb szabályzatai megfelelnek-e a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény (Ksztv.) rendelkezéseinek. A társadalmi szervezetek működésében érvényesülnek-e az alapszabályban foglalt közérdekű célkitűzések, a közhasznúsági jelentések megfelelnek-e a törvény előírásainak.

A vizsgálat a 2001. december 31. napjáig közhasznúsági nyilvántartásba vett 6.112 szervezet közül 775 szervezetre terjedt ki, 435 szervezet működését a főügyészségek korábban saját munkatervi feladatként már vizsgálták.

A vizsgált közhasznú jogállású társadalmi szervezetek alapszabályai általában megfelelnek a Ksztv. 4. §-ában foglalt előírásoknak, tartalmazzák a nyilvántartásba vételhez szükséges adatokat.

Megállapítható volt, hogy az alapszabályban a szervezetek a Ksztv. 26. §-ának c) pontjában felsorolt közhasznú tevékenység közül többet feltüntetnek, ténylegesen azonban – feltehetően anyagi forrás hiányában – a felsoroltaknak csak kis részét végzik.

A szervezetek általában az alapszabályba foglalják a közhasznú jogállással kapcsolatos feltételeket, belső szabályzatokat csak kevés helyen készítenek. Esetenként előfordul, hogy az alapszabály a közhasznú működés kérdéseit a belső szabályozás körébe utalja, a belső szabályzatot azonban nem készítették el.

Néhány szervezetnél az alapszabály nem a Ksztv. 7. §-ában foglaltaknak megfelelően jelöli meg a vezető szervet, az ügyintéző és képviseleti szerv szerepel vezető szervként. A vezető tisztségviselők összeférhetetlenségére vonatkozó szabályozás is sok esetben hiányos volt.

A vizsgált társadalmi szervezetek többsége néhány százezer forintos bevételből gazdálkodik, bevételeiket a cél szerinti tevékenységre fordítják. A bevételek erőteljesen behatárolják a közhasznú tevékenység gyakorlásának mértékét. A bevételek elsősorban a személyi jövedelemadó 1 %-ának átutalásából, önkormányzatok támogatásából, pályázaton nyert összegekből

származnak. Hiányosságokat állapított meg a vizsgálat a közhasznú jelentés készítése tekintetében is. A vizsgált társadalmi szervezetek egy része egyáltalán nem készített közhasznúsági jelentést, más részük nem a beszámolási időszak egészére és nem a jogszabály előírásainak megfelelően készítette el azt. Viszonylag kevés volt az olyan jelentés, amely mindenben megfelelt a törvény előírásainak.

A közhasznúsági jelentések sok esetben nem tüntetik fel a tisztségviselőknek adott juttatásokat, a költségvetési támogatást nem különítik el az egyéb támogatásoktól, így annak felhasználását csak az egyéb dokumentumokból (naplófőkönyv, bizonylatok stb.) lehet ellenőrizni.

A vizsgálat során feltárt hiányosságok miatt a főügyészségek számos intézkedést tettek, 86 óvást, 653 felszólalást, 6 figyelmeztetést és 356 jelzést nyújtottak be. Az APEH-nál 4 esetben kezdeményeztek vizsgálatokat, 20 keresetet nyújtottak be a társadalmi szervezet megszűnésének megállapítása iránt.

c) Az adóhatóságok tevékenységének törvényességi vizsgálata

A vizsgálat célja annak megállapítása volt, hogy az adóhatóságok az adó és az adók módjára behajtandó köztartozások behajtása érdekében jogszerűen intézkednek-e, az eljárás eredményességét szolgáló és az adózók jogait védő garanciális rendelkezések érvényesülnek-e.

Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal a területi igazgatóságok munkavégzését ütemezetten vizsgálja, ilyen módon értékeli, irányítja és ellenőrzi a végrehajtási tevékenységet. A jogorvoslati kérelmek elbírálása során a hivatal konkrét egyedi ügyekben ad iránymutatást az első fokon eljáró adóhatóság részére.

Az ügyészségek által megvizsgált közel 2.700 ügyben – esetenként a végrehajtásban résztvevő munkatársak leterheltségére visszavezethetően – főként eljárásjogi hiányosságok fordultak elő. A jellemző hibák a következők voltak:

- nem intézkedtek haladéktalanul a végrehajtás iránt,
- az ingó vagyontárgyak foglalásáról felvett jegyzőkönyvek hiányosak voltak,

- nem tartották meg az iratok kézbesítésére vonatkozó rendelkezéseket,
- nem megfelelően tájékoztatták az adózót a jogorvoslati lehetőségekről,
- a kérelmek, fellebbezések elbírálása elhúzódott.

A jelzett eljárásjogi hiányosságoktól eltekintve az adóhatóságok eljárásában megfelelően érvényesültek az adózók jogait védő garanciális rendelkezések. Ügyészi intézkedésre okot adó megalapozatlan eljárási cselekményt, illetve határozatot csak néhány esetben tapasztalt a vizsgálat.

A vizsgált adóhatóságokhoz az ügyészségek törvénysértő határozat ellen öt óvást nyújtottak be, a feltárt eljárásjogi hiányosságok, mulasztások miatt 21 esetben felszólalással éltek, a kisebb jelentőségű jogszabálysértéseket 15 esetben jelzésben kifogásolták.

A vizsgálatl érintett ügyekben az eljáró ügyészségek a végrehajtási eljáráshoz kapcsolódóan a földhivatalnál az adóhatóság megkeresésének teljesítése, illetve végrehajtási jog bejegyzése végett három esetben tettek intézkedést és egy okmányirodánál a törvénysértő végrehajtási bírságot megállapító határozat ellen óvást emeltek.

d) A természetvédelmi és a környezetvédelmi szabálysértési eljárások és határozatok törvényességi vizsgálata

A vizsgálat célja annak megállapítása volt, hogy a természetvédelmi szabálysértés miatt eljáró nemzeti park igazgatóságok, illetve a környezetvédelmi szabálysértés miatt eljáró önkormányzati szabálysértési hatóságok helyesen alkalmazzák-e a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény rendelkezéseit.

A vizsgálatot a főügyészségek az általuk kijelölt helyi ügyészségekkel együtt 522 önkormányzati szabálysértési hatóságnál és a 9 nemzeti park igazgatóságnál folytatták le.

A vizsgálat a törvény 148. §-ába ütköző környezetvédelmi szabálysértés, az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet (R.) 6. §-a szerinti csendháborítás, 7. §-a szerinti köztisztasági szabálysértés, 19. §-a szerinti tilos fakivágás, a 117. §-a

szerinti talajvédelmi kötelesség elmulasztása és a 126. §-a szerinti vízszennyezés miatt indult szabálysértési ügyekre terjedt ki.

Az önkormányzati szabálysértési hatóságok által elbírált ügyek többsége jellemzően egyszerű ténybeli és jogi megítélésű volt, ennek folytán a tényállás tisztázása, a bizonyítás lefolytatása nem okozott nagyobb nehézséget. Az ügyekben a feljelentés és az ahhoz csatolt bizonyítékok alapján rendelkezése álló adatok az érdemi döntés meghozatalához többnyire elegendőek voltak. Ahol a tényállás további tisztázása vált szükségessé, a szabálysértési hatóság a feljelentőt további adatok közlésére hívta fel, meghallgatta az eljárás alá vont személyt, szükség esetén a tanúkat.

A bonyolultabb ügyekben a lényeges körülmények, illetve az elkövető védekezésének tisztázása, valamint a kerettényállásokat kitöltő jogszabályok alkalmazása okozott gondot egyes hatóságoknak. Ezekben az ügyekben több törvénysértő eljárást megszüntető és marasztaló határozat is született. Gyakrabban előforduló hiányosságok volt az eljárás alá vont személy jogaira vonatkozó tájékoztatás elmaradása, vagy az, hogy a tájékoztatást és az arra adott választ a jegyzőkönyv nem tartalmazta, illetőleg, hogy az eljárás alá vont személy személyes adatait, személyi körülményeit az eljárás során nem tisztázták pontosan. A tanúmeghallgatás körében ismétlődően fordult elő, hogy a jegyzőkönyvben nem rögzítették a tanú személyazonosításához szükséges adatokat, nem figyelmeztették a tanút a vallomástétel alóli mentességi jogára, és a hamis tanúzás következményeire. A szabálysértési határozatok gyakori hibája volt, hogy nem, vagy rosszul állapította meg a pénzbírság átváltoztatása esetére a közérdekű munka, illetőleg az elzárás mértékét és tartamát. A határozat nem tartalmazott tájékoztatást a jogorvoslati lehetőségekről. Jellemző hibája volt a határozatoknak, hogy az indokolás mind a megállapított tények, mind pedig a bizonyítékok rögzítése tekintetében hiányos volt.

A nemzeti park igazgatóságok által folytatott szabálysértési eljárások kisebb hiányosságoktól eltekintve törvényesek voltak. Az anyagi és eljárásjogi rendelkezéseket többnyire helyesen alkalmazták. Az eljárások túlnyomó része a fokozottan védett területekre való engedély nélküli belépés miatt, a parkolási, a védett vagy fokozottan védett természeti területeken történő horgászattal kapcsolatos szabályok megsértése miatt indult.

A vizsgálat alapján az ügyészségek a jogszabálysértő határozatok ellen 165 óvást emeltek, törvénytörő gyakorlat és mulasztásban megnyilvánuló törvénytörés miatt 237 felszólalást nyújtottak be, és a kisebb jelentőségű jogszabálysértések miatt 186 jelzéssel éltek.

e) A külföldiek belföldi foglalkoztatása engedélyezésének törvényességi vizsgálata a munkaügyi központok gyakorlatában

A vizsgálat célja annak elemzése volt, hogy megfelelően érvényesülnek-e a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény és az annak végrehajtásáról szóló miniszteri rendelet előírásai a munkaügyi központok gyakorlatában.

A külföldiek munkavállalása iránti igény elsősorban a fővárosra és jelentős mértékben Pest megyére összpontosul. A fővárosban 2001-ben és 2002 első félévében több mint 49.000, Pest megyében több mint 12.000 igényt nyújtottak be, ami az országos igényeknek több, mint a fele. Az ügyészségek 4.100 ügyet vizsgáltak meg.

A Fővárosi Munkaügyi Központ a kérelmek nagy számához igazodóan engedélyezési osztályt hozott létre. A munkaügyi központok engedélyezési gyakorlatát a jelentős munkateher ellenére alapvetően a jogszabályok helyes alkalmazása, időben meghozott és az eljárási szabályoknak megfelelően készített határozatok jellemzik. A határozatok tartalmazzák az egyéni engedélyek jogszabály által előírt tartalmi elemeit, a foglalkoztató megjelölését, a külföldi által ellátandó tevékenységet, a munkakört, a foglalkoztatás időtartamát, a foglalkoztatás helyét. Az eljárást és a határozatok alaki, tartalmi követelményeinek teljesítését is megkönnyíti a munkaügyi központok által használt iratminta.

A vizsgált ügyekben megállapított törvénytörések miatt az ügyészségek 22 óvást emeltek, 36 felszólalást nyújtottak be és 13 esetben jelzéssel éltek.

f) A jogalap nélkül felvett nyugellátások visszafizetésével kapcsolatos hatósági határozatok törvényességi vizsgálata

A vizsgálat célja annak megállapítása és elemzése volt, hogy a nyugdíjbiztosítási szervek a vizsgálattal érintett ügyekben helyesen alkalmazták-e az irányadó anyagi- és eljárási szabályokat.

A vizsgált időszakban az érintett szervek 772 határozatot hoztak, ezek közül az ügyészségek 680 ügyet vizsgáltak meg. Az első fokú határozat ellen 72 ügyben éltek jogorvoslással, a másodfokú szerv 30 ügyben helybenhagyta, 36 ügyben megváltoztatta, 6 esetben megsemmisítette az első fokú határozatot. A másodfokú jogerős határozat ellen 10 esetben fordult az érintett bírósághoz.

A társadalombiztosítási szervek által elbírált összes nyugdíjigény, illetőleg a nyugellátásszerű ellátásra előterjesztett igények számán belül az ellátás téves megállapítása miatt a hatóságok viszonylag kevés számú esetben módosították, vagy vonták vissza a határozatukat.

Az ellátások téves megállapítását előidéző gyakoribb okok:

- a foglalkoztatók vagy más adatszolgáltatásra kötelezettek valóságtól eltérő adatközlései,
- a felszámolt vagy felszámolás alatt lévő munkáltatóktól való iratbeszerzés nehézségei, továbbá
- az igazgatási szerveknél a kereseti adatok téves gépi rögzítése, illetve a szolgálati idő téves figyelembevétele folytán az ellátás téves megállapítása.

A vizsgált ügyekben az igazgatási szervek határozatai jellemzően megalapozottak, az eljárások pedig többségében törvényesek voltak. A vizsgálat esetenként kifogásolta, hogy elmaradt a módosító határozatok indokolásában az ellátás módosítását megalapozó tényállás részletes ismertetése, az alkalmazott jogszabályok megjelölése, a határozat címzettjének arról való tájékoztatása, hogy a jogalap nélkül felvett ellátás visszafizetésére a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság fogja külön határozattal kötelezni.

Az ügyészségek az érintett vizsgálat alapján öt óvást nyújtottak be olyan visszafizetésre kötelező határozatokkal szemben, amelyek 90 napon túl felróhatóság hiányában a felvett ellátás visszafizetésére kötelezték a biztosítottat. 18 felszólalásban kifogásolták a módosító, ellátást visszavonó határozatok hiányos indokolását, a jogorvoslatról való tájékoztatási kötelezettség elmulasztását, más kisebb

jogsabálysértések miatt pedig 16 jelzéssel éltek a nyugdíjbiztosítási igazgatóságok vezetőihez.

g) Gyermek- és ifjúságvédelmi (büntetőjogon kívüli) szakági vizsgálatok

A gyermek- és ifjúságvédelmi szakági vizsgálatok középpontjában – a korábbi évekhez hasonlóan – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény végrehajtásának kérdései álltak.

A kiskorúak által és sérelmükre elkövetett egyes bűncselekmények ráirányították a figyelmet a gyermek- és fiatalkorúak veszélyeztetettségének problémájára. Erre is figyelemmel több főügyészség (például: Főváros, Jász-Nagykun-Szolnok, Fejér, Hajdú-Bihar megye) vizsgálta a kiskorúak védelembe és tartós nevelésbe vételével kapcsolatos gyámhatósági eljárások törvényességét.

A vizsgálatok által feltárt jogszabálysértések megszüntetése érdekében a főügyészségek óvást nyújtottak be, felszólalással vagy jelzéssel éltek. Külön is meg kell említeni a Somogy Megyei Főügyészség által azon körjegyző vonatkozásában megállapított mulasztásban megnyilvánuló törvénysértést, aki a kiskorúak veszélyeztetettségére utaló bejelentés ellenére sem folytatta le a szükséges gyámhatósági eljárást, nem vizsgálta meg a gyermekek védelembe vételének szükségességét. A veszélyeztetett kiskorúak egyike ezt követően a családot zaklató nevelőapja sérelmére emberölés büntetést követte el. A főügyészség felszólalásának eredményeként a kiskorúakat védelembe vették, a megyei közigazgatási hivatal vezetője a körjegyző ellen fegyelmi eljárást kezdeményezett.

A gyermek- és ifjúságvédelmi szakág közigazgatási jogi tevékenysége körében – a vizsgálatok és intézkedések számára, valamint azok szakszerűségére is figyelemmel – külön kiemelés érdemelnek a Pest Megyei Főügyészség által lefolytatott vizsgálatok, amelyek a kiskorúak által elkövetett szabálysértések elbírálására és az ehhez kapcsolódó védelembe vételi eljárásokra, valamint a gyermekotthonban nevelt átmeneti vagy tartós nevelésbe vett kiskorúak vagyonának kezelésével kapcsolatos eljárásokra vonatkoznak.

A főügyészség vizsgálatai alapján 40 óvás benyújtására, 30 felszólalásra, 3 figyelmeztetésre, valamint 10 szignalizációra került sor.

A beszámolási időszakot megelőző évben a szakághoz kerültek a gyermek- és ifjúságvédelmi szabálysértési ügyekben ellátandó ügyészi feladatok is. A főügyészségek a 2002. évben vizsgálták az ilyen ügyekben hozott határozatok törvényességét, törvénysértés észlelése esetén az indokolt intézkedést megtették.

A legfőbb ügyész helyettesének körlevele alapján 2002-ben is vizsgálatot tartottak a főügyészségek a gyermektartásdíj megelőlegezéséről rendelkező gyámhivatali határozatok és gyámügyi eljárások törvényességének ellenőrzése érdekében.

4. A katonai ügyészség tevékenysége

A) A katonai ügyészi tevékenységről általában

A katonai ügyészi szervezetet 2002-ben a Katonai Főügyészség és az alárendeltségében működő 5 területi katonai ügyészség alkotta, utóbbiak megyei főügyészségi jogkörben jártak el, de illetékességi területük egyenként több megyére is kiterjedt.

A katonai ügyészség az egységes ügyészi szervezet részeként működő szervezeti egység, amely egyúttal katonai szervezet is. Ezért a katonai ügyészek, katonai ügyészségi titkárok és fogalmazók a Magyar Honvédség tényleges állományú tisztjei, azonban az irányítás rendszere folytán tevékenységükben függetlenek a katonai hierarchiától. Ennek biztosítéka, hogy a katonai ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész irányítja egyik helyettesén, a katonai főügyészen keresztül, továbbá, hogy a munkáltatói jogok gyakorlása, valamint az illetmény megállapítása is az ügyészségi törvény szerint történik.

A katonai ügyészség az ügyészi feladatok végzése során különös figyelmet fordít arra, hogy a törvényhozó által a katonai büntetőeljárás hatáskörébe utalt szervezetek és személyek ügyeiben a büntetőjogi és más jellegű ügyészi feladatok gyors és szakszerű teljesítésével elősegítse a fegyveres erők és testületek törvényes működését, hozzájáruljon fegyelmi helyzetük megóvásához.

Az Európai Unió és a NATO a tagállamok nemzeti katonai igazságszolgáltatási rendszereivel kapcsolatban szervezeti elvárásokat nem támaszt, egységes eljárásra – a nemzetközi egyezményekben külön szabályozott eljárások kivételével – nem tart igényt.

B) A büntetőjogi katonai ügyészi tevékenység

A katonai ügyészség a büntetőjogi feladatait a Btk.-ban és a Be.-ben írt eltérések figyelembe vételével az általános szabályok szerint végzi. A katonai büntetőeljárásban az általános nyomozó hatóság a katonai ügyészség. A kisebb súlyú katonai vétségek esetében a parancsnokok által folytatott nyomozások felett a katonai ügyészség felügyeletet gyakorol, illetve azokat hatáskörébe vonhatja.

A területi katonai ügyészségek kizárólagos vádhatósági jogköreiket az első fokon eljáró fővárosi és további négy, kijelölt megyei bíróság katonai tanácsai előtt gyakorolják. A katonai ügyészi nyomozások felett a felügyeletet, illetve a Legfelsőbb Bíróság előtt a másodfokú vádképviselőt és egyéb perorvoslati feladatokat a Katonai Főügyészség látja el.

A katonai büntetőeljárást is érintő jelentősebb törvényi változások – köztük a Katonai Fellebbviteli Ügyészség működésének megkezdése és a bűncselekmény fegyelmi jogkörben történő elbírálásának lehetősége – csak 2003. július 1-jén lépnek hatályba, így tehát a katonai ügyészség a tárgyidőszakban az előző évhez képest változatlan jogszabályi környezetben végezte tevékenységét.

Ennek ellenére a 2000. március 1-jén kibővített katonai büntetőeljárás hatásköri rendelkezések (1999. évi CX. törvény 99. §), valamint a sorkatonák számának tartós csökkenésének figyelemreméltó következménye, hogy a katonai ügyészség által vizsgált bűnügyek nagyobb része immár köztörvényes bűncselekmények miatt indult, s ez várhatóan – a sorállomány tervezett kiváltásával – egy tartós folyamat kezdetének tekinthető.

A hatályos törvényi szabályozás értelmében katonai büntetőeljárásra tartozik a fegyveres erők (honvédség és határőrség) tényleges állományú tagja által elkövetett bármely (katonai és köztörvényes) bűncselekmény.

A katonai igazságszolgáltatás hatásköre kiterjed továbbá a rendőrség, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok és a büntetés-végrehajtás hivatásos állományú tagjai által elkövetett katonai bűncselekményekre, az utóbbi két szervezet esetében a szolgálattal összefüggésben elkövetett köztörvényes bűncselekményekre is. A katonai büntetőeljárásban a polgári személy büntársak büntetőjogi felelőssége kizárólag szoros személyi vagy tárgyi összefüggés esetén bírálható el, ha az eljárás elkülönítése egyébként nem lehetséges.

Katonai büntetőeljárásra tartoznak a szövetséges fegyveres erők kötelékében szolgáló és magyar joghatóság alá tartozó külföldi katona – szolgálattal össze nem függő – köztörvényes bűncselekményei is. Utóbbi esetekben a NATO-val, illetve a tagállamaival kötött nemzetközi jogállási egyezmények speciális hatásköri és kölcsönös bűnügyi együttműködési szabályait is alkalmazni kell.

Ugyancsak katonai büntetőeljárásnak van helye akkor, ha a magyar katona büntetőjogi fogalma (Btk. 122. §) alá tartozó személy a feljelentett cselekményt szövetséges fegyveres erő katonájával szemben vagy egyébként más állam területén, pl. békefenntartó alakulat tagjaként követi el.

A tárgyévben 2.453 volt az új büntető feljelentés, amely 8,2 %-al volt kevesebb, mint az előző évben. A feljelentések összesen 3.373 fő ellen irányultak, amely csupán 17 fővel volt kevesebb az előző évben rögzítetttnél.

Az előző évről folyamatban maradt ügyekkel (224) együtt 2.753 büntető feljelentés ügyében járt el a katonai ügyészség. Az év végén elintézetlen bűnügyek száma (224) egy havi ügyérkezésnek felelt meg.

A kevesebb feljelentés ellenére ugyanannyi elkövetővel (2.439 fő) szemben 37 %-kal több, összesen 4.814 bűncselekmény elkövetését állapították meg. Ezen belül a katonai bűncselekmények (1.220 eset) aránya a korábbi 50 %-os részesedés helyett negyedére (25,3 %) esett vissza. A köztörvényes bűncselekmények (3.594 eset) száma azonban igen jelentősen, 78,9 %-kal növekedett, így 1.587 esettel volt több az előző évinél.

Az elkövetők (2.439 fő) fele (49,9 %) volt a Magyar Honvédség állományába tartozó katona, s ez 81 fővel volt kevesebb kevesebb,

mint egy évvel korábban. A katona elkövetők az összes bűncselekmény mintegy harmadát (1.579 eset) követték el.

Az ismert vagy ismertté vált elkövetők száma 2.121 fő volt.

A rendőr elkövetők száma (277 fő) 29 fővel, a katonai büntetőeljárásra tartozó rendőri bűncselekmények (362) száma 37 esettel csökkent. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok állományába tartozó személyek (10 fő elkövető és 17 bűncselekmény), elenyésző számban kerültek katonai büntetőeljárás hatálya alá.

Szövetséges külföldi katonával szemben 2002-ben nem érkezett feljelentés.

A büntetés-végrehajtási testülethez és a határőrséghez tartozó elkövetők, illetve a civil elkövetők száma és a terhükre rótt, katonai büntetőeljárásban vizsgált bűncselekmények száma váratlanul és nagymértékben növekedett.

A büntetés-végrehajtás hivatásos állományú tagjai közül 17,7 %-kal több, összesen 193 elkövetővel szemben 58 %-kal több (130 eset), összesen 354 bűncselekmény miatt jártak el.

Az összes elkövető 16,5 %-a, összesen 461 fő volt határőr, s ők 78 fővel voltak többen, mint 2001-ben. A határőrök terhére rótt bűncselekmények száma (1.267 eset) azonban ennél több nagyságrenddel, 249,4 %-ra emelkedett. A bűncselekmények számának drasztikus, 769 esettel történt növekedése olyan bűnügyekre vezethető vissza, ahol a bünszervezet tagjaként megvalósított embercsempészet büntette miatt indított eljárásokban a rendbeliség a határon átjuttatott több száz személy számához igazodott.

Annak ellenére, hogy a katonai ügyészi szervek a polgári személy terhelték vonatkozásában a büntetőeljárások elkülönítésére törekedtek, a civil elkövetők (245 fő) körében 18,9 %-os növekedés jelentkezett. Az ezen személyek terhére rótt bűncselekmények száma (1.236 eset) pedig több, mint a háromszorosára (318,6 %) nőtt. (Ebben az előbb említettek is közrejátszottak.)

A 2.439 elkövető között a tisztek száma (171 fő) 40-nel csökkent, a zászlósok (230 fő) száma és 10%-os aránya változatlanak tekinthető. A tiszthelyettesek (737 fő) továbbra is az elkövetők harmadát (34,7 %) tették ki, bár számuk 51 fővel növekedett. 5,8 %-

kal ugyancsak nőtt tisztések (122 fő) és 14,2 %-kal a szerződéses állományú elkövetők (169 fő) aránya. A sorkatona elkövetők száma (659 fő) 49 fővel kevesebb volt ugyan, de így is az összes elkövetőknek a 31,1 %-át jelenti. Utóbbiak száma, aránya és az általuk elkövetett zömében katonai bűncselekmények száma évek óta fokozatosan csökken.

A köztörvényes bűncselekmények (3.594 eset) között a büntettek aránya kétszerese (63,6 %) volt a vétségekének.

Ezen a csoporton belül az egyes kiemelt bűncselekmények száma szinte minden kategóriában emelkedett. A személy elleni bűncselekmények (142 eset) között az emberölések száma – a korábbi évek egy-egy esetétől eltérően – 7 volt.

Rendkívüli mértékben, sokszorosára növekedett a tavaly csupán 46 esettel szereplő embercsempészet (1.105 eset) büntetteinek száma, de közel négyszeres – változatlan tendenciájú – emelkedés mutatható ki a vesztegetések (105-ről 405-re), illetve több mint kétszeres (66,2 %) emelkedés a kábítószerrel visszaélések (108 eset) számában is.

Ugyanakkor ezúttal (43-ról 35-re) csökkent a lőszerrel, lőfegyverrel, robbanóanyaggal visszaélések száma.

A vagyon elleni bűncselekmények között a lopások száma (433) gyakorlatilag nem változott (7 esettel csökkent). A szándékos bűncselekménnyel okozott károk összege azonban jelentősen, 55,4 %-kal csökkent (85.000.000 forint), s ezen belül a károk megtérülésének 13,5 %-os mutatója is kedvezőbb a tavalyi értéknél.

Az 1.220 katonai bűncselekmény 19 %-kal (286 esettel) volt kevesebb az előző évinél és az összes bűncselekmény 25,3 %-át tette ki. A négyötödében vétségi eljárásra tartozó katonai bűncselekmények 82,5 %-a szolgálatban kötelelességzegés (597 eset) volt. Jelentősebb számban fordult elő szolgálati feladat alóli kibúvás (176 eset) és szolgálati visszaélés (145 eset), valamint önkényes eltávozás (46 eset). Megelégedéssel állapíthattuk meg, hogy a korábban jellemző szolgálati visszaélések száma és aránya a több éve működő központosított kiképzési rendszer, a következetes katonai ügyészi és igazságszolgáltatási fellépés, – de a létszám csökkenése következtében is – tartósan csökken. A függelemsértéses bűncselekmények (143) aránya – szinte változatlanul – 11,7 % volt.

Az előjárói bűncselekményeinek (70 eset) száma évről-évre folyamatosan és nagy arányban csökken, számuk a tárgyévben 127 esettel (64,5 %-kal) volt kevesebb.

A katonai ügyészség 2.753 feljelentésből az év során 2.532 büntető ügyet (91,9 %) fejezett be érdemben. Ezek közül 156 ügyben (6,9 %) a nyomozás megtagadásáról hoztak határozatot, míg – az előző évhez képest 110-zel kevesebb – 2.112 ügyben (az ügyek 93 %-ában) folytattak nyomozást.

A területi katonai ügyészségek a nyomozásokat az ügyek 81,9 %-ában továbbra is a két hónapos alaphatáridőn belül, sőt ennek közel felét egy hónapon belül befejezték. A hat hónapon túli nyomozások száma ebben az időszakban csupán 44 (2,1 %) volt. A katonai büntetőeljárásban nem volt olyan nyomozás, amelynek időtartama várhatóan túllépné azt a mértéket, amely miatt a 2003. július 1-jén hatályba lépő új Be. 176. §-ának (2) bekezdése alapján a nyomozás megszüntetéséről kellene határozni.

A nyomozásokat növekvő arányban (52,8 %) a katonai ügyészek közvetlenül – 408 esetben a helyszínen is – végezték. Parancsnoki nyomozás volt 367 ügyben (17,4 %). Hosszas nyomozás után más hatóságtól 32 bűnügy érkezett a katonai ügyészségekre.

Az előző évi adatokkal megegyező számú (2.439 fő) feljelentett között 678 olyan személy szerepelt, akiknek adatai nem álltak rendelkezésre, közülük 360 elkövető kilétét a nyomozások során felderítették, így a ismeretlen maradt elkövetők az összes feljelentett 13 %-át alkották, míg az ismeretlen tettesek felderítési eredményessége 10 %-os javulást (53,1 %) mutatott. A feljelentett 4.814 bűncselekmény közül 320 eset elkövetője (6,6 %) maradt ismeretlen.

2002. március 1-jétől legfőbb ügyészi utasítás alapján mobil katonai ügyészi csoportba kijelölt ügyészségi alkalmazottak végzik a külföldön állomásozó magyar katonák ellen érkezett feljelentések, illetve a törvényességi vizsgálatok miatt szükségessé váló helyszíni feladatokat. Az ilyen feljelentések száma hat volt, míg a mobil csoport tagjai két esetben jártak el külföldi helyszínen.

A személyes szabadságot korlátozó különböző kényszerintézkedések száma 18,4 %-kal növekedett, s így a gyanúsítottak 8,2 %-át (174 főt) – közöttük legnagyobb számban (70

fő) a sorkatonákat – érintette, míg a polgári személy gyanúsítottak száma 42 fő volt. Ezen belül a katonai ügyészek által az előzetes letartóztatásra tett indítványoknak (147) az illetékes katonai tanácsok öt esetben nem adtak helyt, így a letartóztatottak száma 2002-ben 142 fő volt. Az előzetes letartóztatások a szabadlábra helyezések, illetve a vádemelések időpontjáig két hónapnál rövidebb ideig tartottak az érintett gyanúsítottak 61,3 %-ánál (87 fő). 18 fő gyanúsított (12,7 %) hat hónapot meghaladó ideig állt e kényszerintézkedés hatálya alatt.

A kizárólag sorállományú katonákkal szemben 2000. március 1. óta ismételen alkalmazható az előzetes letartóztatást helyettesítő – a laktanyafogsághoz hasonló – kényszerintézkedést, az ún. szoros felügyeletet ezúttal csupán két gyanúsítottal szemben rendelték el.

A gyanúsítás-közlések, a nyomozás során hozott határozatok és kényszerintézkedések ellen az erre jogosultak 46-tal kevesebb, összesen 331 esetben jelentettek be panaszokat. A Katonai Főügyészség a kivizsgált panaszoknak különösen a bizonyítási indítványok, a sértettek és terheltek jogainak érvényesítése és a nyomozást megszüntető határozatok körében 33 esetben adott – részben vagy egészében – helyt.

A területi katonai ügyészségek a nyomozott ügyek 62,4 %-ában (1.317 ügy) 2.018 fő gyanúsított ellen emeltek vádat, amely gyakorlatilag megfelelt az előző év adatainak.

Ezzel kapcsolatos, hogy 795 további bűnügyben a nyomozás megszüntetéséről hoztak határozatot. Ebből 246 ügyben a felderített tényállások alapján a vétkesség hiánya volt a nyomozások megszüntetésének jogalapja, míg 59 bűnügyben (80 fő) büntetőjogi felelősség megállapítására és vádemelés nélkül büntetőjogi intézkedés – megrovás – alkalmazására került sor.

Az első fokon tárgyalta 860 bűnügy 94-gyel, észrevehetően csökkent, s ezen ügyek továbbra is mintegy ötöde (148 bűnügy) tartozott büntetési eljárásra.

Az illetékes katonai tanácsok az év során csupán 45-el kevesebb, összesen 1.837 vádlott ügyében döntöttek, s ennek során 1.704 vádlottal szemben hoztak marasztaló határozatokat. 2002-ben a 133 vádlott felmentése mellett a vádemelések 92,8 %-os eredménye nem tekinthető kedvezőtlennek. Az előző évhez képest a váderedményesség 2,6 %-os csökkenésének alapvető oka, hogy az

ellentétes tartalmú bizonyítékok ügyészi mérlegelésén alapuló vádemelések alapján – a tárgyaláson lefolytatott bizonyítás eredményéhez képest – a bíróság szabad mérlegelési jogkörében eljárva eltérő következtetésre jutott.

Az ítékezés gyorsítását szolgáló törvényi eszközök közül az elkövetéstől számított 15 napon belül alkalmazható bíróság elé állítást 195 bűnügyben 226 vádlottal szemben alkalmaztak. Az egyes tipikusnak tekinthető bűnügyek bűnmegelőzési célzatból tartott helyszíni tárgyalása keretében 21 vádlott ügyében született határozat.

A katonai ügyészek tárgyalási részvétele a vétségi ügyek vonatkozásában is (86,7 %) magas volt, különösen ott, ahol az ellentétes tartalmú bizonyítékok helyes mérlegelésének elősegítése vagy a hivatásos testületi tagok állományviszonyát érintő döntések meghozatala miatt ez szükséges volt.

Az ítékezés adatai szerint a katonai büntetőeljárásban a kiszabott büntetések (79,8 %) jelentősen meghaladják meg az intézkedések számát (1.359: 345).

A legsúlyosabb büntetési nemet, a szabadságvesztés büntetést ennek ellenére is csupán a vádlottak 25,7 %-ával, 349 vádlottal szemben szabták ki. Felfüggesztett szabadságvesztést kapott 269 fő, míg végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték 80 fő vádlottat. Ezek közül a Magyar Honvédség Katonai Fogházában letöltendő – egy évnél nem súlyosabb – szabadságvesztésre az előző évi 115-el szemben csupán 32 fő sorállományú katonát ítélték.

Jelentősen nőtt a pénzbüntetésre ítélések (992 vádlott) aránya, amely az összes elítélések 73 %-át tette ki.

Ismételten mérséklődött a marasztalt sorkatonák (608 fő) száma, de ezúttal érezhetően emelkedett az elítélt tisztek (145 fő) és zászlósok (186 fő) száma.

A bírósági határozatok döntő többsége (86,7 %) 1.149 bűnügyben, 1.539 vádlottal szemben első fokon jogerőre emelkedett. A fellebbezett bűnügyek száma 166, az ezekben érintett vádlottak száma 244 (13,3 %) volt. Az illetékes megyei (fővárosi) bíróságok katonai tanácsai által folytatott első fokú eljárások továbbra is időszerűek voltak. Ennek bizonyítéka, hogy a vádas ügyek 73,9 %-

ában a feljelentés napjától számított 4 hónapon belül sor került az ügydöntő határozatok kihirdetésére.

A katonai ügyészek növekvő számban és arányban, 156 vádlott ügyében éltek a rendes perorvoslat eszközével. A Legfelsőbb Bíróság, mint másodfokú bíróság előtt – a védelem részéről benyújtott fellebbezések miatt, illetve az ügyészek által fenntartott fellebbezések alapján – a Katonai Főügyészség összesen 157 bűnügyben képviselte a vádat.

A fellebbezési eljárásokban a tárgyalások kitűzésével kapcsolatban tapasztalható, immár évek óta tartó kedvezőtlen időszerűségi mutatók gyökeres változására a katonai büntetőeljárásra tartozó ügyekben az önálló fellebbviteli fórum – a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa – hivatali működésének kezdetétől, 2003. július 1-jétől lehet számítani.

A rendkívüli perorvoslatok közül a katonai ügyészség két perújítást kezdeményezett és ugyancsak két felülvizsgálati eljárásban működött közre.

C) A magánjogi és a közigazgatási jogi katonai ügyészi tevékenység

A katonai ügyészi szervek magánjogi tevékenységet gyakorlatilag nem végeznek, ellenben az érintett fegyveres erők és testületek által kifejezetten igényelt külső, közigazgatási jellegű ellenőrző tevékenység keretében rendszeresen nyújtanak segítséget, elősegítve ezzel ezen szervezetek törvényes működését.

A büntetőjogi tevékenység ellátása mellett a tárgyévben közel százzal nőtt a katonai ügyészi vizsgálatok (229 eset) száma, amelynek következtében 15-ről 35-re emelkedett a vizsgálatok alapján foganatosított ügyészi óvások, felszólalások és figyelmeztetések száma is.

Változatlanoknak tekinthető a más hatóságokhoz benyújtott ügyészi fegyelmi (109), kártérítési (4) és egyéb eljárás kezdeményezések (15) száma. A katonai ügyészi szervekhez ezeken túl 291 egyéb törvényességi kérelem is érkezett.

Kiemelt feladat volt a külföldön a KFOR (Pristina) kötelékében szolgálatot teljesítő MH Őr- és Biztosító Zászlóalj működésének komplex ügyészi törvényességi vizsgálata, továbbá a Magyar Honvédség Katonai Fogházában fogva tartott személyek jogai biztosításának évente, illetve havi rendszerességgel megtartott vizsgálata.

A területi katonai ügyészségek további, a Magyar Honvédség szervezeti egységeit érintő, változatos témájú vizsgálatokat kezdeményeztek illetékességi területükön. Ennek keretében vizsgálták a hadköteles katonák élelmezési járandóságának biztosítását, továbbá a bűnügyekben eljáró hatóságok szignalizációival kapcsolatos parancsnoki intézkedéseket, illetve a 2002. évi országgyűlési választások idején a katonák állampolgári jogainak érvényesülését.

Évről-évre visszatérő rendszerességgel vizsgálták a területi katonai ügyészségek a lőfegyverek, lőszeres és robbanóanyagok biztonságos tárolásával, őrzésével és felhasználásával kapcsolatos gyakorlatot, a kábítószernek minősülő gyógyszerek, illetve pszichotróp anyagok megfelelő tárolását és kezelését, a fegyelmi eljárások, illetve a panaszok és beadványok elbírálásának törvényességét, továbbá a honvédségi szakanyagok selejtezésével kapcsolatos parancsnoki ellenőrzési kötelezettségek betartását. Vizsgálták továbbá a katonai tanácsok által megítélt polgári jogi igények megfelelő érvényesítését is.

D) A Katonai Főügyészség vizsgálatai

A Legfőbb Ügyészség munkatervében előírt, központi tervezésű vizsgálatként került végrehajtásra az illetékes bíróságok által kiszabott katonai mellékbüntetések végrehajtására jogosult parancsnokok és vezetők tevékenységének ellenőrzése.

A Katonai Főügyészség ugyancsak e munkaterv alapján vizsgálta a területi katonai ügyészségeken a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedések elrendelése, indítványozása, illetve foganatosítása során a törvényes előírások betartását.

5. Az ügyészség együttműködése egyes szervekkel; a sajtóval és az állampolgárokkal való kapcsolat

A) Az ügyészség és az Országgyűlés kapcsolata

Az ügyészség alkotmányos helyzetéből adódik, hogy a legfőbb ügyész és az Országgyűlés kapcsolatának alapvető szabályait az Alkotmány rögzíti.

A hatályos jogszabályok szerint a legfőbb ügyész tanácskozási joggal részt vehet az Országgyűlés ülésein, ahol az általános szabályok szerint az országgyűlési képviselők interpellációt és – azonnali, szóbeli, írásbeli – kérdést intézhetnek hozzá.

A 2002. évben a képviselők több interpellációt intéztek a legfőbb ügyészhez és a benyújtott kérdések száma is sok volt, hasonlóan az előző évhez.

a) Interpellációk és kérdések

2002-ben, az Országgyűlésben a képviselők hét interpellációt intéztek a legfőbb ügyészhez. Gusztos Péter három alkalommal *„Üldözi-e a bűnt a Legfőbb Ügyész?”*, *„Mit tesz az ügyészség a köztévé pazarló gazdálkodásának megakadályozása érdekében?”* és *„Szegény gazdagok, avagy, hogy lesz a hajléktalanból cégtulajdonos?”*, Keller László egy alkalommal *„Milyen következtetéseket von le Ön a MEH és a Happy End Kft. között létrejött törvénytelen szerződésekkel összefüggésben megtett intézkedéseiről?”*, Toller László két alkalommal *„Valósak-e az Orbán család vagyonyilatkozatát megalapozó ingatlanügyletek?”* és *„Miért hátráltatják az ügyészség hibás lépései és mulasztásai a korábbi időszak büncselekménygyanús ügyeinek felderítését?”*, Világosi Gábor egy alkalommal *„Hogyan ítéli meg Legfőbb Ügyész Úr Varga Tamás cselekményeit ma?”* címeikkel.

Három esetben (Gusztos Péter kettő, Keller László egy) az interpellációkra adott válaszokat az Országgyűlés nem fogadta el. Két ügy az Alkotmány- és Igazságügyi Bizottság előtt folyamatban van. Ezeket az ügyeket az országos vezetői értekezlet megtárgyalta és az ügyészség eljárását egyhangúan törvényesnek, szakszerűnek és politikai befolyástól mentesnek ítélte. A további négy esetben az interpellációk az Országgyűlés ülésein érdemben még nem hangzottak el.

Azonnali kérdéssel egy esetben fordultak a legfőbb ügyészhez. Dr. Bognár László „*A Vasedény Ker. felszámolása kapcsán elkövetett visszaélések ügyében megindult-e a büntetőeljárás?*”.

2002-ben a legfőbb ügyész 28 esetben írásbeli választ adott az országgyűlési képviselők kérdéseire. „*Milyen mértékben tartja megalapozottnak az M3-M30 autópálya építéssel kapcsolatos eddigi ügyészségi vizsgálatot?*” címmel Keller László, „*Milyen további fejlemények várhatók a tompai sertésfelvásárlás ügyében?*” címmel Zuschlag János, „*Miért félti a nyilvánosságtól az országos főügyészi értekezlet témáit?*” címmel Keller László, „*Meddig folytathatja a Defend Kft. törvénysértő tevékenységét?*” címmel Keller László, „*Az egyes olajkereskedelemmel foglalkozó cégek ügyeiben folytatott vizsgálatok?*” címmel Keller László, „*Miért nem teljesíti azon kötelességét, hogy törvény által biztosított lehetőségeivel élve felszámolja a Defend Kft. körül kialakult törvénysértő helyzetet?*” címmel Keller László, „*Mikor foglal végre állást a Legfőbb Ügyészség a Miniszterelnöki Hivatal és a Happy End Kft. között létrejött törvénytelen szerződés ügyében?*” címmel Keller László, „*Milyen jogi aggályok merülnek fel az autópálya-menti kábelfektetés ügyében kialakult visszas állapothoz, és pénzügyi üzelmek kapcsán?*” címmel Keller László, „*Bűncselekményre utaló jelek esetén milyen lehetősége van az információ elől elzárt, kisebbségben lévő önkormányzati képviselőnek arra, hogy jó lelkiismerettel végezhesse munkáját, és ne kelljen attól tartania, hogy esetleg bűnpártolásban vesz részt, vagy őt magát is a közvélemény kedvezőtlenül ítélje meg?*” címmel Keller László, „*Mikor foglal végre állást a Legfőbb Ügyészség a Miniszterelnöki Hivatal és a Happy End Kft. között létrejött szerződés ügyében? II.*” címmel Keller László, „*Megismerheti-e a közvélemény még a választások előtt az M3-M30 autópálya építésével kapcsolatos vizsgálati eredményeket?*” címmel Keller László, „*Milyen jogi aggályok merülhetnek fel, és mit kíván tenni a volt állami gazdaságok tulajdonosváltásai során tapasztalt visszasságok kapcsán?*” címmel Keller László, „*Mit tesz Ön az Országimázs Központ és megbízott vállalkozói (pl. Happy End Kft., Ezüsthajó Kft.), valamint azok alvállalkozói hálózata kapcsán felmerülő törvénysértések és esetleges bűncselekmények ügyében?*” címmel Keller László, „*Kötelezik-e a Fővárosi Főügyészséget a büntetőeljárásról szóló törvényen meghatározott eljárási határidők?*” címmel Juhász Ferenc, „*Mi a garancia arra, hogy az ismertté váló ismeretlen tettesek nem külföldről szemlélik az igazságszolgáltatás igazságkeresését?*” címmel Keller László, „*Felvethetőek-e*

törvényességi aggályok a Honvédelmi Minisztérium törökbálinti ingatlanügylete kapcsán?” címmel Keller László, „60 nap helyett közel 8 hónap” címmel Gulyás József, „Milyen jogi aggályok merülhetnek fel, és mit kíván tenni a volt állami gazdaságok tulajdonosváltásai során tapasztalt visszasságok kapcsán – II.?” címmel Keller László, „Milyen eredményekről tud beszámolni a Defend Kft.-nél folytatott korábbi vizsgálatok kapcsán?” címmel Keller László, „Meddig kíván konzekvens maradni az ügyészi szervezet saját jogsértő gyakorlatához?” címmel Magyar Bálint, „Valósak-e az Orbán család vagyonyilatkozatát megalapozó ingatlanügyletek?” címmel Toller László, „Miért hátráltatják az ügyészség hibás lépései és mulasztásai a korábbi időszak büncselekménygyanús ügyeinek felderítését?” címmel Toller László, „Ki ellen tervez az ügyészség vizsgálatot kezdeményezni család büntette miatt a Nemzeti Színházat építő Nemzeti Színház Részvénytársaság ÁFA visszaigénylése kapcsán?” címmel Toller László, „Ha a törvény értelmében 3 nap alatt kell dönten a nyomozás elrendeléséről, illetve megtagadásáról, akkor az Ügyészség milyen alapon nem dönt 103 nap alatt sem?” címmel Toller László, „Veszélyeztetik-e indokolatlan ügyészségi intézkedések vagy mulasztások az állampolgárok érdekeit?” címmel Keller László, „Ki a felelős azért, hogy a Tisztelt Legfőbb Ügyész Úr félretájékoztattott a 2002. szeptember 17. napján adott válaszában?” címmel Keller László, „Milyen jogi megítélés alá esik, ha egy vezető köztisztviselő egy magánjellegű utazás megszervezése kapcsán állami forrásokat és alkalmazottakat vesz igénybe?” címmel Keller László, „Milyen jogi megállapítások és lépések tehetők az ún. „szabolcsi konzervgyár” ügy kapcsán?” címmel Keller László tett fel írásbeli választ igénylő kérdést.

b) Az Országgyűlés egyes bizottságainak eljárásához kapcsolódó ügyészi tevékenység

A 2002. évben is rendszeresen részt vettünk a Környezetvédelmi Bizottság által létrehozott albizottság ülésein, amely a védett madarak pusztításával kapcsolatos eseményeket vizsgálta.

2002 januárjában a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság előtt a bíróságok és a Magyar Köztársaság ügyészségének 2002. évi pénzügyi helyzetéről dr. Solt Pál az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke, a legfőbb ügyész és Varga Mihály pénzügyminiszter tájékoztatót tartott.

Az igazságügy területét érintő európai csatlakozás kérdéseiről az Alkotmány- és Igazságügyi Bizottság szervezésében szimpoziumot rendeztek, amelyen részt vettek és előadást tartottak: az Országgyűlés elnöke, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, az igazságügy-miniszter, a legfőbb ügyész, és az Országos Ügyvédi Kamara elnöke.

c) A Magyar Köztársaság ügyészsége 1998. 1999. és 2000. évi tevékenységéről szóló beszámoló országgyűlési bizottsági fogadtatása

Az Alkotmány- és Igazságügyi Bizottság 2002. szeptemberében a legfőbb ügyésznek a korábban már benyújtott és megtárgyalt 1998., 1999., és 2000. évi beszámolóit ismételten napirendre tűzte és javasolta az Országgyűlés általi elfogadását.

d) A mentelmi jog felfüggesztésének indítványozása

Az Országgyűléssel való kapcsolat fontos eleme az országgyűlési képviselők Alkotmányban biztosított mentelmi jogának az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvényben és a Házsabályban szabályozottak szerinti felfüggesztésére irányuló eljárás.

2002-ben az Országgyűlés elé kerülő mentelmi ügy között három olyan található, amelyben a megkereső hatóság a legfőbb ügyész volt. Bánki Erik szabálysértési ügyében a további eljárás megszűnt, mert a képviselő lemondott mentelmi jogáról. Dr. Kosztolányi Dénes és dr. Mester László mentelmi ügyeiben az Országgyűlés a képviselők mentelmi jogát felfüggesztette.

B) Az ügyészség és az országgyűlési biztosok kapcsolata

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosával és a külön biztosokkal tartósan és kölcsönösen korrekt munkakapcsolat áll fenn.

Az Országgyűlési Biztosok Hivatalához benyújtott, hatáskör okából az ügyészi szervekhez továbbított kérelmeket az ügyészségek minden esetben körültekintően megvizsgálják, szükség esetén a jogsértés orvoslása végett az intézkedéseket megteszik, erről az országgyűlési biztost tájékoztatják.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvényt (Obtv.) módosító 2001. évi XC. törvény hatálybalépése, 2001. december 20-a után átmenetileg bizonytalanság volt az Obtv. kiegészített 18. §-ának és a módosított 29. §-ának alkalmazásánál.

A 2001. évi XC. törvény az ügyészség nyomozást végző szervét is a nyomozó hatóság fogalma alá vonta, ezáltal lehetővé tette az országgyűlési biztos számára annak vizsgálatát, egyebekben kivette az ügyészséget a vizsgálható szervek köréből [Obtv. 29. § (2) bekezdés f) pont].

Az Obtv. 18. §-ának (2) bekezdése értelmében az országgyűlési biztos bármely hatóságtól – ez alatt értve az ügyészségi nyomozó hatóságot is – az általa lefolytatott eljárással, illetve az eljárás elmulasztásával kapcsolatban adatokat és felvilágosítást kérhet,

továbbá a keletkezett iratokba betekinthez, annak megküldését, illetőleg ha ez nem lehetséges, róluk másolat készítését kérheti.

A 18. § (4) bekezdése lehetővé teszi továbbá az országgyűlési biztos számára, hogy az általa vizsgált ügyben bármely szervtől – ide értve a hatóságnak nem minősülő ügyészi szervet is – írásbeli magyarázatot, nyilatkozatot, felvilágosítást, véleményt kérjen.

A Legfőbb Ügyészség a főügyészségeknek részletes iránymutatást adott a törvény megváltozott, az országgyűlési biztosok és az ügyészi szervek kapcsolatát szabályozó rendelkezéseknek az előzőek szerinti értelmezéséről, egyben felhívta a főügyészségeket arra, hogy amennyiben az országgyűlési biztos a nem ügyészségi nyomozást végző ügyészségi szervtől iratok megküldését kéri, a megkeresett ügyészi szerv a megküldés mellőzésével köteles soron kívül az Obtv. 18. §-ának (4) bekezdése szerinti tényszerű, kellő részletességű, rövid tájékoztatást megadni.

C) Részvétel az Országos Igazságszolgáltatási Tanács munkájában

A bíróságok igazgatásának központi feladatai ellátására a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény által létrehozott 15 tagú Országos Igazságszolgáltatási Tanácsnak (OIT) tagja a legfőbb ügyész is.

A legfőbb ügyésznek ezáltal lehetősége van arra, hogy részt vegyen minden olyan ügy eldöntésében, amelyet az OIT feladatának határoz meg, továbbá, hogy felvesse a bíróságok működése körében az ügyészséggel és az ügyészi tevékenységgel kapcsolatos kérdéseket, illetőleg reagáljon az ügyészi szervezetet érintő, az OIT-ban elhangzott megállapításokra.

A legfőbb ügyésznek az OIT munkájában való részvétele megkönnyíti az együttműködést a bíróságok és ügyészségek működésével kapcsolatos, mindkét szervezetet érintő kérdések megoldásában.

Erre jó példa a 47/2001. (VI. 18.) OGY határozat nyomán kialakult helyzet, amellyel az Országgyűlés Bakonygyirót, Bakonyszentlászló, Fenyőfő, Románd, Sikátor és Veszprémvarsány

községeket Veszprém megyéből Győr-Moson-Sopron megyéhez csatolta.

Az átcsatolást – a rendőrkapitányságok illetékességi területének megállapításáról szóló 11/1991. (IX. 6.) BM rendelet módosításával – a rendőrség illetékessége vonatkozásában a 22/2002. (IX. 4.) BM rendelet elvégezte, ugyanakkor az Országos Igazságszolgáltatási Tanács – a 172/ 2002. (IX. 11.) OIT határozatával akként döntött, hogy nem tesz előterjesztést a Magyar Köztársaság elnökének a Veszprém Megyei Bíróság és a Zirci Városi Bíróság, valamint a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság és a Győri Városi Bíróság illetékességi területének megváltoztatására.

A döntések következményeként a megjelölt hat községre nézve – figyelemmel arra, hogy az ügyészségi törvény 19. §-ának (2) bekezdése szerint az ügyészség illetékességét általában annak a bíróságnak az illetékessége határozza meg, amelynek területén működik – az a helyzet alakult ki, hogy

– a nyomozás közbeni felügyeletet a Győri Városi Ügyészség, illetve a Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség látta el, ugyanakkor az érdemi ügyészi döntést Veszprém megyében hozták meg és a vádképviselést is a Veszprémi Városi Ügyészség, illetve a Veszprém Megyei Főügyészség látta el,

– s ekként a büntető, de magánjogi és közigazgatási jogi ügyekben is a Veszprém megyei ügyészek Győr-Moson-Sopron megyében is eljártak.

Ez feszültséget váltott ki a társhatóságokkal való kapcsolatban, kedvezőtlen visszhangra talált az érintett községek választott tisztségviselői és a községek lakossága körében. Törvényi felhatalmazás alapján a legfőbb ügyész az ügyészségek illetékességi területének meghatározása során eltérhet ugyan a bírósági illetékességi területtől, azaz a megjelölt hat községet ügyészségi illetékesség szempontjából – az ügyészségek illetékességi területéről szóló 4/1997. (ÜK. 10.) LÜ utasítás módosításával – a Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség illetékességi körébe sorolhatta volna, ez azonban fordított helyzetet, Győr-Moson-Sopron megyei ügyészek veszprémi bíróságok előtti eljárását eredményezte volna. Ezért célszerűbbnek tartottuk a kérdésnek a 47/2002. (VI. 18.) OGY határozatnak megfelelő megoldását.

Javasoltuk, hogy az Országos Igazságszolgáltatási Tanács kezdeményezze a Magyar Köztársaság elnökénél a Veszprém Megyei

Bíróság és a Zirci Városi Bíróság, valamint a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság és a Győri Városi Bíróság illetékességi területének megváltoztatását akként, hogy Bakonygyirót, Bakonyszentlászló, Fenyőfő, Románd, Sikátor és Veszprémvarsány községek a Győri Városi Bíróság illetékességi körébe kerüljenek.

A javaslatot az Országos Igazságszolgáltatási Tanács támogatta és a Köztársasági Elnök a 39/2003. (III. 13.) KE határozatával a bíróságok illetékességi területét a legfőbb ügyészi javaslat szerint megváltoztatta.

D) Az ügyészség kapcsolata az Alkotmánybírósággal

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (ABtv.) 21. §-a, illetőleg az ügyészségi törvény 5. §-a (2) bekezdésének j) pontja széleskörű felhatalmazást ad a legfőbb ügyész részére az Alkotmánybíróság eljárásának a kezdeményezésére, az ABtv. 30. §-ának (4) bekezdése pedig feljogosítja a legfőbb ügyészt arra, hogy az Alkotmánybíróság teljes ülésén – a zárt ülés elrendeléséig – jelen legyen és felszólaljon.

Amikor annak feltételei megállapíthatóak, a legfőbb ügyész – kérelemre vagy hivatalból – kezdeményezi az Alkotmánybíróság eljárását. Azokban az esetekben pedig, amikor az eljárást nem a legfőbb ügyész kezdeményezi, az Alkotmánybíróság megkeresi a legfőbb ügyészt annak érdekében, hogy az ügyészségre vonatkozó jogszabályokat érintő beadvánnyal kapcsolatos szakmai álláspontját ismertesse. Az ügyészség minden esetben elkészíti részletesen indokolt véleményét, és arról tájékoztatja az Alkotmánybíróságot.

E) Az ügyészség és az Állami Számvevőszék kapcsolata

a) A Legfőbb Ügyészség és az Állami Számvevőszék között az elmúlt évek során kiegyensúlyozott, egymás munkáját segítő kapcsolat alakult ki. Az Állami Számvevőszék elnöke rendszeresen megküldi a legfőbb ügyésznek azokat a vizsgálati jelentéseket, amelyek esetleges ügyészi vizsgálat alapjául szolgáló tényeket, adatokat tartalmaznak. Ezek közé tartoznak a civil szervezetek gazdálkodását érintő Állami Számvevőszéki vizsgálatokról készített jelentések, így pl. a társadalmi szervezeteknek és köztisztviselőknek juttatott költségvetési támogatás ellenőrzéséről szóló jelentés.

A Legfőbb Ügyészség is megküldi az Állami Számvevőszék elnökének azokat a jelentéseket, amelyek az Állami Számvevőszék ellenőrzési hatáskörébe tartozó szerveknél folytatott vizsgálatokról készültek, többek közt a kiemelkedően közhasznú szervezetek közhasznúsági jelentéseinek vizsgálatáról készült összefoglaló jelentést, de tájékoztattuk az Állami Számvevőszék elnökét a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény 3. §-ának (3) bekezdése alapján a pártok megszűnésének megállapítása iránt indított keresetekről is.

b) Az elmúlt évben az Állami Számvevőszék – ellenőrzési tervének megfelelően – három vizsgálatot végzett az ügyési szervezetnél.

A 2001. évi költségvetés végrehajtásának ellenőrzéséről szóló jelentés megállapította, hogy a beszámoló megfelel a törvény előírásainak, a vagyoni és pénzügyi helyzetet a valóságnak megfelelően tükrözi, a szabályozottság megfelelő, néhány szabályzat azonban korszerűsítésre szorul.

A 2003. évi költségvetés tervezésének vizsgálata megállapította, hogy a szakmai feladatok ellátásának, az intézmények működési feltételeinek szükségletére figyelemmel alakították ki az előirányzatokat, amelyek megalapozottak, számításokkal alátámasztottak voltak.

A feladatok és a pénzügyi források összhangja azonban nem teljes, sem a működtetési, sem a fejlesztési feladatok tekintetében, ami jelzi, hogy a támogatási keretszámok nem tényleges szükségletekhez igazodnak.

A 2002. év során megtörtént a Magyar Köztársaság Ügyészsége fejezet működésének ellenőrzése is. Az ellenőrzés kiterjedt a fejezet igazgatási és felügyeleti tevékenységének, a gazdálkodás és informatikai rendszer irányításának ellenőrzésére. Az ellenőrzés megállapította, hogy az 1997. évi ellenőrzés óta az ügyészség jogszabályokban meghatározott feladatköre jelentősen bővült. A feladatváltozásokkal összefüggésben a fejezeti létszám a 2002. évre elérte a 3.455 főt. A szervezet irányítása, felügyelete, működési, döntési mechanizmusa centralizált, a törvényi követelményekhez igazodik.

A szervezeti intézkedések az ügyészségi reform keretében hozott elképzelésekhez igazodnak. A gazdálkodási rend a szervezet központosított rendjéhez igazodott, a szabályozottság javult, a költségvetési gazdálkodás szakszerűsége és felügyelete erősödött.

A szabályozási hatáskörök rendje egyértelműen jelölte ki a szakmai és gazdasági szervezeti egységek együttműködésének kereteit. A szakmai felügyeleti ellenőrzések rendje az ügyészi szervezet egészére kiterjedően szabályozott.

Az Állami Számvevőszék jelentése szerint a szervezet felépítése, irányítási rendszere 2001. júniusától érdemi módosításon ment keresztül, ennek során a szervezet vezetői eredményesen kezelték a törvényekben meghatározott feladatbővülést. Az ügyészségi reform keretében hatékony szervezeti intézkedésekre került sor. A szakmai feladatok terén – elsősorban a kiemelkedő súlyú büncselekmények elleni fellépés érdekében – új szervezet, a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal jött létre, amely megfelelő szakmai és költségvetési előkészítés után 2001. júniusában kezdte meg működését.

A gazdálkodást érintően megvalósultak a közvetlen, folyamatos költségvetési egyeztetés és ellenőrzés feltételei.

Az Állami Számvevőszék megállapította azt is, hogy az ügyészség a költségvetés tervezése és végrehajtása során jelentkező feladatokat a jogszabályi előírásoknak megfelelően teljesítette, továbbá, hogy a tervezésnél a törvényi és szervezeti változásokból prognosztizálható költségvetési követelményekre figyelemmel volt.

Az ügyészi szervezetek felügyeleti költségvetési ellenőrzése a szabályozás szempontjából rendezettnek tekinthető, azonban az Állami Számvevőszék felhívta a figyelmet a belső ellenőrzés hatékonyságának és gyakoriságának növelésére.

Az előzőekben jelzettekén túlmenően a Jelentés az ügyészségi munka más területeit is érintette. Az előre mutató, jelzés értékű megállapításokat a szervezet elfogadta, a hiányosságok megszüntetésére Intézkedési tervet készített, melyet az Állami Számvevőszék elnöke a megállapításokkal összhangban lévőknek tekintett.

F) Az ügyészség és a központi közigazgatási szervek együttműködése

a) A minisztériumokkal a rendszeres kapcsolat egyik formája, hogy a megküldött jogszabálytervezeteket az ügyészség elemzi, arra előzetes észrevételeket tesz.

Az elmúlt időszakban azonban – és nemcsak a tárgyévben – többször előfordult, hogy a kormányülés napirendjén szereplő jogszabályok tervezetét az előterjesztők a Legfőbb Ügyészség részére nem küldték meg véleményezésre, annak ellenére sem, hogy az előterjesztések véleményezéséről a Kormány ügyrendjéről szóló 1088/1994. (IX. 20.) Korm. határozat 20. pontja kimondja, hogy „jogszabály megalkotására irányuló előterjesztések előkészítésénél a jogalkotásról szóló törvény előírásaira kell figyelemmel lenni.”

A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény szerint pedig a Kormány elé terjesztendő jogszabálytervezetről véleményt nyilvánítanak a miniszterek, továbbá az érdekelt társadalmi szervezetek és érdek-képviselői szervek. A törvény 28. §-a – kogens szabályként – úgy rendelkezik, hogy a törvény és a kormányrendelet tervezetét véleményezésre meg kell küldeni a legfőbb ügyésznek.

Az ügyészségi törvény – a jogalkotási törvényhez képest speciális szabályként – pedig legfőbb ügyészi véleményezési körbe vonja a miniszteri rendelet tervezetét is, amikor kimondja, hogy a legfőbb ügyész miniszteri rendelet tervezetére törvényességi szempontból előzetesen észrevételt tesz [5. § (2) bek. b) pont].

Az említett törvényi és a Kormány ügyrendjében foglalt rendelkezéseket az előterjesztők nem minden esetben tartják be, ezért javasoltuk a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszternek, az előterjesztők figyelmének felhívásával tegye lehetővé, hogy a legfőbb ügyész törvényekben előírt kötelezettségét gyakorolhassa. Úgy véltük ugyanis, hogy a Legfőbb Ügyészség a jogszabályok tervezeteire alapos, megfontolt véleményt nyilvánít, amelyet az előterjesztők többnyire elfogadnak.

Kodifikációs szempontból aggályos az is, hogy nem érvényesül a jogalkotási törvény 31. §-ának rendelkezése. Nevezetesen: a vélemény-nyilvánítás határidejét a tervezet előkészítőjének úgy kell megállapítania, hogy a véleményező megalapozott véleményt adhasson és azt a tervezet elkészítésénél figyelembe lehessen venni.

Az előterjesztők e körben a hatályos kormány-ügyrend előírásait sem tartják be, előfordul, hogy egy-két napos határidővel küldenek – olykor nagy terjedelmű – tervezetet véleményezésre.

Ha a tervezetet véleményezésre megküldik, a Legfőbb Ügyészség nemcsak észrevételeket tesz, hanem részt vesz – olykor a tervezet szakmai előkészítésben is segítséget nyújtva – az egyeztető megbeszéléseken is.

b) A Belügyminisztérium Önkormányzati Főosztálya részére a Legfőbb Ügyészség több év óta részletes tájékoztatást ad az ügyészségeknek a helyi önkormányzatok működésére vonatkozó törvényességi tapasztalatairól. A tájékoztató eljut valamennyi helyi önkormányzathoz, ezáltal lehetőség nyílik arra, hogy az ügyészi tapasztalatokat a jogalkalmazók széles köre megismerje.

c) Az ügyészi szervek a minisztériumok, minisztériumi állami vezetők megkeresésére végzett törvényességi vizsgálataik eredményéről a megkereső szervet (állami vezetőt) tájékoztatják.

Ha az ügyészi vizsgálatok, törvényességi kérelmek elbírálása során jogszabály alkotásának vagy módosításának szükségessége merült fel, a kodifikációt az érintett minisztériumnál kezdeményeztük.

G) A Közbeszerzések Tanácsával való kapcsolat

A közbeszerzésekről szóló 1995. évi XL. törvény (Kbt.) 12. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján a Közbeszerzések Tanácsának tagja a legfőbb ügyész által kijelölt személy: a tanácstag feladatokat a magánjogi és közigazgatási jogi legfőbb ügyész helyettes látja el. E minőségében tagja a Közbeszerzések Tanácsa Személyügyi Munkabizottságának és a Jogszabály-módosítási javaslatokkal, ajánlások kiadásával foglalkozó Munkabizottságának.

A Kbt. 79. §-a (4) bekezdésének a) pontja alapján a Közbeszerzések Tanácsának tagjai jogosultak arra, hogy kezdeményezzék a Közbeszerzési Döntőbizottság jogorvoslati eljárásának hivatalból való megindítását. Ezt a jogkörét a Közbeszerzések Tanácsának a legfőbb ügyész által delegált tagja rendszeresen gyakorolja, a 2002. évben több esetben kezdeményezte hivatalból a Döntőbizottság eljárását.

H) Az ügyészi szervezet kommunikációja

Az ügyészi szervezet kommunikációs tevékenységében az ügyészség a nyitott kommunikációs stratégiát követte, elsődleges feladatának a szakmai, valamint a laikus közvélemény gyors, szakszerű, ugyanakkor közérthető tájékoztatását tekintette. Az itt folyó munkával szemben alapvető követelmény volt a hiteles tájékoztatás, az ügyészi szervek munkájának objektív bemutatása, illetőleg az elért eredményekről történő tényszerű tájékoztatás. A rendszeresen jelentkező tájékoztatási feladatok mellett a Legfőbb Ügyészség különös gondot fordított az ügyészség uniós felkészülésének bemutatására is.

A 2002. év folyamán az ügyészség kommunikációját alapvetően nem a felmerülő igényekre reagáló tevékenység, hanem az eseményekre előre felkészült munka jellemezte. Ez a következő feladatok ellátását foglalta magában:

- A sajtófigyelés, az országos és helyi sajtóban megjelent bármely, a széles értelemben vett igazságszolgáltatást és az ügyészséget más szempontból érintő sajtóanyagok összegyűjtése és a szervezet felé történő közvetítése.

- Sajtótájékoztatók szervezése, lebonyolítása, továbbá a legfőbb ügyész és más ügyészségi vezetők nyilatkozatainak és interjúinak megszervezése.

- Sajtószóvivői feladatok ellátása, közvetlen tájékoztatásadás – szóban és írásban – a médiának.

- Az ügyészi szervezet honlapjának szerkesztése.

2002-ben a legfőbb ügyész és helyettesei öt sajtótájékoztatót tartottak.

A legfőbb ügyész és más ügyészségi vezetők több mint száz esetben jelentek meg különböző országos és helyi hírközlő szervezetben, ami növelte az ügyészség vezetőinek ismertségét, másrészt lehetőséget teremtett közvetlen információnyújtásra a szervezet tevékenységével összefüggésben.

A Legfőbb Ügyészség 2001 januárja óta működő internetes honlapja (www.mklu.hu) által nyújtott lehetőségeket kihasználva 2002-ben széles körben adtunk tájékoztatást a közvéleményt leginkább érdeklő büntető, polgári, illetve közigazgatási jogi ügyek

ügyészségi elintézéséről. Így a honlapon többek között megjelentettük az országgyűlési képviselők interpellációira, valamint írásbeli kérdéseire adott legfőbb ügyészi válaszokat, közzétettük a Miniszterelnöki Hivatal és a Happy End Produkciós Kft. közötti szerződések ügyészségi vizsgálata ügyében készített összefoglalót. Az internetes honlap lehetőséget teremtett arra is, hogy a Legfőbb Ügyészség által kiírt tudományos pályázatokra szóló, valamint a fogalmazói álláshelyek betöltésére vonatkozó pályázati felhívásokat elektronikus úton is közzétegyük.

A honlapon 2002. január 15-től, a sajtófigyelés részeként napi frissítésben jelentettük meg a tágabb értelemben vett igazságszolgáltatást, illetve bűnüldöző szerveket érintő újságcikkek – melyeket napi- és hetilapokból válogattunk – címeit, valamint oldalszámát. A napi sajtófigyelést az Országgyűlés Alkotmány- és Igazságügyi Bizottsága elnökének is megküldtük.

I) Az ügyfelek tájékoztatása

A hatályos legfőbb ügyészi rendelkezések szerint az ügyészséghez panasszal, kérelemmel, bejelentéssel forduló személyeket minden ügyészségnél meg kell szervezni. Az ügyfeleket kérelmük előterjesztésekor jogaikról tájékoztatni kell. Ha az általuk előterjesztett kérelem nem tartozik az ügyészség hatáskörébe, közölni kell, hogy annak elintézésére melyik szerv az illetékes.

Ha a panasz vagy a bejelentés rendkívüli jelentőségű, a félfogadó ügyész a tárgy megjelölésével javaslatot tehet az ügyfélnek az ügyészségi vezetők által történő fogadására.

A Legfőbb Ügyészséghez forduló személyeket a Panaszirodán szolgálatot teljesítő ügyész fogadja. A Panaszirodát a 2002. évben 1.869 ügyfél kereste fel. A forgalom összetételét a beszámoló 1-3. számú mellékletei mutatják, míg a 4. számú melléklet összehasonlítást tartalmaz a 2000. és a 2001. évvel.

A Panaszirodát az elmúlt évben magánjogi ügyben keresték fel legtöbben, bár az ilyen ügyek aránya némileg csökkent az előző évhez képest, megnőtt viszont a közigazgatási jogi ügyek aránya. Változatlanak mondható a büntetőbírósági ügyek súlya.

Az előző három év adataiból megállapítható, hogy a Panasziroda tevékenysége – a jogi tanácsadás és tájékoztatás révén – stabil része a Legfőbb Ügyészség működésének, erősítve ezzel – a maga jól körülhatárolt területén belül – az ügyészség jogbiztonság erősítését célzó munkáját.

6. Az ügyészségi informatika

A 2002. évben a korábbi évekhez képest, amikor is még az informatika alapvető elemi szinten tartására sem volt elégséges anyagi eszköz – elsősorban a külső pénzügyi források megnyílásával – további minőségi változások történtek az ügyészi szervezet informatikai fejlesztésében.

Korábban a fejlődést egyik alapvetően korlátozó tényező az volt, hogy – számítógépes hálózat híján – az egymással össze nem kapcsolt, lokális gépeken keletkezett (offline) adatok egységes adatbázisba történő felvitele és feldolgozása jelentősen mérsékelte az adatok aktualitását, felhasználhatóságát és ezzel együtt az ügyészi munka hatékonyságát.

A 90-es évek végére teljesen elkészült az ügyészség központi nyilvántartó informatikai rendszere, az Összesített Adatállomány, amely 1994 óta fokozatosan fejlesztve valamennyi, a büntetőeljárással érintett büntettes nyilvántartását tartalmazó országos adatbázis analízisét és az összefüggések felderítését szolgálja. A rendszer központi adatbázisának kiépítéséhez és az ehhez szükséges adatforgalom biztosításához nélkülözhetetlen volt a megfelelő szoftver és hardver háttér biztosítása.

A megoldást, valamint az általános, nemcsak az ügyészséget érintő változtatási igényt – amely az információ-technológia gyors fejlődéséből adódott – az ügyészség csak a 2001. évben volt képes megkezdeni és 2002-ben folytatni. A 2001. év jelentős előrelépést hozott az információ-technológia fejlődése terén.

A Kormány még 2000-ben 800,0 millió forint támogatást biztosított az informatikai hálózat létrehozása és a nyilvántartó rendszer alkalmazásának gyors bevezetése érdekében. Az országos hálózat kiépítése 2001. május 31-én fejeződött be, de folyamatosan fejlődött a 2002. évben is. Megvalósult egy ISDN kapcsolatokra épülő, minden ügyészségi telephelyet érintő országos táv-adatátviteli hálózat. A létrehozott Informatikai Központ végzi az országos adatfeldolgozást, az informatikai rendszer központi üzemeltetését és felügyeletét, biztosítja a jogszabályoknak megfelelő magas szintű adatvédelmet és biztonságot. A központ szolgálja ki az országos hálózat felől érkező lekérdezéseket, adatkéréseket, valamint megfelelő adatbiztonságot biztosítva központi kijárat pontként szolgál a társszervek és a nyilvános Internet irányába. Az infrastruktúra

lehetőséget ad az elektronikus adatkapcsolat kialakítására az egyes társszervezetekkel.

Az ügyészség 134 szervezeti egysége jelenleg még csak egy-egy munkaállomással kapcsolódik a hálózatra, amely lehetővé teszi az országos nyilvántartások, statisztikák naprakész frissítését, – ez offline működés esetén négy-öt hetet vett igénybe –, a hozzáférési jogosultságoknak megfelelően biztosítja központi adatbázisok elérését, valamint az online adatszolgáltatást és a nyilvántartásokban történő lekérdezések végrehajtását az ügyészségek számára.

A létrehozott eszközbázison a leglényegesebb eredmény az országos ügyészségi informatikai hálózat (Praetor Net) létrehozása volt, melynek keretében valamennyi ügyészségi szerv elérheti a funkcióiban jelentősen bővült, gépparkjában megújult, korszerű hálózati szoftverekkel és szerverfarmmal rendelkező Informatikai Központot és annak szolgáltatásait.

Ezen a hálózaton keresztül folyik a büntetőjogi ügyvitel adatforgalma, az Összesített Adatállomány (Praetor Praxis) frissítése, ennek lekérdezése, valamint a különböző statisztikai rendszerek adatforgalmazása is.

Országosan bevezetésre került a vádképviselési rendszer jelentősen korszerűsített változata. Az új változat már felkészült a továbbfejlesztés alatt álló ügyészségi Praetor Praxis adatbázissal történő dinamikus kapcsolatra.

Az informatikai fejlesztések egyik legjelentősebb anyagi bázisát a korábban már többször is megpályázott, de csak a 2001. és a 2002. évben realizált Phare program biztosítja. A Phare-2000 projekt első fázisa – amely 50 %-os társfinanszírozással rendelkező beruházás – a hálózati technológia fejlesztését, a szolgáltatások bővítését és további munkaállomások üzembeállítását célozta. A program keretében megkezdődött 823 munkaállomással az ügyészségi hálózat bővítése, valamint valamennyi szervezeti egységnél a bérelt vonali távadatátvitel kiépítése. A program keretében sor került a hálózati szolgáltatások bővítésére és vásárolt alkalmazói szoftverek telepítésére (az irodai munkát segítő, levelező és rendszer menedzsment rendszer bevezetése és minden munkatársnak önálló e-mail cím biztosítása). Ez 2002-ben a Legfőbb Ügyészség, az Informatikai Központ és a Fővárosi Főügyészség területén valósult meg, a többi ügyészségi szervezeti egység bekapcsolására a

továbbiakban kerül sor. A tender keretében 50 szerver üzembeállítása is megvalósult. Ezen beszerzés összértéke 2,4 millió euró, a társfinanszírozás bruttó értéke 300,0 millió forint.

Ugyanezen Phare projekt második fázisában megkezdődött 55 ügyészségen lokális hálózat építése, melyek jobb működéséhez kiegészítő eszközöket szereztünk be. A munkaállomások száma 780-nal bővül. Így tehát ezen projekt befejezésekor az ügyész és nem ügyész érdemi munkatársak 70 %-a rendelkezni fog saját munkaállomással. Ezen fázis beruházásának bekerülési értéke 1,9 millió euró, a társfinanszírozás bruttó értéke 233,0 millió forint.

A tárgyévben a fejezeti költségvetés összesen 75,0 millió forintot fordított informatikai fejlesztésre. Szoftverek beszerzésére, követésére, kiegészítő eszközök vásárlására került sor, valamint a nyomozó ügyészeket elláttuk a helyszíni munkát segítő hordozható számítógépekkel.

Az ügyészségi Összesített Adatállomány funkcióinak bővítése, valamint külső adatkapcsolatok számának növelése érdekében pályázatokon is részt vettünk. Két pályázatunk eredményeként összesen 64,0 millió forint támogatást nyertünk a saját költségvetésből biztosított további 57,0 millió forintos forrás mellé a fejlesztések megvalósításához.

A pályázatokon nyert támogatások felhasználása lehetőséget ad a nyomozó hatóságoknál keletkezett iratok intelligens feldolgozására, a bővült adatállományból új összefüggések feltárására, a felderített kapcsolatok értelmezését elősegítő grafikus megjelenítésre.

Az ügyészség napi hatékony tevékenységéhez elengedhetetlen, hogy a munkájához szükséges legfrissebb információkhoz közvetlen hozzáférési lehetősége legyen. Ezen cél elérését szolgálja a társszervekkel történő távadátviteli kapcsolatok folyamatos kiépítése, ami lehetőséget biztosít a más hatóságok adatbázisaihoz történő törvényes és szükséges hozzáférésekhez. Az e területen jelentkező igények megfelelő kielégítése érdekében kapcsolatot létesítettünk a Belügyminisztérium és az Országos Rendőr-főkapitányság nyílt adatfeldolgozó rendszerével.

Az egyes konkrét események elemzéséhez és értékeléséhez ad jelentős segítséget a rendőrség Robotzsaru – Netzsaru rendszerével

történő közvetlen kapcsolatfelvétel, amely egyelőre részlegesen üzemel.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Fogvatartotti Rendszerével való kapcsolat kiépítése is megvalósult. Ez biztosítja az ügyész számára a fogvatartottakkal kapcsolatos szükséges információk megadását.

Elsősorban a magánjogi és közigazgatási jogi szakterület munkáját kívánja segíteni az Igazságügyi Minisztérium Cégnyilvántartó Rendszerének az illetékes ügyészek számára történő országos elérhetősége.

A fejlődés lényeges eleme volt, hogy kialakultak az informatikai rendszer továbbfejlesztésének személyi feltételei is: valamennyi főügyészségre informatikusok kerültek. Bővült az informatikusok száma a Legfőbb Ügyészségen is, bár az álláshelyeket – az erőfeszítések ellenére – nem sikerült teljes egészében betölteni.

Az informatikai fejlesztésekben lévő lehetőségek teljes kihasználása szempontjából elengedhetetlen követelmény, hogy az ügyészségi alkalmazottak kellő informatikai ismeretekkel rendelkezzenek. Az ügyészségi alkalmazottak informatikai oktatása két vonalon történt: az ügyészségi és bírósági dolgozók számára kiírt pályázaton nyertes ügyészségi alkalmazottak önképzés útján, az abban részt nem vettek pedig a Legfőbb Ügyészség által szervezett tanfolyami oktatás keretében végezték, illetve végzik el – a Phare támogatás pénzeszközeinek felhasználása keretében – az ECDL Start tanfolyamokat.

Az ügyészség 2002-ben is teljesítette a közérdekű információk szolgáltatásának törvényes kötelezettségét, lényegében évek óta azonos mennyiségben és minőségben (2001: 246, 2002: 238). Emellett változatlanul megjelentek a közérdekű adatokat tartalmazó statisztikai kiadványok, amelyek a közvéleményt tájékoztatják, de információval látják el az Országgyűlés elnökét és alelnökeit, Alkotmány- és Igazságügyi Bizottságát, az Emberi Jogi, Kisebbségügyi és Vallásügyi Bizottság, valamint a Rendészeti Bizottság vezetőit, a parlamenti pártok frakcióvezetőit, az igazságügy-minisztert és az országgyűlési biztosokat a bűnözés, a bűnüldözés, a vádképviselés és az ügyészségi ügyforgalom legfontosabb adatairól.

Tovább folytatta az ügyészség azt a néhány éves gyakorlatát, hogy az országgyűlési képviselőket összefoglalt rövid kiadványban (Bűnözés és igazságszolgáltatás, 2001.) is tájékoztatja a fentiekről. Ennek angol nyelvű változatát külkapcsolatainkban hasznosítják. 2002-ben a partner külföldi ügyészségek vezetőit CD-n is tájékoztattuk szervezetünkről és tevékenységünkről.

Változatlanul részesei vagyunk a Kormány Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programjának (OSAP).

7. Az ügyészség nemzetközi tevékenysége

A) Nemzetközi kapcsolatok

a) Az ügyészség nemzetközi kapcsolatrendszere sokrétű és kiterjedt. Az ügyészi munka nemzetközi aspektusai világméretben mindinkább előtérbe kerülnek, ennek következtében a szélesebb értelemben vett Európában és azon kívül csakúgy, mint az Európai Unión belül az ügyészségek nemzetközi együttműködésének intenzitása növekszik. Ennek oka nyilvánvalóan az államhatárokat nem ismerő szervezett bűnözés globális jelenségében rejlik. Az új tendenciák és kihívások fényében az egyes államok ügyészségei között a partnerkapcsolatok világszerte felértékelődnek, hiszen nyilvánvaló, hogy a nemzetközi szervezett és egyéb bűnözéssel szemben csak a nemzeti ügyészségek közös erőfeszítése és összehangolt fellépése lehet sikeres.

Az ügyészség nemzetközi kapcsolatai ugyanakkor hagyományosan a magyar külpolitika tartós törekvéseivel összhangban alakulnak. A korábbi évekhez hasonlóan 2002-ben is prioritást élvezett az Európai Unió tagországainak ügyészségeivel való kapcsolatok szorosabbra fűzése, összhangban a csatlakozásra felkészülés végső szakaszának követelményeivel. Változatlanul kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a jó munkakapcsolatok ápolásának és továbbfejlesztésének a szomszédos országokkal, figyelemmel arra is, hogy a nemzetközi jogsegélyforgalom jelentős része ezekkel az országokkal bonyolódik. A nemzetközi szervezett bűnözés, a korrupció és a terrorizmus elleni harcban vitt globális szerepe folytán fontosnak tartjuk a jól kiépített szakmai kapcsolatokat és rendszeres kontaktusokat az Amerikai Egyesült Államok illetékes szerveivel.

Az ügyészség nemzetközi aktivitásának köre magában foglalja a felső és alsóbb szintű két- és többoldalú találkozók, a különböző kormányközi és egyéb nemzetközi szervezetek munkájában való – elsősorban szakértői – közreműködést, a nemzetközi tudományos közéletben való ügyészi részvételt, illetve a nemzetközi bűnözés elleni hatékony fellépés érdekében a jó nemzetközi munkakapcsolatok és kollegiális viszony előmozdítását és fenntartását. A nemzetközi kapcsolatok egyik emelője az a számos tanulmányút és tapasztalatcsere-látogatás, amelyet az EU-hoz tartozó és más országok, illetve nemzetközi szervezetek ajánlanak fel évek óta egyre nagyobb számban nyelveket jól beszélő ügyészeknek.

A 2002. év folyamán a külföldi munkatalálkozóknak és egyéb rendezvényeknek 131 – a teljes ügyészi létszám mintegy 10 %-át kitevő – magyar ügyész résztvevője volt. Hasonlóan magas volt azoknak az ügyészeknek a száma, akik a nemzetközi szakmai programok magyarországi rendezvényeinek résztvevői voltak.

A fenti tendenciák és főbb vonások által jellemzett nemzetközi kapcsolatok körében kiemelésre érdemesnek a következők:

A legfőbb ügyész 2002-ben találkozott csaknem valamennyi EU tagország ügyészségének első számú vezetőjével két- vagy többoldalú nemzetközi rendezvények alkalmával.

A kétoldalú kapcsolatok keretében a legfőbb ügyész 2002 tavaszán hivatalos látogatást tett Olaszországban az olasz országos maffiaellenes ügyészséget vezető főügyész korábbi magyarországi látogatásának viszonzásaként. A látogatás során együttműködési megállapodás aláírására is sor került a szervezett bűnözés elleni küzdelem eredményességének kölcsönös előmozdítása céljából.

A legfőbb ügyész a portugál legfőbb ügyész meghívásának ugyancsak 2002-ben tett eleget. A portugál ügyészséggel ez volt az első legfelső szintű kapcsolatfelvétel, s mint ilyen, igen gazdag tapasztalatokkal szolgált.

Hasonlóképpen az első legfelsőbb szintű kapcsolatfelvételt jelentette 2002 őszén a legfőbb ügyész Finnországban tett hivatalos látogatása a finn legfőbb ügyész meghívására. A munkamegbeszéléseknek külön aktualitást adott Finnország viszonylag friss EU tagsága.

A közép-európai régió és a szomszédos országok közötti kapcsolatok elmélyítése jegyében több magas szintű találkozóra került sor.

A legfőbb ügyész 2002-ben viszonzta a Cseh Köztársaság legfőbb ügyészenek néhány évvel korábbi látogatását. A hivatalos program keretében – amint más felsőszintű látogatások esetében is – a legfőbb ügyész nem csupán ügyészségi vezetőkkel, de az igazságügy-miniszterrel, a legfelsőbb bíróság elnökével és a jogi szakma más prominens képviselőivel is megbeszéléseket folytatott.

2002 tavaszán Sopronban került sor a hagyományos magyar-osztrák-szlovák legfőbb ügyészi hármas találkozó újabb fordulójára. E rendszeres munkatalálkozók célja a három szomszédos ország aktuális ügyészségi és bűnüldözési kérdéseinek megvitatása, a bűnügyi együttműködés terén a formális és informális érintkezés előmozdítása és gyorsítása.

Ugyancsak a bűnügyi jogsegély tekintetében leginkább érintett országokkal való jó kapcsolat jegyében találkozott a legfőbb ügyész Kassán a szlovák legfőbb ügyésszel, valamint Bajorország tartományi igazságügyi miniszterével. Szlovák relációban legfőbb ügyész helyettesi szinten is rendszeres a szakmai párbeszéd a közigazgatási és magánjogi ügyészi szakterületen. 2002-ben Pozsonyban került sor a szokásos munkaértekezletre.

Az Amerikai Egyesült Államokkal fenntartott ügyészségi kapcsolatok keretében a legfőbb ügyész külön megbeszélést folytatott Budapesten az USA igazságügy-miniszterével, aki egyben az USA szövetségi legfőbb ügyésze.

A legfőbb ügyész a 2002. évben is közreműködött az Európa Tanács munkájában. Részt vett az Európa Tanács tagországai legfőbb ügyészeinek rendszeres éves konferenciáján, amelynek 2002 tavaszán Ljubljana adott otthont és házigazdája a szlovén legfőbb ügyész volt. E konferencia alapidokumentumát a 2000 októberében *Az ügyészség szerepe a büntető igazságszolgáltatás rendszerében* címmel az Európa Tanács égisze alatt elfogadott 19. számú ajánlás adta, feladatát pedig ezen ajánlások megvalósulásának vizsgálata képezte, különös tekintettel egyebek között az ügyészi hivatás anyagi elismerésére és a szervezett bűnözés elleni koordinált küzdelemre.

A magyar legfőbb ügyész minden évben meghívottja az EU tagországok legfőbb ügyészei számára évente megrendezett EUROJUSTICE elnevezésű konferenciáknak. 2002 októberében is képviseltette magát a legfőbb ügyész a svédországi Visby-ben lezajlott konferencián, amelynek fő témái az ügyészségi menedzsment, az EU-n belüli új bűnügyi együttműködési formák, illetve az EUROJUSTICE jövője voltak. A konferenciából a magyar ügyészség számára két következtetés adódott. Az egyik az, hogy a magyar ügyészségi menedzsment messzemenően megfelel az európai hatékonysági követelményeknek, a másik az, hogy az EUROJUSTICE – mint együttműködési fórum – az intézményesülés irányába halad, állandó titkárság és saját iroda felállításával. Olyan új intézményként definiálja magát, amely funkcióit és feladatait tekintve elkülönül a nemzeti ügyészségek közötti vádhatósági koordináció céljából 2002-ben végleges jelleggel létrehozott EUROJUST elnevezésű, ügyészekből álló EU szervtől, valamint az EU tagállamokat összekötő Igazságügyi Hálózattól (*European Judicial Network*).

Az EU dán elnöksége kezdeményezésére a legfőbb ügyész az EU és schengeni tagországok budapesti nagykövetségei képviselői részére tájékoztatót tartott a külföldi elkövetők helyzetéről és a rájuk vonatkozó magyar szabályozásról.

A nemzetközi szervezetek munkájában való szakértői ügyészi közreműködés szempontjából mindenekelőtt az Európa Tanács érdemel kiemelés, különösen a PC-R-EV, PACO és a GRECO keretében folyó tevékenység. A korábbi évek gyakorlatának megfelelően az Európa Tanács 2002-ben is folyamatosan igénybe vette magyar ügyészek közreműködését (elsősorban a pénzmosás, valamint a korrupció kérdéskörét érintő szakértői és nemzeti szabályozásokat vizsgáló tevékenységben). Magyar ügyész előadója volt több, a pénzmosásról tartott konferenciának és külföldön teljesített szakértői misszióknak (PC-R-EV). Számos ügyész fejtett ki szakértői tevékenységet az Európa Tanács és az Európai Bizottság PACO elnevezésű, a 43 tagország, illetve a közép- és dél-európai térség igazságügyi együttműködését korszerűbb szintre hozni hivatott horizontális projektjében, amely számos konferenciából és egyéb tevékenységből áll, több évre kiterjedő program keretében. E program célja az EU tagországok és a közép- és kelet európai országok között folyó bűnügyi együttműködés megerősítése, egymás jogi szabályozásának és gyakorlatának megismerése. 2002-ben megtörtént a délkelet-európai régió bűnügyi jogsegély és kiadatási kézikönyvének (*PACO Manual*) kidolgozása is.

Az Európa Tanáccsal való együttműködés körébe tartozik a Korrupció Elleni Államok Csoportjának (GRECO) munkájában való magyar ügyészi részvétel. A GRECO-ba delegált öt magyar szakértő közül kettő ügyész, közülük az egyik 2002-ben sikerrel fejezte be misszióját Horvátország értékelésében.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetével való együttműködés keretében speciális szakmai terület a Jugoszlávia területén elkövetett bűncselekmények ügyében eljáró Nemzetközi Törvényszék megkereséseinek teljesítése.

A bilaterális kapcsolatokban a szakmai kontaktusok spektruma igen széles: tudományos konferenciák, szemináriumok, tanulmányutak, tapasztalatcsere-látogatások. Ezek szervezői közül kiemelést érdemelnek a német tartományok igazságügyi minisztériumai, a Német Alapítvány a Nemzetközi Jogi Együttműködésért, a francia bírák és ügyészek posztgraduális képzését végző Ecole Nationale de la Magistrature, a holland Igazságügyi Minisztérium, a trier-i Európai Jogi, valamint Bírői Akadémia. Az általuk felajánlott nagyszámú lehetőséget elsősorban fiatal, nyelveket beszélő ügyészek veszik igénybe, akik gyakran referátumokkal, előadásokkal járulnak hozzá e rendezvények sikeréhez. A belföldön, külföldi előadókkal tartott szakmai rendezvények szervezésében az USA illetékes szervei mutatnak kiemelkedő aktivitást. Tréning- és egyéb programjaikon az ügyészek rendszeresen komoly számban vesznek részt.

A kétoldalú kapcsolatok terén említést érdemel, hogy a legfőbb ügyész helyettese 2002. augusztusában egyik aláírója volt annak az együttműködési megállapodásnak, amely egyfelől a holland Igazságügyi Minisztérium, másfelől a Legfőbb Ügyészség, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, valamint a Belügyminisztérium és az Igazságügyi Minisztérium között kötött. A holland partnerség célja, hogy támogassa Magyarország felkészülését az uniós igazságügyi és belügyi együttműködésben való részvételre.

A bilaterális kapcsolatokban viszonylag új jelenség a főügyészségek valamely EU-tagország (pl. Hollandia, Franciaország, stb.) egy-egy régiójának főügyészségével kiépített ún. twinning kapcsolata. A határmenti főügyészségek hagyományosan kölcsönös jó munka- és kollegiális kapcsolatokat tartanak fenn a szomszédos

országok határmenti ügyészségeivel. Mindezek keretében 2002-ben hat megyei főügyészség fogadott külföldi partner főügyészségről, illetve küldött ilyen főügyészséghez ügyészeket. A kollegiális kapcsolatok körében megemlítendő még a német relációban ápoltsportkapcsolatok, amelyek keretében 2002-ben a német szövetségi legfőbb ügyész látogatást tett Magyarországon és találkozott a magyar legfőbb ügyésszel.

b) A Katonai Főügyészség – a Nemzetközi Katonai Jogi és Hadijogi Társasággal és annak magyar nemzeti csoportjával együttműködve – 2002-ben otthont adott a fenti szervezet 5. hadijogi szemináriumának, amelynek mintegy 40 országot képviselő 80 katonai jogász résztvevője a békefenntartó katonai műveletek során a nemzetközi hadijog és humanitárius jog gyakorlati érvényesüléséről cserélt eszmét.

A katonai ügyészi szervezet sajátos működési területén indokolt tapasztalatcserékre, kölcsönös tájékoztatásokra és a NATO-tevékenységben, illetve a békefenntartó tevékenységben való együttműködés során felmerülő büntetőjogi és büntetőeljárásikérdések megbeszélésére került sor az elmúlt évben a katonai főügyész németországi, norvégiai és szlovéniai, illetve a lengyel katonai főügyésznek, valamint az olasz katonai fellebbviteli bíróság elnökének magyarországi látogatása során.

c) Az Ügyészek Országos Egyesületének tevékenysége a nemzetközi kapcsolatok szélesítésének egyik katalizátora. Az Egyesület a 2002. évben is megrendezte a hagyományos KRIMINÁLEXPO-t, számos szakmai előadással és külföldi résztvevővel. Az Ügyészek Nemzetközi Egyesülete Végrehajtó Bizottságának egy katonai főügyészségi ügyész személyében 2002 folyamán is volt magyar tagja, aki e minőségében 2002 őszén részt vett az Egyesület Londonban tartott kongresszusán.

B) Jogsegély-ügyek

A bűnözés tovább terjedő nemzetközi összefüggései a 2002. évben is szükségessé tették a nemzetközi jogsegélynyújtás különféle formáinak alkalmazását, különösen az európai országok tekintetében.

A 2002. évben a Legfőbb Ügyészség 852 (2001: 307) esetben kért jogsegélyt külföldi hatóságoktól és 522 (2001: 377) külföldről érkezett eljárás jogsegélykérelem teljesítése iránt intézkedett.

A jogsegélykérelmek között tovább emelkedett a hagyományos eljárási cselekmények (pl. tanú kihallgatása, házkutatás, lefoglalás) mellett a bankszámlákra vonatkozó okiratok beszerzésére és a bankszámla zárolására vonatkozó kérések száma, a szerteágazó, esetenként több országot is érintő, bonyolult, főleg gazdasági természetű visszaélésekkel kapcsolatos ügyek aránya.

A külföldi igazságügyi hatóságok megkereséseit kevés kivételtől eltekintve (pl. a kettős büntethetőség hiánya) teljesítettük.

Az általunk külföldi hatóságokhoz intézett megkeresések zöme eredményesen hozzájárult az itthon folytatott büntetőeljárás sikeréhez, bizonyításához, az elkövető kilétének felderítéséhez.

A jogsegélykérelmek teljesítésének átlagos időtartama mintegy öt hónapra tehető, de nem ritka a néhány napon belüli teljesítés sem (pl. a bűnügyi nyilvántartás adatának szolgáltatása).

Előfordul, hogy a kérelem teljesítéséig egy év is eltelik. Ennek egyik oka a kérelem hiányossága. Ilyen hiányosság például, hogy a banktitkot képező adatról csak erre vonatkozó titoktartási nyilatkozat megléte esetén adható tájékoztatás, amely sok esetben hiányzik a megkeresésből, ezért ennek pótlását kell kérnünk.

A külföldi hatóságok 112 ügyben adták át az ott magyar állampolgárok ellen indult büntetőeljárást, míg mi 34 nem magyar állampolgár ellen Magyarországon indult büntetőeljárást adtunk át a külföldi hatóságoknak az eljárás lefolytatására. Továbbra is az a gyakorlat, hogy a nem magyar állampolgár által hazánkban elkövetett bűncselekménye miatt a büntetőeljárást lehetőleg a magyar hatóságok folytassák le, különösen a kisebb súlyú bűncselekmények esetén az egyszerű és gyors eljárásjogi lehetőségek felhasználásával, illetve a biztosíték letételének engedélyezésével.

Azoknak a nyomozás során hozott határozatoknak a száma, amelyeket külföldre kellett kézbesíteni éveken át 10-11.000 volt. Lényeges változás akkor következett be, amikor Ausztria, Németország és Svájc hozzájárult ahhoz, hogy állampolgáraik részére közvetlen postai úton történjen az iratkézbesítés. Ez a kézbesítési mód

egyszerűbb, gyorsabb és költségmegtakarítással is jár. Ennek tudható be, hogy a 2002. évben a Legfőbb Ügyészségnek a korábbiakhoz képest lényegesen kevesebb, 4.400 irat jogsegély útján történő kézbesítése iránt kellett intézkednie.

C) Az Európai Unióhoz való csatlakozásra felkészülés

a) Az ügyészség törekvéseivel összhangban a 2002. évben folytatódott az a tendencia, amely a korábbiaknál több esélyt ad az ügyészségnek a felkészülésbe való – az ügyészségnek a büntető igazságszolgáltatás rendszerében betöltött tényleges szerepével és az igazságügyi együttműködésben reá háruló feladatokkal összhangban álló – szélesebb körű bekapcsolódásra.

Ennek megnyilvánulásaként értékelhetők a következők:

2002 elején a legfőbb ügyésznél tett bemutatkozó látogatás keretében közvetlen érdemi megbeszélésre került sor az Európai Bizottság Magyarországi Delegációjának vezetője és a legfőbb ügyész között.

Az igazság- és belügyi együttműködési tárgyalási fejezet lezárását követő monitoring keretében a magyarországi átfogó helyszíni vizsgálatra érkező EU szakértők (*Peer Review Mission*) felkeresték a Legfőbb Ügyészséget is. A misszió igazságszolgáltatási-rendszert vizsgáló tagját a legfőbb ügyész és magánjogi és közigazgatási jogi helyettese fogadta. A vizsgálatról készült jelentés ajánlásokat fogalmazott meg, egyebek között az ügyészi létszámnövelést, illetve az igazságszolgáltatás szereplőinek jobb anyagi megbecsülését szorgalmazva.

A Bizottság éves országjelentésének előkészítése keretében magas szinten fogadtuk – kérésére – az Európai Bizottság Magyarországi Delegációjának jogi ügyekben illetékes munkatársát, akit szóban és írásban tájékoztattunk az ügyészi szervezetben a csatlakozásra való felkészülés jegyében tett intézkedések tényeiről. A 2002 októberében közreadott országjelentés pozitívan értékeli az ügyészségnek a csatlakozásra való megfelelő felkészülés érdekében tett erőfeszítéseit.

Az előző évhez hasonlóan a Legfőbb Ügyészség 2002-ben is közreműködhetett az Európai Közösség Vívmányai átvételéről szóló

nemzeti program (ANP) 2001. évi teljesítéséről szóló beszámoló és a 2002. évi program ügyészséget érintő részének elkészítésében.

Ugyancsak közreműködhetett a tagállamként való működés szervezeti és személyi feltételeinek megteremtésére irányuló nemzeti program (TMP) előkészítő munkálataiban. Sajnálatos viszont, hogy javaslataira nem volt fogadókészség. Emiatt a brüsszeli szakdiplomáciai jelenlét, illetve az ügyészség speciális szakmai-nemzeti érdekérvényesítési lehetősége és információhoz jutása nem biztosított. Ez annál is inkább aggasztó, mert a magyar kormányálláspont az összekötő ügyész intézményét illetően sem ismert (*Joint Action of 22 April 1996 concerning a framework for the exchange of liaison magistrates to improve judicial cooperation between the Member States of the European Union, OJ L 105, 27/04/1996*). Ehhez képest az ügyészség hátrányos helyzetbe fog kerülni a rendőrséggel szemben, ahol az összekötő tiszt és szakattasé intézménye széleskörűen létezik.

Mind az országjelentésben, mind az ANP-ben jelzett feladatok közül az egyik legfontosabb Európai Igazságügyi Hálózathoz (EJN) és az EUROJUST-hoz való ügyészi kapcsolódás. Az Európai Unión belüli igazságügyi együttműködéssel összefüggő feladatokról és intézkedésekről szóló 1087/2001. (VIII. 8.) Korm. határozat alapján a legfőbb ügyész a Kormány felkérésére már 2001-ben kijelölte az Európai Igazságügyi Hálózat ügyészségi kontaktpontját. 2002 tavaszán felkérés alapján megtörtént az EUROJUST magyar ügyész kontaktpontjának kijelölése is a legfőbb ügyész részéről. Az EUROJUST vádhatósági koordinációt ellátó EU szerv, következésképpen nemzeti tagjai és kontaktpontjai ügyészek.

A Legfőbb Ügyészség készen áll az Európai Igazságügyi Hálózatban, az EUROJUST-ban és más európai két- vagy többoldalú együttműködési formákban a csatlakozással megnyíló teljes jogú részvételre. Az Európai Unió által szorgalmazott, alsóbb szintű közvetlen ügyészségi kapcsolatok szakmai, szervezeti és személyi feltételei is lényegében megteremtődtek.

b) Az ügyészség évek óta három tényezőt tekint prioritásnak a csatlakozásra felkészülés szempontjából: a közösségi és uniós joganyag kellő szintű elsajátítását; az ügyészek munkájához általában, különösen pedig az *acquis* alkalmazásához az európai standardoknak megfelelő infrastrukturális feltételek megteremtését; az ügyészek

általános nyelvtudási szintjének emelését. E területeken a következők történtek:

ba) Az ügyészek jogi képzése 2002 tavaszától a 2001-ben elnyert Phare támogatás eredményeként a Legfőbb Ügyészség és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács közös Phare programja keretében folytatódott. Az összesen 600 ezer euro összegű Phare támogatásból – amelyhez közel 180 ezer euro összegű hazai forrás társul – megvalósuló ügyészségi képzést partnerintézményi (twinning) formában a Német Alapítvány a Nemzetközi Jogi Együttműködésért bonyolítja. Ennek keretében további 400 ügyész vesz részt alapfokú EU jogi, egy részük speciális bel- és igazságügyi együttműködési illetve közigazgatási jogi kurzusokon, valamint külföldi tanulmányutakon. A folyamatos képzés fenntarthatósága érdekében 30 ügyészségi nemzeti tréner kiképzésére kerül sor, akik képesek lesznek arra, hogy a Phare programok megszűnése után kollégáikat oktassák. A projekt részeként EU tagállambeli szakértők megvalósíthatósági tanulmányt készítenek egy – bírói és/vagy ügyészi – képzési intézmény és egy EU jogi dokumentációs központ felállítására vonatkozóan is. 2002-ben a programból öt egyhetes szeminárium zajlott le, összesen 200 ügyész részvételével. (A projektnek 2003 végéig kell befejeződnie.)

2002-ben újabb komoly előrehaladás történt *A jog uralmának megszilárdítása* elnevezésű Phare horizontális program végrehajtásában. Lezárult *Az ügyészek jogállása és szerepe* címet viselő modul, amelyet Hollandia gondozott, és tovább folytatódott *A sértettek, bírák, ügyészek, védők és laikus elemek biztonsága* című modul, amely Olaszország és az Egyesült Királyság vezetésével valósul meg.

Túlnyomó részben a 2002. évre esett az Egyesült Királyság vezetésével zajló *Az igazságügyi együttműködés fejlesztése* elnevezésű Phare horizontális program végrehajtása. Egyik jelentős rendezvénye volt a projektnek az az együttműködési trénerképzés, amelynek az ügyészség is kedvezményezettje volt.

2002-ben megindult a csatlakozásra váró országok és az OLAF kapcsolatainak fejlesztését célzó Phare horizontális program előkészítése. Ennek keretében lendületet kaptak az OLAF és Magyarország – ezen belül az ügyészség – kapcsolatai is, melynek eredményeképpen több OLAF küldöttség járt az ügyészségen.

Meghívás alapján az ügyészség rendszeresen képviselteti magát az EU Bizottságának Technikai Segítségnyújtással és Információcserével foglalkozó Hivatala (TAIEX) rendezvényein csakúgy, mint a Grotius program keretében szervezett tanácskozásokon. A 2002-ben a TAIEX szemináriumokon 12 ügyész vett részt, igen változatos témakörökben.

Az európai joganyag alkalmazására való felkészülésnek fontos eszköze az egyetemek jogi továbbképző intézetei által szervezett, másoddiplomát adó európai jogi szakjogászi képzésben való ügyészi részvétel ösztönzése és támogatása. 2002-ben újabb ügyészek szereztek európai jogi szakjogász diplomát, illetve számosan folytatnak ilyen tanulmányokat.

bb) Az uniós csatlakozásra felkészülés másik fontos területe az európai standardoknak megfelelő, korszerű informatikai infrastrukturális feltételek megteremtése az ügyészi szervezetben. Ez közelebbről az országos ügyészségi informatikai hálózat létrehozását jelenti, amely lehetővé teszi az információcserét nem csupán az ügyészségen belül, valamint az ügyészség és az érintett valamennyi magyar szerv között, de kompatibilitása folytán bekapcsolja az ügyészséget az információcsere európai hálózatába is.

bc) 2002 végén az összügyészi állomány 40 %-a rendelkezett igazolt idegen nyelvtudással. Ez az arány a titkárok körében 68 %, a fogalmazók körében pedig 75 %. (A közép és felsőfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők száma angol nyelvből 387 fő, német nyelvből 275 fő.)

A nemzetközi és európai relációban végzett szakmai tevékenység mennyiségéhez, valamint az ügyészi szervezet hagyományos funkcióihoz képest komplex megközelítést igénylő Phare projektek kidolgozásához, illetve a végrehajtásához a szükséges személyi és dologi feltételek 2002-ben nagyjából változatlanul rendkívül szűkösek voltak. Javulás csupán az év utolsó negyedében mutatkozott. Ahhoz, hogy ennek ellenére a 2002. év mégis eredményes volt, nagyban hozzájárultak azok a korrekt és kooperatív munkakapcsolatok, amelyeket az Európai Bizottság Delegációjával, a Miniszterelnöki Hivatal Segélykoordinációs Titkárságával, majd annak jogutódjával, a Külügyminisztériummal, az Igazságügyi Minisztériummal, a Belügyminisztériummal, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalával és más szervekkel közös céljaink érdekében sikerült kialakítani.

8. Az ügyészség személyügyi helyzete

A) Az ügyészség személyügyi helyzete

A Magyar Köztársaság ügyészségének 2002. évi személyügyi helyzetét az utóbbi években kialakult tendenciák jellemezték.

A jogász túlképzés következtében a pályakezdők körében még a korábbiaknál is nagyobb az érdeklődés az ügyészi pálya iránt, annak ellenére, hogy az ügyészi kinevezés feltételek teljesítésének sokaságához kötött, az illetmény pedig reálértékét tekintve csökkent.

2002-ben az utánpótlás helyzete az előző évihez hasonlóan, úgynevezett „hullámvölgy”-nek számított. Az ügyésszé válás szigorítását követően kinevezett fogalmazók a 2003. év elején fejezik be titkári működésüket. Ekkor válik lehetővé a korábbinál nagyobb létszámú titkári karból ügyészi kinevezés és várható pozitív irányú javulás az ügyészi utánpótlás helyzetében.

2002-ben az ügyészi létszám fejlesztésére nem volt lehetőségünk.

Az ügyészi létszámhiány az előző évvel szinte azonos mértékű, 9,5 %-os (2001-ben 9,4 %-os) volt.

A munkaerőmozgás az ügyészi állomány esetében eltért a korábbi évek adataitól, ugyanis 40 kinevezésre 45 szolgálati viszony megszűnés jutott. (2000-ben 91 kinevezésre 52 megszűnés, 2001-ben 49 kinevezésre 42 megszűnés esett.) A kinevezések alacsony száma a fent említett „hullámvölgy”-gyel magyarázható. A szolgálati viszony megszűnések száma viszont az utóbbi évekével megközelítőleg azonos. Ebből megállapítható, hogy az ügyészi szervezet munkaerő megtartó képessége változatlanul jó.

A titkárok és a fogalmazók körében elenyésző a fluktuáció.

A korábbi évektől eltérően a 2002. évben – az éves személyügyi és továbbképzési terv mellett – egy hosszú távú (2002-2007.) tervet is kidolgoztunk, mely a várható változásokra alapítottnan határozta meg az utánpótlási igényt. Így került sor 2002-ben 124 fogalmazó felvételére.

Az ügyészi állásokra kiírt pályázatok a más pályán dolgozó jogászok körében kevésbé voltak sikeresek, mint a pályakezdőknél. A pályázatok egy részére egyáltalán nem volt jelentkező, míg másik részénél a korábban már sikertelenül pályázók kísérelték meg ismételten felvételüket. Ez az eredmény az ügyészi munka, a szolgálati viszony kötöttségeivel, a csökkent javadalmazással magyarázható.

A 2002. évet illetően említést igényel a fegyelmi eljárások, s az ennek során igénybe vett jogorvoslatok növekvő száma. A változás ellenére az ügyészi szervezet fegyelmi helyzete egyértelműen jónak értékelhető.

Az elmúlt évben előkészítettük a fellebbviteli főügyészségek működésének megkezdését. Megállapítottuk a főügyészségek létszámát munkaköri bontásban, kiírtuk a főügyészi álláshelyekre a pályázatokat, s az elbírálást követően 2003. január 1. napjával kinevezésre került a fővárosi, a pécsi és a szegedi fellebbviteli főügyész, valamint a Katonai Fellebbviteli Ügyészség vezetője.

B) Az ügyészek képzése, továbbképzése

2002-ben a továbbképzés kiemelt célkitűzése az ügyészség szakmai, informatikai, idegen nyelvi felkészítése az európai uniós csatlakozásra, a tervezett új jogszabályok – elsősorban a Btk. és Be. módosítás – elsajátítására, a strukturális átalakítás és a személyi változások következtében jelentkező képzési igények teljesítésére irányult. A fogalmazók, titkárok központi képzése még nagyobb figyelmet kapott.

A szervezett továbbképzés valamely formájában az ügyészek, titkárok, fogalmazók és más ügyészségi alkalmazottak háromnegyede részesült. Az elmúlt évben a következő fontosabb konferenciák, rendezvények voltak:

Az ügyészek számára 9 saját szervezésű, három-öt napos szakmai tanfolyamot tartottunk az ügyészség oktatási központjában összesen 290 ügyész részvételével. Ezek közül kiemelendő a vezetői és sajtószóvivői tréning, valamint a pénzmosás és korrupció elleni fellépés tárgyában tartott egyhetes rendezvény, amelyen bírák részvételét is lehetővé tettük. A pénzmosás tárgyában történő képzésre

középtávú oktatási terv készült, amely biztosítja az elkövetkező években is az ügyészek ilyen oktatását.

Az ügyészségi alkalmazottak nemzetközi jogi felkészítéséről, illetve külföldi tanulmányútjairól a beszámoló előző fejezetei részletesen szólnak.

A Belügyminisztérium, az Igazságügyi Minisztérium, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala, és más hazai és külföldi intézmények, alapítványok rendezvényein – költségátvállalással, ügyész előadók biztosításával, stb. – gondoskodtunk az ügyészek jelenlétéről. Mintegy 80 ügyész volt résztvevője továbbképzést is szolgáló konferenciának, tanfolyamnak. A rendezvények többsége a szervezett bűnözést, a korrupciót, a bűnmegelőzést, a környezetvédelem, valamint az európai uniós csatlakozás kérdéseit tárgyalta.

A szakmai továbbképzés része az ügyészek posztgraduális tanulmányainak támogatása. 2002-ben újabb ügyészekkel kötöttünk tanulmányi szerződést, másoddiplomát adó szakjogász tanulmányok folytatására: közlekedési, jogi informatikus, gazdasági büntetőjogi, környezetvédelmi, európai jogi szakjogász szakon kezdték, folytatták ügyészek tanulmányaikat, illetve szerezték meg a képesítést. Ez ma már az ügyészek 19 %-át jelenti. A legnagyobb számú beiskolázás a gazdasági büntetőjogi szakjogász tanfolyamra történt: 56 ügyésznek már diplomája van, 10 befejezte tanulmányait, 33 jelenleg is folytatja a megkezdett tanulmányokat. Európa jogi szakjogász képzésen 12 ügyész szerezte meg diplomáját, 11 fő befejezte tanulmányait, további 16 folytatja. Kiemelendő még a környezetvédelmi szakjogász képzés: 32 ügyész folytat tanulmányokat ezen a szakon.

Az ügyészi utánpótlást jelentő fogalmazók kiválasztása és képzése területén jelentős előrelépést sikerült elérni. Ez azért rendkívül fontos, mert a jövő ügyészségét az határozza meg, hogy milyen felkészültségű jogászokból lesznek az ügyészek. Az ügyészi pálya iránti érdeklődést bizonyítja, hogy 2002 júniusában 103 fogalmazói állaspályázatra 515 fő jelentkezett. A központi pályázat után betöltetlenül maradt álláshelyekre ugyancsak körülbelül ötszörös volt a túljelentkezés. Valamennyi pályázó lehetőséget kapott arra, hogy a Legfőbb Ügyészségen bizottság hallgassa meg. Legfőbb ügyész helyettes által vezetett bizottság ajánlása alapján a fogalmazói kinevezésekről a legfőbb ügyész döntött. A felvettek között mind a 8 jogi kar végzősei képviseltették magukat. A kinevezett fogalmazók 72

%-a „cum laude”, 28 %-a „summa cum laude” minősítéssel végezte jogi tanulmányait, 88 %-uk legalább egy középfokú állami nyelvvizsgával rendelkezik.

Általános gyakorlattá vált az, hogy a pályázat alapján kinevezett fogalmazók a Legfőbb Ügyészség vezetőitől kaptak ünnepélyes keretek között tájékoztatást a szervezetről, a fogalmazók jogállásáról, a képzési lehetőségekről. Ezen túlmenően számos rendezvény, konferencia, pályázat, külföldi tanulmányút, belföldi képzési lehetőség résztvevői voltak a fogalmazók. A jogi szakvizsgára felkészítés érdekében a vizsgára készülő fogalmazók vizsga-előkészítő tanfolyamon vehettek részt. A képzés eredményeként jelentősen javultak a szakvizsga eredmények: a vizsgázó fogalmazók 80 %-a jeles, illetve jó eredménnyel szakvizsgázott.

C) A katonai ügyészség személyügyi helyzete

A katonai ügyészi szervezet személyügyi helyzetének az elmúlt évben is ugyanazok voltak a jellemző vonásai, melyek a korábbi években már kialakultak. Így nyugodt légkörben a szükséges feltételek biztosítása mellett, kiegyensúlyozott körülmények között végezheték mindennapi munkájukat.

Hagyományosan stabil létszámviszonyok mellett az elmúlt évben is csak minimális volt (két fő nyugállományba vonulása miatt) az ügyészi szolgálati viszony megszűnés. A katonai ügyészi állomány tehát szinte változatlan személyi összetételben működött.

A katonai ügyészi szervezet fegyelmi helyzete a 2002-es esztendőben is – a korábbi évekhez hasonlóan – hagyományosan jó volt. A létszámhoz mért elenyésző mennyiségű és csekély tárgyi súlyú fegyelemsértés, összesen kettő fordult elő.

A szakmai munka elődlegessége mellett az elmúlt évben is a legfontosabb feladat a személyi állomány továbbképzése volt. Ennek keretében négy ügyész nyelvi képzésben vett, illetve vesz részt, további négy fő felsőfokú tanulmányokat folytatott, illetve 27 fő – az elmúlt évre szinte teljes körűvé vált számítógépes ellátottság miatt is – informatikai képzésben részesült.

A 70 fős katonai ügyészi állomány több mint 50 %-a (38 fő) rendelkezik különböző fokú nyelvvizsgával és 15 %-a

másoddiplomával, illetve szakjogász végzettséggel. Így a katonai ügyészi szervezet valamennyi szervezeti egységénél különböző – európai jogi, gazdasági büntetőjogi, környezetvédelmi – szakjogász végzettségű, illetve nyelveket beszélő katonai ügyészek látnak el szolgálatot.

9. Az ügyészség működésének gazdasági feltételei

a) Az ügyészi szervezet szakmai feladatainak ellátására a 2002. évben az igazságszolgáltatás beruházási kiadásaival együtt 16.053,3 millió forint eredeti előirányzat állt rendelkezésre. Az előirányzat-módosítások egyenlegével ez az összeg 19.484,8 millió forintra változott.

A módosított bevételi előirányzathoz a támogatás összege 16.615,5 millió forint, ami az összes kiadás 85,3 %-ára nyújtott fedezetet, míg az előző évi előirányzat-maradvány összege – 1.660,1 millió forint – a 2001. évről áthúzódó feladatok finanszírozására szolgált. A rendelkezésre álló előirányzatok fedezetet nyújtottak az ügyészi szervek működési költségeire, az év során likviditási probléma nem volt.

A költségvetés szerkezetében változás nem történt, annak jelentős hányadát – 68,9 %-át – a személyi juttatások és az azt terhelő járulékok tették ki.

Üzemeltetési, fenntartási kiadásokra az összes kiadás 8,6 %-a, míg felújításokra, nagy értékű eszközbeszerzésekre és beruházási kiadásokra 18,3 % szolgált fedezetül. Személyi juttatásokra 9.892,1 millió forintot használtunk fel.

A jubileumi jutalom, a segély, az albérleti, valamint az étkezési hozzájárulás összege az előző évi 177,6 millió forinttal szemben 234,1 millió forint volt az iskolakezdési támogatással együtt.

Az ügyészségi alkalmazottak lakáshoz jutásának feltételeit 24,8 millió forint támogatás folyósításával segítette az ügyészi szervezet. Költsönre átlagosan 420 ezer forint jutott, ami a kialakult lakásárakra figyelemmel igen csekély.

Az ügyészi szervezet vagyonmérlege alapján a befektetett eszközök értéke az év közben elvégzett rekonstrukciós és beruházási munkák eredményeként az előző évi 4.599,8 millió forintról 6.207,5 millió forintra változott.

Az ingatlanok nettó értékének növekedése 796,2 millió forint. Az ingatlanvagyonot növelte a tárgyévben aktivált beruházások (600,0 millió forint), felújítások (262,4 millió forint) értéke és csökkentette a tárgyévben elszámolt értékcsökkenés (66,2 millió forint).

Az immateriális javak értéke az informatikai fejlesztések miatt 103,3 millió forinttal növekedett. A gépek, berendezések és felszerelések értéke 281,8 millió forinttal növekedett, elsősorban az év közben megvalósított számítástechnikai fejlesztésekkel összefüggésben. A gépjárművek nettó értéke 14,6 millió forinttal növekedett, mivel a beszerzett új járművek értéke magasabb volt, mint az elszámolt értékcsökkenés és értékesítés összege.

A befejezetlen beruházások állománya az előző évihez viszonyítva 407,0 millió forinttal növekedett a tárgyévi beruházások üzembe helyezésének következő évre történő áthúzódása miatt.

Egyes ügyészségek, ügyészségi szervezetek, egységek jelenlegi elhelyezési körülményei oly mértékben kedvezőtlenek, hogy sok helyen az ügyészek az ügyészség társadalomban betöltött szerepéhez méltatlan körülmények között dolgoznak. Ennek legfőbb oka – a feladatok mennyiségi növekedését részben követő létszámemelkedésen túl – az a sajnálatos, de objektíve igazolható tény, mely szerint az épület-felújításokra évenként fordítható pénzeszközök kisebbek, mint az ügyészségek elhelyezésére szolgáló épületek természetes elhasználásának ellensúlyozására évenként szükséges összeg.

Az utóbbi években öröndetesen felgyorsult informatikai fejlesztéssel kapcsolatos – épületeket érintő – költségek (pl. légkondicionált szerver helyiségek, informatikusok irodái, megnövekedett igények az épületek elektromos-kapacitását illetően, stb.) is jelentős összeggel csökkentik mind az épület beruházásra, mind a felújításra felhasználható forrásokat.

Változatlanul nehézséget jelent a bírósági kezelésű és ügyészségek által is használt épületekben a felszínre kerülő elhelyezkedési, felújítási, üzemeltetési problémák mindkét fél számára elfogadható kezelése, a közös feladatok ellátásához szükséges források időben összehangolt biztosítása.

Miután a bíróságok és ügyészségek jelenlegi épületeinek bővítési lehetőségei mára már szinte teljesen kimerültek, jelentősebb összegű központi forrás biztosítása nélkül az igazságszolgáltatási szervek egyre súlyosbodó elhelyezési gondjainak megoldása elképzelhetetlen.

A központi beruházási előirányzat terhére 2002-ben folytatódott a Markó u. 27. szám alatti bírósági kezelésű épület ügyészség által használt részének rekonstrukciója 128,3 millió forint felhasználásával.

A Debreceni Városi Ügyészség, valamint az Ózdi Városi Ügyészség saját kezelésű épületeinek rekonstrukciója, – bővítése – megkezdődött, együttesen mintegy 150,0 millió forint összegben.

A Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal új épület megvásárlása és speciális igények szerinti csekély mértékű átalakítása útján jutott minden szempontból megfelelő, korszerű, jól felszerelt épülethez a Budapest, VI. kerületi Zichy Jenő utcában. A teljes beruházás összességében 418,5 millió forint felhasználását igényelte.

A következő évek épület-beruházásainak előkészítéséhez (Szolnokon, Bp. VI. Székely Bertalan utcában új épület, Tatabányán, Szekszárdon bővítéssel együtt járó rekonstrukció) engedélyezési és kiviteli terveinek elkészítéséhez összességében 48,7 millió forintot használtunk fel.

Az ügyészségi gépjárműparkban esedékes csere során 13 db gépkocsi vásárlására került sor. A fővároson belüli postázási feladatok ellátására kettő egyszerű kivitelű, egyterű gépkocsit vásároltunk. A gépjármű beruházások összértéke 55,9 millió forint volt.

Az épület-felújítási előirányzat terhére jelentősebb összegű felújítás történt Pécsen (88,5 millió forint). Folytatódott a Markó u. 16. szám alatti Igazságügyi Palota ügyészség által használt részének (46,7 millió forint), a Pest Megyei Főügyészség Bp. VI. Vörösmarty utcai épületének (22,8 millió forint), a Hajdú-Bihar Megyei Főügyészség debreceni épületének (10,5 millió forint) és a Budaörsi Városi Ügyészségnek (13,8 millió forint) a felújítása.

Kisebbségi volumenű felújítás történt a sátoraljaújhelyi, a miskolci, a szegedi, a balassagyarmati, a kaposvári, a barcsi, a nyírbátori, a szombathelyi épületeken, Budapesten a VI.-VII. és a IX. kerületi ügyészségek épületein, valamint a Legfőbb Ügyészség Szondi utcai garázsának, továbbá balatonlellei Oktatási Központjának épületein összességében mintegy 80,0 millió forint értékben.

b) A katonai ügyészség a 2002. évi költségvetési előirányzata fedezetet nyújtott a személyi állomány rendszeres és nem rendszeres járandóságainak kifizetéséhez, a munkaadókat terhelő járulékok

központi befizetéséhez, a katonai ügyészségi feladatok végrehajtásához, s a napi működési kiadásokhoz.

A katonai ügyészi szervek elhelyezési körülményei tovább javultak azzal, hogy a Kaposvári Katonai Ügyészség épületének teljes felújítása megkezdődött. Javult a katonai ügyészek és az ügyészi munkát segítő ügyészségi alkalmazottak számítógépes ellátottsága, amely jelenleg 80%-os. A katonai ügyészségen belül jelenleg nem működik számítógépes hálózat, stratégiai cél azonban az ügyészi szervezetnél működtetett hálózathoz történő csatlakozás.

c) A gazdálkodást segítő belső ellenőrzés tervezésénél és végrehajtásánál prioritást kapott a részben önálló költségvetési szervek – a főügyészségek és az OKRI – felügyeleti ellenőrzése.

A szabályszerűségi pénzügyi-gazdasági vizsgálatok mellett jelentős szerepet kaptak meghatározott ügyészi szervnél folytatott célvizsgálatok, melyek általában egy konkrét tevékenység végrehajtásának, illetve egy feladat elvégzési körülményeinek tisztázását jelentették.

Az ügyészi szervezetben kiépített és működtetett irányítási, szabályozási eszközrendszer megfelelően biztosította a költségvetési pénzeszközök célszerű, eredményes és szabályszerű felhasználását.

A 2002. évi pénzügyi gazdasági ellenőrzés keretében megkezdődött az elszámolások megbízhatóságát tanúsító ellenőrzések kiterjesztése.

A főügyészségeknél végzett szabályszerűségi ellenőrzés a beszámoló megbízhatóságára, és a költségvetési gazdálkodás szabályosságára irányult. E vizsgálati körben a megállapítások azt tükrözik, hogy a főügyészségek beszámoló jelentései a pénzügyi helyzetről valós képet adnak.

A főügyészségek pénzügyi gazdálkodásában, működésében az elmúlt évben számos pozitív változás volt megfigyelhető. Különösen kiemelhető, hogy javult

- a költségvetés-készítés számszaki háttéranyagának színvonala,

- a szakmailag indokolt előirányzat-átcsoportosítások dokumentáltsága, hatásköri és kiemelt előirányzatokra vonatkozó szabályszerűségek,

- az intézményi gazdálkodási tevékenység szabályozottsága,
- a pénzügyi jogkörök rendjének szabályozottsága, annak operatív munkavégzésben való alkalmazása, az összeférhetetlenség érvényesítése,
- a költségvetési elemi beszámoló megbízhatósága, a mérlegvalódiság,
- a leltározási tevékenység végrehajtása, a kiértékelésének szabály-szerűsége,
- az eszközbeszerzések, a szolgáltatások szakmailag kifogástalan, átlátható, költségtakarékos megvalósítása,
- az év végi beszámolóhoz kapcsolódó szöveges indokolások tartalma.

Hiányosság abban mutatkozott, hogy a főügyészségek vagyonáról gépi feldolgozású nyilvántartás még nem áll rendelkezésre, s továbbra sem egyeztek meg teljesen a főügyészségek zárszámadási adatai a kincstár által bemutatott adatokkal. Az eltérések egy része változatlanul az elszámolás rendszerbeli különbségéből (a pénzmaradvány igénybevételét a kincstár nem tudja kezelni), más része az intézmények hibáiból (téves tranzakciós kódhasználat, előző évi pénzkészlet függő kiadásként való megjelenítése, stb.) adódott.

Az OKRI-t a beszámolási évben végzett kutatásra fordított pénzeszközök felhasználására irányuló célvizsgálatok megállapították, hogy a korábbi évek kedvezőtlen tapasztalataihoz képest előrelépés történt. Azok a javaslatok hasznosultak kevésbé, amelyek a kutatók munkateljesítményének mérését, a kutatási tervnek megfelelő munkaidő- ráfordítást hivatottak alátámasztani.

d) A 2001. évi XXXVI. törvénnyel bevezetett – meghatározott ügyészségi munkakörökre alkalmazási feltételként előírt – vagyonynyilatkozattal kapcsolatos iratkezelési és adatvédelmi feladatok ellátása során 2002-ben 1.897 ügyészségi alkalmazott, a családtagokkal együtt 4.860 személy vagyonynyilatkozatát tartottuk nyilván. Ezen felül 24 esetben elhalálozás, munkahely megszűnése miatt került sor vagyonynyilatkozat visszaadására. Az ügyészi szervezeten belüli munkahelyváltással összefüggésben további hasonló nagyságrendű módosítás történt.

10. Az ügyészek tudományos tevékenysége és az OKRI

A) Az ügyészek tudományos tevékenysége

Az ügyészek megbecsült résztvevői a jogi tudományos közéletnek. A Jogtudományi Közlönyben, a Magyar Jogban, az Európai Jogban és más szakmai tudományos folyóiratokban rendszeresen jelennek meg cikkeik, tanulmányaik. Számos ügyész szerzője szakkönyvnek, egyetemi tankönyvnek. Az ügyészek és az OKRI kutatói közül 18 fő rendelkezik tudományos fokozattal, 20 ügyész, titkár, fogalmazó pedig – részben tanulmányi szerződéssel támogatottan, részben önerőből – tudományos fokozat (PhD) megszerzését célzó szervezett továbbképzésben vesz részt. Az egyetemek állam- és jogtudományi karain, a Rendőrtiszti Főiskolán és más felsőoktatási intézményekben, illetőleg posztgraduális karokon közel 70 ügyész oktat, vezet szemináriumot, speciális kollégiumot.

Az ügyészségi ifjúsági szakmai tudományos konferencián elhangzott előadások, a Kozma Sándor tudományos pályázaton díjazott művek, a külföldi szemináriumokról, konferenciákról írt értékelések hozzáférhetővé váltak a Legfőbb Ügyészség honlapján, s ez megkönnyíti az adott témával foglalkozni kívánók felkészülését, információhoz jutását.

B) Az OKRI

Az Országos Kriminológiai Intézet Kelet-közép Európa legnagyobb kriminológiai kutató bázisa, az egyetlen olyan intézmény Magyarországon, amely átfogóan foglalkozik a bűnözés okainak, a megelőzés lehetőségeinek, valamint a bűnözés és bűnüldözés aktuális elméleti és gyakorlati kérdéseinek kutatásával. Az Intézet munkáját segítő és ellenőrző Tudományos Tanácsban a Magyar Tudományos Akadémia, az egyetemek jogi karai és a bűnüldözésben érintett minisztériumok, országos hatáskörű szervek magas rangú képviselői foglalnak helyet. Az Intézet a magyarországi bűnmegelőzés szervezetének tudományos háttérintézménye, a jogalkotási munkálatok egyik műhelye és vitafóruma. Az itt kidolgozott javaslatok és megállapítások rendszeresen felhasználásra kerülnek.

Az Intézet kutatói közül tízen rendelkeznek tudományos – egy fő akadémiai doktori, kilencen pedig kandidátusi, illetve Ph.D. – fokozattal.

A kutatók hagyományosan közreműködnek a felsőoktatási intézmények munkájában. Két fő habilitált egyetemi tanár, egy személy címzetes egyetemi és aktív főiskolai tanár, további két intézeti vezető egyetemi docensként dolgozik. Rajtuk kívül még további tíz kutató oktat rendszeresen felsőoktatási intézményben.

A kutatási megállapítások hasznosításának jelentős eszköze az Intézet, illetve a kutatók publikációs tevékenysége. A tárgyévben két saját szponzorálású intézeti kiadvány készült. Az Intézet kutatóinak gondozásában egy monográfia, az intézeti kutatók szerkesztésében pedig öt monografikus kiadvány jelent meg. Az intézeti kutatók ezen túl 64 cikket, tanulmányt publikáltak.

A tudományos közéletben való jelenlétet jelzi a jelentős konferencia részvétel. Az Intézet kutatói összesen 49 aktív (tehát előadói részvétellel egybekötött) konferencia-szereplésről adtak számot, amiből 41 belföldi, 8 pedig külföldi volt. Az Intézet kutatói ezen felül további 39 esetben vettek részt különböző konferenciákon, 26 alkalommal Magyarországon, 13 esetben pedig külföldön.

A tárgyévi főbb kutatások közül – a teljesség igénye nélkül – a következők megemlítése indokolt:

- A korrupciós bűncselekmények felderítésének nemzetközi tapasztalatai.
- A „Félelem a bűnözéstől” c. 2001-ben megkezdett és több éven át tartó, nemzetközi kutatás.
- Rendészet és igazságszolgáltatás, nyomozás a közigazgatás határán.
- Számítógépes szakértői rendszerek a bizonyításban.
- A büntetőpolitika és a kriminológia kapcsolata.
- „A helyreállító igazságszolgáltatás lehetőségei a bűnözés kezelésében”.
- „A fiatalok által elkövetett indirekt kábítószer-bűnözés vizsgálata”.
- A vádemelés elhalasztása jogintézményének monitor-jellegű vizsgálata a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények körében.
- „Számítógépes játékok, mint az antiszociális viselkedés mintái”.
- „Az önbíráskodás bűncselekménye”.
- A köznyugalomra veszélyes magatartások új bűncselekményi és szabálysértési szabályozásának vizsgálata.
- A „kettős alakzatú” szabálysértések vizsgálata a főváros VIII. kerületében.
- A nemzetközi emberkereskedelem.

Az Intézet 2002 novemberében bekapcsolódott az Európai Unió által támogatott COST programba, amely a resztoratív (helyreállító) igazságszolgáltatás lehetőségét kívánja elősegíteni a résztvevő országokban. A COST A18 keretében az erőszakos bűnözéssel foglalkozó európai kutatók nemzetközi együttműködésében az Intézet két munkatársa vesz részt. A kutatói együttműködés keretében a „Youth Criminality” témakörében szervezett munkamegbeszélés jellegű tanácskozásnak az Intézet adott helyet. A helyreállító igazságszolgáltatással foglalkozó európai kutatók COST A21 együttműködésének ugyancsak két kutató a tagja.

Végül meg kell említeni, hogy az Intézet előadói, intézetismertetői, konferencia-közreműködői, illetve állandó szekció-meghívotti minőségben továbbra is részt vesz mind a Közép-európai Rendőrákadémia (KERA, ill. német neve után: MEPA), mind az FBI-Akadémia munkájában.

A 2002. évben az ügyészség megvalósította a 2001. évben elhatározott reform főbb célkitűzéseit, tovább javította eredményeit a bűnözés elleni küzdelemben, hatékonyan felügyelte – szükség szerint irányította – a nyomozó hatóságok tevékenységét és működött közre az igazságszolgáltatás feladatának színvonalas ellátásában. Ezáltal hozzájárult ahhoz, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozással Magyarország is részévé váljék a szabadság, biztonság és az igazságosság egységes európai közösségének; ennél fogva teljesítette a Magyar Köztársaság Alkotmányában előírt kötelezettségét.

Kérem a Tisztelt Országgyűlést, hogy beszámolómat fogadja el.

Budapest, 2003. június 20.

(Dr. Polt Péter)

1. számú melléklet

A Legfőbb Ügyészség Panaszirodája 2002. évi ügyfélforgalmának összetétele az ügyfelek lakóhelye szerint

	Budapesti	Vidéki	Külföldi	Összesen (fő)	Részesedése az éves ügyfélforgalomból (%)	Ebből jogi képviselő (fő)
Összesen	1096	753	20	1869	100,0	143
Havi átlag	91,3	62,8	1,7	155,8	8,3	11,9
Megoszlás (%)	58,6	40,3	1,1	100,0	–	7,7

2. számú melléklet

A Legfőbb Ügyészség Panaszirodája 2002. évi ügyfélforgalmának összetétele jogi szakágak szerint

	Magánjogi	Közigazgatási jogi	Nyomozás-felügyeleti	Büntető-bírósi	Összesen
Összesen	832	208	661	168	1869
Havi átlag	69,3	17,4	55,1	14,0	155,8
Megoszlás (%)	44,5	11,1	35,4	9,0	100,0

3. számú melléklet

A Legfőbb Ügyészség Panaszirodája 2002. évi ügyfélforgalmának összetétele az igény jellege szerint

	Jogi tanácsadás	Tájékoztatás	Beadvány, kérelem, panasz	Összesen
Összesen	1007	418	444	1869
Havi átlag	83,9	34,9	37,0	155,8
Megoszlás %	53,9	22,4	23,7	100,0

4. számú melléklet

A Legfőbb Ügyészség Panaszirodájának ügyfélforgalma a 2000., a 2001. és a 2002. évben

	2000. fő	2001. fő	2002. fő	Növekedés, illetve csökkenés mértéke %-ban			Átlag forgalom / fő
				2001/2000	2002/2001	2002/2000	
Összesen:	1758	2060	1869	117,2	90,7	106,3	1895,6

Függelék

**Statisztikai táblák és ábrák
a Magyar Köztársaság legfőbb ügyészének
az ügyészség 2002. évi tevékenységéről
szóló országgyűlési beszámolójához**

TÁBLAJEGYZÉK

Az ügyészi szervezet tevékenységének fontosabb mutatói az 1993-2002. években

1. sz. tábla	Az ügyészségi ügyforgalom alakulása
1.sz.tábla folytatása	A főügyészségek ügyiratforgalma a 2002. évben
2. sz. tábla	Az ismertté vált bűncselekmények számának alakulása
3. sz. tábla	Az ismertté vált bűnelkövetők számának alakulása
4. sz. tábla	A büntetett (nem visszaeső, visszaeső, különös és többszörös visszaeső) előéletű bűnelkövetők számának alakulása
5. sz. tábla	A külföldi állampolgárságú bűnelkövetők számának alakulása
6. sz. tábla	Vádemelési javaslattal érkezett nyomozati anyagok elintézésének megoszlása a 2002. évben
7. sz. tábla	Vádemelési javaslattal érkezett nyomozati anyagok feldolgozásának alakulása a 2002. évben
8. sz. tábla	Az ügyészségi nyomozások ügyiratforgalma a 2002. évben
9. sz. tábla	A nyomozó hatóság határozatai elleni panaszok
10. sz. tábla	Az ügyészségi határozatok elleni panaszok
11. sz. tábla	Panaszok elbírálása a nyomozásfelügyelet során a 2002. évben
12. sz. tábla	Az előzetes letartóztatások számának alakulása a 2002. évben

13. sz. tábla Az előzetes letartóztatások időtartamának alakulása a nyomozások során a 2002. évben
14. sz. tábla Az első fokú bírósági tárgyaláson kifejtett ügyészi tevékenység
15. sz. tábla Az első fokú bíróság érdemi határozata ellen bejelentett fellebbezések alakulása
16. sz. tábla A hatályon kívül helyezések alakulása vádlottak szerint
17. sz. tábla A váderedményesség alakulása
18. sz. tábla A másodfokú ügyészségen az iratok érkezésétől a másodfokú bíróságra való továbbításig eltelt idő
19. sz. tábla A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység I. Perújítások
20. sz. tábla A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység II. Felülvizsgálati eljárások
21. sz. tábla A büntetés-végrehajtási felügyeleti tevékenység a 2002. évben
22. sz. tábla A bűnelkövetők, a fiatalkorú bűnelkövetők, valamint a gyermekkori elkövetők számának és gyakoriságának alakulása
23. sz. tábla Ügyészi törvényességi vizsgálatok
24. sz. tábla Az ügyészi törvényességi vizsgálatok alapján benyújtott és elbírált intézkedések
25. sz. tábla Ügyészi törvényességi vizsgálatok eljáró ügyészségek szerint a 2002. évben
26. sz. tábla Szabálysértésekkel kapcsolatos ügyészi tevékenység

27. sz. tábla	Elővezetések ügyészi jóváhagyása
28. sz. tábla	Törvényességi kérelmek száma és megoszlása
29. sz. tábla	Törvényességi kérelem alapján tett ügyészi intézkedések
30. sz. tábla intézkedések	Az ügyészek által a polgári ügyekben tett
31. sz. tábla	Az ügyészek által a polgári ügyekben tett intézkedések percsoportok szerint a 2002. évben
32. sz. tábla	Felelősségre vonás kezdeményezése a polgári jogi és a törvényességi felügyeleti tevékenység során
33. sz. tábla	Jogszabályok tervezetének előzetes észrevételezése
34. sz. tábla	A katonai büntetőeljárásban ismertté vált bűnelkövetők számának alakulása
35. sz. tábla	A katonai büntetőeljárásban a büntetett sorállományú bűnelkövetők (nem visszaeső, visszaeső, különös és többszörös visszaeső) számának alakulása
36. sz. tábla	A katonai büntetőeljárásban az ismertté vált bűncselekmények számának alakulása
37. sz. tábla évben	A katonai ügyészi szervek ügyiratforgalma a 2002.
38. sz. tábla	A katonai büntetőeljárásban a Katonai Főügyészséghez benyújtott panaszok elbírálása a nyomozásfelügyelet során a 2002. évben
39. sz. tábla	A nyomozás befejezése utáni nyomozati anyagok feldolgozásának alakulása a katonai büntetőeljárásban

40. sz. tábla Az előzetes letartóztatások számának alakulása a katonai büntetőeljárásban a 2002. évben
41. sz. tábla Az előzetes letartóztatások időtartamának alakulása a nyomozások során a katonai büntetőeljárásban a 2002. évben
42. sz. tábla A katonai büntetőeljárásban az első fokú bírósági tárgyaláson kifejtett ügyészi tevékenység
43. sz. tábla Az első fokú bíróság érdemi határozata ellen bejelentett fellebbezések alakulása a katonai büntetőeljárásban
44. sz. tábla A Katonai Főügyészségen az iratok érkezésétől a másodfokú bíróságra továbbításig eltelt idő
45. sz. tábla A hatályon kívül helyezések alakulása a katonai büntetőeljárásban vádlottak szerint
46. sz. tábla A váderedményesség alakulása a katonai büntetőeljárásban
47. sz. tábla A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység a katonai büntetőeljárásban
I. Perújítások
48. sz. tábla A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység a katonai büntetőeljárásban
II. Felülvizsgálati eljárások
49. sz. tábla A katonai ügyészségi nyomozások ügyiratforgalma a 2002. évben
50. sz. tábla A katonai ügyészségi nyomozások időtartama az összes ügy %-ában
51. sz. tábla A magánjogi és közigazgatási jogi tevékenység alakulása a katonai ügyészségi eljárásban a 2002. évben

52. sz. tábla Katonai ügyészi törvényességi vizsgálatok
53. sz. tábla Katonai ügyészi vizsgálatok alapján benyújtott és elbírált intézkedések
54. sz. tábla Ügyészek, fogalmazók és titkárok számának alakulása
55. sz. tábla Ügyészek, fogalmazók és titkárok nemek szerinti arányának alakulása
56. sz. tábla Ügyészek életkor szerinti megoszlása a 2002. évben
57. sz. tábla Ügyészek megoszlása az ügyészi szervezetben töltött szolgálati idő szerint a 2002. évben
58. sz. tábla Az egyes költségvetési előirányzatok alakulása (millió Ft, %)

ÁBRAJEGYZÉK

1. sz. ábra Az ügyészi szervezet ügyforgalmának alakulása
2. sz. ábra A főügyészségek ügyforgalma a 2002. évben
3. sz. ábra Az ismertté vált bűncselekmények számának alakulása
- 4.-5.sz. ábra A bűncselekménycsoportok megoszlása
6. sz. ábra Az ismertté vált bűncselekmények megoszlása az elkövetés időpontja szerint
7. sz. ábra Fokozott ügyészi felügyelet
8. sz. ábra Ügyészségi nyomozások adatai
9. sz. ábra A váderedményesség alakulása
10. sz. ábra Katonai ügyészségek eljárásában a bűncselekmények alakulása
11. sz. ábra A katonai büntetőeljárásban ismertté vált bűnelkövetők számának alakulása
12. sz. ábra Az ügyészek, titkárok és fogalmazók számának alakulása
13. sz. ábra Ügyészi munkaerőmozgás
14. sz. ábra A főügyészségek ügyészi létszámának szolgálati idő szerinti megoszlása a 2002. évben
15. sz. ábra A főügyészségek ügyészi létszámának életkor szerinti megoszlása a 2002. évben

A statisztikai adatok forrásai

1. A legfőbb ügyész 7/1992. Legf.Ü. utasításával bevezetett büntetőjogi számítástechnikai bázisú ügyviteli rendszer (OSAP 1522. nyilvántartási szám);
1., 6-13., 19-21. sz. táblák
2. Az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) 1228. nyilvántartási számú egységes rendőrségi és ügyészségi bűnügyi statisztikai rendszer;
2-5., 22. sz. táblák
3. A legfőbb ügyész 5/1982. Legf.Ü. utasításával bevezetett büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység számítástechnikai bázisú információs rendszere (OSAP 1523. nyilvántartási szám);
14-18. sz. táblák
4. A legfőbb ügyész 11/1963. Legf.Ü. utasítása az ügyészi szervezet ügyviteli szabályairól (OSAP 1522. nyilvántartási szám);
23-33. sz. táblák
5. A legfőbb ügyész 8/1987. Legf.Ü. utasításával a katonai ügyészi eljárásban bevezetett statisztikai rendszer;
34-53. sz. táblák
6. A legfőbb ügyész 6/1982. Legf.Ü. utasításával bevezetett, az ügyészi szervezet számítástechnikai bázisú személyi nyilvántartási rendszere;
54-57. sz. táblák
7. Az ügyészség éves költségvetése és zárszámadása;
58. sz. tábla

AZ ÜGYÉSZI SZERVEZET TEVÉKENYSÉGÉNEK FONTOSABB MUTATÓI AZ 1993-2002. ÉVEKBEN
Büntetőjogi szakterület

Év	Ügyforgalom összesen	1 főre jutó ügyérkezés	Fokozott ügyészi felügyelet	Nyomozás eredményesség	Vádemelések száma (személyek)	Bíróság elé állítások (személyek)	Vád- eredményesség	A 30 napon belül elintézett vádemelési javaslatok száma	Bv. felügyeleti ügyek
1993.	453 317	424	2 976	54,2	72 872#	1 618	96,9	.	4 795*
1994.	553 142	504	2 739	54,9	102 816	2 103	96,2	77 964	13 502
1995.	608 209	553	2 708	60,3	103 913	1 687	96,0	80 925	13 882
1996.	657 368	593	3 550	47,6	105 127	1 285	95,1	82 149	16 644
1997.	719 653	616	3 904	50,0	114 006	1 761	94,6	90 044	19 642
1998.	777 059	621	5 818	54,4	119 497	2 799	94,9	99 691	23 267
1999.	722 892	571	6 389	51,2	113 397	4 842	94,4	101 061	24 752
2000.	734 702	565	5 785	48,3	104 279	7 395	96,2	96 157	30 190
2001.	782 620	600	6 957	50,7	106 209	9 193	96,5	98 481	37 560
2002.	776 086	547	7 468	51,2	105 372	9 130	96,5	98 764	42 533

Magánjogi és közigazgatási jogi szakterület

Év	Közigazgatási jogi vizsgálatok	Közigazgatási jogi intézkedések összesen	Polgári jogi eljárások
1993.	2 180	43 172	10 300
1994.	3 028	55 930	6 242
1995.	3 513	60 494	5 754
1996.	3 110	62 082	11 988
1997.	3 660	69 969	15 204
1998.	4 188	70 419	17 581
1999.	3 990	44 828x	17 234
2000.	4 207	65 219xx	16 117
2001.	4 899	88 227	21 812
2002.	4 774	97 176	17 552

= Ügyek

. = Nincs adat

* = A számítógépes ügyviteli rendszer bevezetése előtti adatok nem összehasonlíthatók.

x = 1999. január 1. napjától az elzárások alkalmazásának korlátozása csökkentette az elővezetések számát.

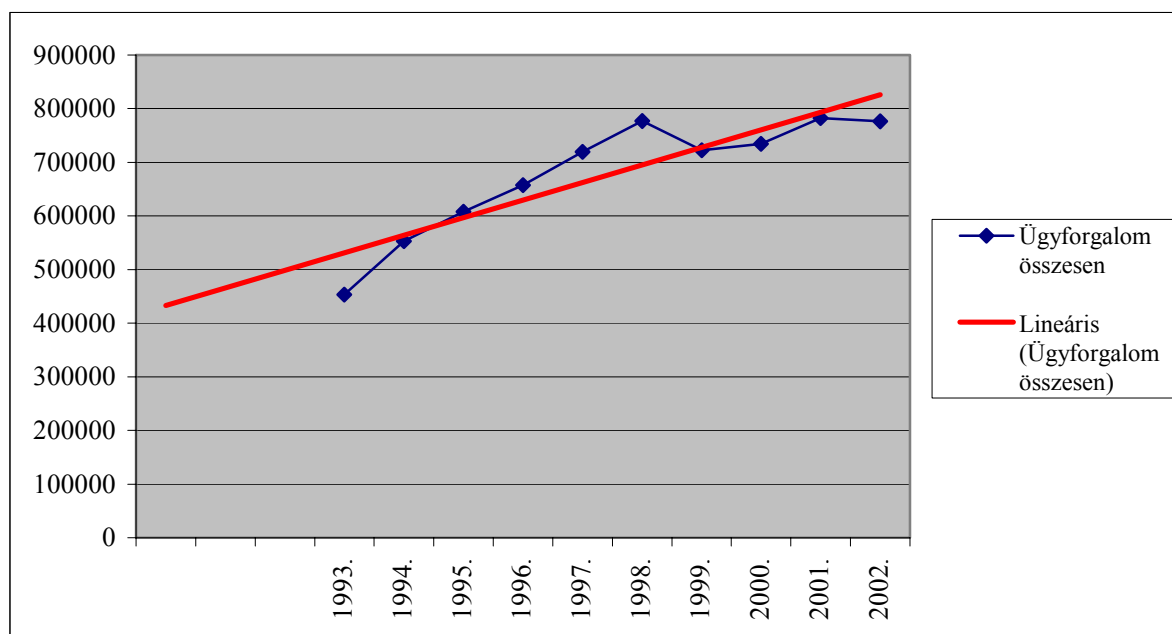
xx = 2000. március 1. napjától tartalmazza a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. tv. által megállapított ügyészi tevékenységek számát.

1. sz. tábla

Az ügyészségi ügyforgalom alakulása

Év	Ügyforgalom összesen	E b b ő l			
		Büntetőjogi		Magánjogi és közigazgatási jogi	
		s z a k t e r ű l e t			
		szám	%	szám	%
1993.	453 317	397 164	87,6	56 153	12,4
1994.	553 142	490 705	88,7	62 437	11,3
1995.	608 209	539 232	88,6	68 977	11,3
1996.	657 368	582 324	88,6	75 044	11,4
1997.	719 653	633 115	88,0	86 538	12,0
1998.	777 059	688 756	88,6	88 303	11,4
1999.	722 892	662 075	91,6	60 817	8,4
2000.	734 702	654 470	89,1	80 232	10,9
2001.	782 620	672 941	86,0	109 679	14,0
2002.	776 086	661 856	85,3	114 230	14,7

Ügyforgalom és trend az elmúlt 10 évben

A főügyészségek ügyiratforgalma a 2002. évben

Főügyészségek	Ügyiratok összesen		E b b ő l			
			Büntetőjogi		Magánjogi és közigazgatási jogi	
	s z a k t e r ű l e t					
	szám	%	szám	%	szám	%
Főváros	167 707	22,3	147 600	88,0	20 107	12,0
Baranya	28 045	3,7	24 756	88,3	3 289	11,7
Bács-Kiskun	43 833	5,8	36 981	84,4	6 852	15,6
Békés	26 232	3,5	21 248	81,0	4 984	19,0
Borsod-A-Zemplén	54 072	7,2	44 345	82,0	9 727	18,0
Csongrád	31 814	4,2	25 770	81,0	6 044	19,0
Fejér	30 600	4,1	27 253	89,1	3 347	10,9
Győr-M-Sopron	26 290	3,5	22 784	86,7	3 506	13,3
Hajdú-Bihar	39 517	5,3	34 172	86,5	5 345	13,5
Heves	22 870	3,0	19 811	86,6	3 059	13,4
Jász-N-Szolnok	31 544	4,2	24 910	79,0	6 634	21,0
Komárom-Esztergom	22 750	3,0	19 985	87,8	2 765	12,2
Nógrád	13 524	1,8	11 978	88,6	1 546	11,4
Pest	66 295	8,8	59 838	90,3	6 457	9,7
Somogy	29 155	3,9	25 970	89,1	3 185	10,9
Szabolcs-Sz-Bereg	39 763	5,3	32 546	81,8	7 217	18,2
Tolna	14 849	2,0%	12 685	85,4	2 164	14,6
Vas	14 886	2,0%	12 777	85,8	2 109	14,2
Veszprém	25 430	3,4%	21 356	84,0	4 074	16,0
Zala	21 221	2,8%	17 246	81,3	3 975	18,7
Összesen	750 397	100,0	644 011	85,8	106 386	14,2

Az ismertté vált bűncselekmények számának alakulása

Év	Ismertté vált bűncselekmények		E b b ő l	
			A bűncselekmény elkövetője ismeretlen maradt	
	száma	1993 = 100,0 %	száma	aránya %
1993	400 935	100,0	172 407	43,0
1994	389 451	97,1	174 440	44,8
1995	502 036	125,2	195 481	38,9
1996	466 050	116,2	242 239	52,0
1997	514 403	128,3	254 052	49,4
1998	600 621	149,8	268 258	44,7
1999	505 716	126,1	241 239	47,7
2000	450 673	112,4	229 862	51,0
2001	465 694	116,2	223 911	48,1
2002	420 782	105,0	200 784	47,7

3. sz. tábla

Az ismertté vált bűnelkövetők számának alakulása

Év	Bűnelkövetők száma	1993 = 100,0 %
1993.	122.621	100,0
1994.	119.494	97,4
1995.	121.121	98,8
1996.	122.226	99,7
1997.	130.966	106,8
1998.	140.083	114,2
1999.	131.658	107,4
2000.	122.860	100,2
2001.	120.583	98,3
2002.	121.885	99,4

4. sz. tábla

A büntetett (nem visszaeső, visszaeső, különös és többszörös visszaeső) előéletű bűnelkövetők számának alakulása

Év	Büntetett előéletű összesen	1993 = 100,0 %
1993.	42.831	100,0
1994.	42.830	100,0
1995.	44.760	104,5
1996.	47.031	109,8
1997.	50.250	117,3
1998.	55.576	129,8
1999.	51.629	120,5
2000.	47.573	111,1
2001.	47.089	109,9
2002.	47.274	110,4

5. sz. tábla

A külföldi állampolgárságú bűnelkövetők számának alakulása

Év	Külföldi bűnelkövetők száma	1993 = 100,0 %
1993.	5.601	100,0
1994.	5.643	100,7
1995.	5.985	106,9
1996.	4.733	84,5
1997.	4.923	87,9
1998.	7.001	125,0
1999.	6.401	114,3
2000.	5.767	103,0
2001.	5.620	100,3
2002.	4.888	87,3

6. sz. tábla

Vádemelési javaslattal érkezett nyomozati anyagok elintézésének megoszlása a 2002. évben

Ügyészségek	Az elintézett ügyek megoszlása						
	Elintézett ügyek száma	Vádemelés %	Nyomozás megszüntetés %	Pótnyomozás %	Nyomozás kiegészítés %	Vádemelés elhalasztása %	Egyéb %
Főváros	22 074	61,1	7,3	12,7	1,7	1,0	16,2
Baranya	4 764	68,6	14,2	5,5	0,4	3,7	7,6
Bács-Kiskun	5 711	71,7	10,1	3,6	2,5	1,3	10,8
Békés	4 110	70,3	10,9	7,0	0,3	0,6	10,9
Borsod-A.-Z.	8 014	74,2	6,6	4,1	0,5	2,7	11,8
Csongrád	4 091	71,7	9,8	6,0	2,2	1,0	9,2
Fejér	3 968	54,2	15,8	10,5	1,8	3,3	14,5
Győr-M.-Sopron	4 214	75,6	13,0	4,4	0,3	2,5	4,3
Hajdú-Bihar	5 558	78,9	6,6	3,9	0,3	2,2	8,0
Heves	3 875	68,5	7,7	4,4	2,5	5,8	11,0
Jász-N.-Szolnok	4 664	67,4	11,1	6,6	2,2	1,5	11,1
Komárom-Esztergom	3 600	76,8	9,0	3,9	0,7	1,1	8,6
Nógrád	2 014	74,5	8,8	4,0	0,8	5,1	6,8
Pest	9 211	68,3	10,0	9,5	0,8	1,8	9,7
Somogy	3 828	65,4	9,5	7,9	1,3	3,3	12,6
Szabolcs-Sz.-Bereg	6 507	74,0	11,0	4,4	0,8	2,5	7,3
Tolna	2 758	65,5	20,4	4,8	1,4	2,1	5,8
Vas	2 233	73,0	10,3	5,4	0,4	3,1	7,7
Veszprém	3 824	68,6	8,6	5,2	1,0	2,6	14,0
Zala	3 456	66,2	15,3	5,5	0,9	2,0	10,1
Összesen	108 474	68,6	9,9	7,2	1,2	2,1	11,1

Vádemelési javaslattal érkezett nyomozati anyagok feldolgozásának alakulása a 2002. évben

Ügyészségek	Elintézésre váró ügyek száma	30 napon belül feldolgozott ügyek aránya	30-60 nap között feldolgozott ügyek aránya	összes feldolgozott ügyek aránya
Főváros	23 510	64,5	28,5	93,9
Baranya	4 765	95,4	4,5	100,0
Bács-Kiskun	5 761	97,9	1,2	99,1
Békés	4 209	88,3	9,3	97,6
Borsod-A-Zemplén	8 047	98,3	1,3	99,6
Csongrád	4 224	92,4	4,4	96,9
Fejér	4 078	88,7	8,2	97,3
Győr-M-Sopron	4 252	97,0	2,1	99,1
Hajdú-Bihar	5 582	98,5	1,0	99,6
Heves	3 875	99,9	0,1	100,0
Jász-N-Szolnok	4 765	97,0	0,8	97,9
Komárom-Esztergom	3 652	97,4	1,2	98,6
Nógrád	2 094	87,6	7,6	96,2
Pest	9 326	89,1	8,7	98,8
Somogy	3 845	99,5	0,0	99,6
Szabolcs-Sz-Bereg	6 507	100,0	0,0	100,0
Tolna	2 805	96,1	2,1	98,3
Vas	2 234	99,6	0,4	100,0
Veszprém	3 831	98,2	1,4	99,8
Zala	3 482	98,2	0,9	99,3
Összesen	110 844	89,1	8,4	97,9
Országos átlag	5 542	89,1	8,4	97,9

Az ügyészégi nyomozások ügyiratforgalma a 2002. évben

Nyomozó hivatalok	Elintézésre váró feljelentések		E b b ő l	Lenyomozott ügyek	E b b ő l	
	szám	%	Elintézett feljelentések %		vádjavaslat	megszüntetés
					%	%
Főváros	1 596	23,9	98,7	1 048	48,7	37,1
Baranya	260	3,9	97,7	184	40,2	40,8
Bács-Kiskun	291	4,4	100,0	165	37,0	45,5
Békés	192	2,9	100,0	122	47,5	37,7
Borsod-Abaúj-Z.	465	7,0	100,0	284	57,4	31,7
Csongrád	234	3,5	97,0	145	45,5	38,6
Fejér	196	2,9	100,0	125	54,4	40,0
Győr-Moson-Sopron	209	3,1	99,5	166	65,1	22,9
Hajdú-Bihar	327	4,9	99,4	162	63,6	27,8
Heves	202	3,0	100,0	127	45,7	30,7
Jász-Nagykun-Sz.	238	3,6	98,7	234	62,0	27,8
Komárom-Esztergom	176	2,6	98,3	136	54,4	32,4
Nógrád	144	2,2	99,3	80	68,8	18,8
Pest	562	8,4	99,8	450	40,0	47,3
Somogy	245	3,7	98,8	158	62,0	24,7
Szabolcs-Szatmár-B.	331	5,0	100,0	225	47,1	33,8
Tolna	167	2,5	99,4	132	68,9	15,2
Vas	144	2,2	100,0	94	36,2	45,7
Veszprém	169	2,5	100,0	131	39,7	35,1
Zala	148	2,2	98,0	126	58,7	19,8
Központi Ügyészégi Nyomozó Hivatal	375	5,6	97,1	51	.	.
Összesen	6 671	100,0	99,1	4 345	50,1	34,3

.: Nincs adat.

9. sz. tábla

A nyomozó hatóságok határozatai elleni panaszok

É v	A nyomozó hatóságok határozatai elleni panaszok									
	Összes elintézésre váró panasz		nyomozást			gyanúsítás	bűnügyi őrizet	házkutatás	lefoglalással kapcsolatos panasz	egyéb panasz
			megtagadó	felfüggesztő	megszüntető					
	szám	1994 = 100,0 %	határozat elleni panasz			elleni panasz				
1994.	28.797	100,0	2.255	204	3.961	15.665	3.529	843	1.481	859
1995.	30.487	105,9	2.408	210	4.305	16.286	3.382	950	1.959	987
1996.	34.088	118,4	2.531	274	4.707	18.223	3.369	1.037	2.681	1.266
1997.	38.539	133,8	2.562	299	5.487	20.657	3.692	1.158	3.086	1.598
1998.	39.640	137,7	2.631	271	5.472	21.724	3.766	1.222	2.768	1.786
1999.	39.466	137,1	2.734	284	5.379	21.983	3.518	1.236	2.587	1.745
2000.	38.813	134,8	2.988	222	5.724	21.397	3.338	964	2.091	2.089
2001.	43.201	150,0	3.439	221	6.267	24.075	3.489	1.094	2.052	2.564
2002.	43.742	151,9	3.376	247	6.330	25.334	3.214	1.046	1.827	2.368

10. sz. tábla

Az ügyészségi határozatok elleni panaszok

É v	Az ügyészségi határozatok elleni panaszok			
	Összes elintézésre váró panasz		másodfokon elbírált panasz	egyéb panasz
	szám	1994 = 100,0 %		
1994.	6.301	100,0	3.643	2.658
1995.	6.317	100,3	3.653	2.664
1996.	7.186	114,1	4.213	2.973
1997.	8.162	129,5	4.743	3.419
1998.	8.885	141,0	5.143	3.742
1999.	8.838	140,3	5.154	3.684
2000.	9.487	150,6	5.459	4.028
2001.	11.333	179,9	6.548	4.785
2002.	11.231	178,2	6.459	4.772

Panaszok elbírálása a nyomozásfelügyelet során a 2002. évben

Ügyészségek	Elbírált panasz összesen*		E b b ő l		
	szám	%	helyt adás	elutasítás/ felterjesztés	egyéb
Főváros	13 290	24,2	1 474	10 087	1 729
Baranya	2 399	4,4	236	1 997	166
Bács-Kiskun	2 769	5,0	241	2 215	313
Békés	1 439	2,6	125	1 236	78
Borsod-A.-Zemplén	2 839	5,2	224	2 445	170
Csongrád	1 931	3,5	200	1 513	218
Fejér	1 790	3,3	165	1 535	90
Győr-M.-Sopron	1 723	3,1	134	1 514	75
Hajdú-Bihar	2 211	4,0	187	1 918	106
Heves	1 902	3,5	194	1 460	248
Jász-N.-Szolnok	1 812	3,3	146	1 546	120
Komárom-Esztergom	1 433	2,6	106	1 281	46
Nógrád	1 147	2,1	94	1 029	24
Pest	4 148	7,5	552	3 157	439
Somogy	2 685	4,9	301	2 222	162
Szabolcs-Sz.-Bereg	3 028	5,5	234	2 704	90
Tolna	1 212	2,2	107	1 000	105
Vas	1 306	2,4	115	1 072	119
Veszprém	1 719	3,1	137	1 517	65
Zala	1 668	3,0	150	1 458	60
Legfőbb Ügyészség/ Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal	2 522	4,6	151	1 495	876
Összesen	54 973	100,0	5 273	44 401	5 299

* A nyomozó hatóságok határozatai és az ügyészségi határozatok elleni panaszok összesített adatait tartalmazza.

Az előzetes letartóztatások számának alakulása a 2002. évben

Ügyészségek	Az ügyész indítványt tett	Az első fokú bíróság			
		helyt adott		elutasította	
		szám	%	szám	%
Főváros	2 101	1 844	87,8	257	12,2
Baranya	262	240	91,6	22	8,4
Bács-Kiskun	536	509	95,0	27	5,0
Békés	167	163	97,6	4	2,4
Borsod-Abaúj-Zemplén	415	410	98,8	5	1,2
Csongrád	282	267	94,7	15	5,3
Fejér	211	185	87,7	26	12,3
Győr-Moson-Sopron	243	233	95,9	10	4,1
Hajdú-Bihar	303	288	95,0	15	5,0
Heves	192	182	94,8	10	5,2
Jász-Nagykun-Szolnok	274	263	96,0	11	4,0
Komárom-Esztergom	312	291	93,3	21	6,7
Nógrád	113	100	88,5	13	11,5
Pest	455	423	93,0	32	7,0
Somogy	244	234	95,9	10	4,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	323	307	95,0	16	5,0
Tolna	136	123	90,4	13	9,6
Vas	101	99	98,0	2	2,0
Veszprém	221	205	92,8	16	7,2
Zala	128	121	94,5	7	5,5
ÖSSZESEN	7 019	6 487	92,4	532	7,6

13. sz. tábla

Az előzetes letartóztatások időtartamának alakulása a nyomozások során a 2002. évben

Ügyészségek	Összes előzetes letartóztatás	30 napon belül %	1 hónap - 3 hónap között %	3 hónap - 6 hónap között %	6 hónap - 9 hónap között %	9 hónap - 1 év között %	1 éven túl %
Főváros	1 857	15,3	26,1	25,0	17,4	9,9	6,4
Baranya	272	10,7	22,1	40,8	19,9	2,6	4,0
Bács-Kiskun	542	27,3	38,9	19,6	11,6	2,2	0,4
Békés	151	30,5	23,2	25,2	12,6	1,3	7,3
Borsod-Abaúj-Zemplén	438	17,6	45,2	25,3	6,4	3,9	1,6
Csongrád	266	18,0	39,8	31,2	9,4	1,1	0,4
Fejér	204	23,5	31,4	27,9	10,8	3,4	2,9
Győr-Moson-Sopron	229	29,7	39,3	20,1	5,2	5,2	0,4
Hajdú-Bihar	297	12,8	35,4	36,0	12,8	3,0	-
Heves	199	17,6	41,7	30,7	4,0	1,5	4,5
Jász-Nagykun-Szolnok	255	21,2	39,2	30,6	6,3	2,7	-
Komárom-Esztergom	272	20,6	42,6	30,5	5,1	1,1	-
Nógrád	115	18,3	37,4	30,4	12,2	0,9	0,9
Pest	441	13,6	26,8	25,9	19,3	10,7	3,9
Somogy	237	24,9	31,6	30,4	9,7	3,0	0,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	293	22,6	47,1	14,3	9,6	3,8	2,7
Tolna	126	37,3	31,0	21,4	7,9	0,8	1,6
Vas	87	21,8	39,1	26,4	3,4	8,0	1,1
Veszprém	228	20,2	25,9	38,6	11,4	3,5	0,4
Zala	111	14,4	56,8	19,8	5,4	1,8	1,8
Összesen	6 627	19,1	33,5	26,7	12,3	5,3	3,0

14. sz. tábla

Az első fokú bírósági tárgyaláson kifejtett ügyészi tevékenység

É v	Első fokon tárgyalta ügyek száma		Bünteti eljárásban tárgyalta ügyek száma ^α	Vétségi eljárásban tárgyalta ügyek száma			
				A tárgyaláson az ügyész részt vett		A tárgyaláson az ügyész nem vett részt	
	szám	1993 = 100,0 %		száma	%	száma	%
1993.	42.486	100,0	20.378	3.014	13,6	19.094	86,4
1994.	47.315	111,4	23.074	3.370	13,9	20.871	86,1
1995.	44.119	103,8	21.521	3.387	15,0	19.211	85,0
1996.	37.770	88,9	13.642	5.100	21,1	19.028	78,9
1997.	37.842	89,1	11.841	6.400	24,6	19.601	75,4
1998.	42.442	99,9	12.150	8.403	27,7	21.889	72,3
1999.	45.213	106,4	12.107	9.952	30,1	23.154	69,9
2000.	43.674	102,8	11.278	9.730	30,0	22.666	70,0
2001.	45.517	107,1	12.486	10.819	32,8	22.212	67,2
2002.	48.348	113,8	13.290	11.639	33,2	23.419	66,8

^α = Bünteti eljárásban az ügyész tárgyalási részvétele kötelező

15. sz. tábla

Az első fokú bíróság érdemi határozata ellen bejelentett fellebbezések alakulása

Év	Azon vádlottak száma, akiknek ügyében fellebbezés volt		a fellebbezés					
			kizárólagos ügyészi		kölcsonös		egyéb	
	szám	1993 = 100,0 %	vádltott	%	vádltott	%	vádltott	%
1993.	11.801	100,0	2.891	24,5	1.193	10,1	7.717	65,4
1994.	12.242	103,7	3.277	26,8	1.416	11,6	7.549	61,7
1995.	11.602	98,3	3.114	26,8	1.132	9,8	7.356	63,4
1996.	10.821	91,7	2.845	26,3	1.060	9,8	6.916	63,9
1997.	11.909	100,9	3.143	26,4	1.351	11,3	7.415	62,3
1998.	13.605	115,3	3.751	27,6	1.470	10,8	8.384	61,6
1999.	15.154	128,4	4.228	27,9	1.807	11,9	9.119	60,2
2000.	16.510	139,9	4.963	30,1	2.074	12,6	9.473	57,4
2001.	18.261	154,7	4.991	27,3	2.336	12,8	10.934	59,9
2002.	17.684	149,9	4.940	27,9	2.478	14,0	10.266	58,1

A hatályon kívül helyezések alakulása vádlottak szerint

É v	A másodfokú eljárásban szereplő vádlottak száma		A másodfokú bíróság az első fokú határozatot hatályon kívül helyezte		
	szám	1993 = 100,0 %	Összesen	E b b ő l	
				ügyészi indítvánnyal egyezően %	ügyészi indítványtól eltérően %
1993.	11.576	100,0	578	53,5	46,5
1994.	12.032	103,9	706	56,5	43,5
1995.	11.409	98,6	669	56,0	44,0
1996.	10.631	91,8	553	60,4	39,6
1997.	11.687	101,0	605	63,0	37,0
1998.	13.400	115,8	623	63,2	36,8
1999.	14.840	128,2	699	58,4	41,6
2000.	15.863	137,0	1.025	57,4	42,6
2001.	17.181	148,4	1.216	59,4	40,6
2002.	16.636	143,7	1.176	57,8	41,2

A váderedményesség alakulása

É v	Eredményes vádemelések aránya %-ban
1993.	96,9
1994.	96,2
1995.	96,0
1996.	95,1
1997.	94,6
1998.	94,9
1999.	94,4
2000.	96,2
2001.	96,5
2002.	96,5

18. sz. tábla

A másodfokú ügyészségen az iratok érkezésétől a másodfokú bíróságra való továbbításig eltelt idő *

É v	Másodfokú bíróságra került ügyek száma		Az érkezéstől a továbbításig eltelt idő %-ban				
	szám	1993 = 100,0 %	8 napon belül	8-15 nap között	16-30 nap között	1-2 hónap között	2 hónapon felül
1993.	7.891	100,0	64,1	17,9	8,8	4,6	4,6
1994.	8.045	102,0	59,9	21,6	9,8	5,2	3,5
1995.	7.784	98,6	58,3	21,3	10,2	7,3	2,8
1996.	7.314	92,7	54,9	23,7	12,0	6,7	2,7
1997.	7.874	99,8	50,8	24,7	13,4	8,2	2,9
1998.	8.924	113,1	53,0	22,5	14,4	7,4	2,7
1999.	10.003	126,8	53,6	22,6	14,1	6,3	3,4
2000.	10.822	137,1	54,1	23,0	13,8	6,6	2,6
2001.	12.215	154,8	53,5	24,5	14,5	5,6	1,8
2002.	11.824	149,8	48,1	25,4	18,5	6,0	2,0

* Másodfokú ügyészségen a megyei (fővárosi) főügyészségeket, valamint a Legfőbb Ügyészséget kell érteni.

19. sz. tábla

A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenységI. (Perújítások)

É v	Összes jogerősen befejezett büntető ügy		P e r ú j í t á s i	
	szám	1994 = 100,0 %	nyomozás elrendelése	indítvány
1994.	61.966	100,0	51	28
1995.	61.095	98,6	41	46
1996.	62.468	100,8	51	41
1997.	61.413	99,1	44	56
1998.	69.343	111,9	54	58
1999.	72.706	117,3	72	64
2000.	68.338	110,3	55	67
2001.	72.087	116,3	91	93
2002.	75.968	122,6	82	149

20. sz. tábla

A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenységII. (Felülvizsgálati eljárások)

É v	Felülvizsgálati eljárások iránti kezdeményezések*	Az ügyész a Legfelsőbb Bíróságtól érkezett ügyben nyilatkozatot tett**	Hivatalból benyújtott és fenntartott ügyészi felülvizsgálati indítványok
1994.	233	203	26
1995.	182	122	27
1996.	167	107	26
1997.	125	117	25
1998.	92	127	20
1999.	146	167	25
2000.	147	160	44
2001.	263	200	76
2002.	226	209	57

* Az adat nem tartalmazza az ügyészi felülvizsgálati indítványokat.

** A kérelem alapján indult felülvizsgálati eljárások számát tartalmazza.

21. sz. tábla

A büntetés-végrehajtási felügyeleti tevékenység a 2002. évben

Ügyészségek	Tevékenység	E b b ő l					
		Kezdeményezés alapján tett intézkedés % ^α	Bv. bíró előtti tevékenység %	Panaszintézés %	Fogda vizsgálat %	Egyéb vizsgálat, felterjesztett jelentés %	Bv. bíró ügydöntő határozatára tett nyilatkozat %
Főváros	5 997	30,4	8,5	20,1	7,0	0,9	33,1
Baranya	1 167	13,1	23,4	3,8	10,8	15,4	33,5
Bács-Kiskun	5 198	39,2	13,7	0,7	3,4	3,7	39,3
Békés	556	28,6	11,7	6,7	14,7	11,2	27,1
Borsod-Abaúj-Z.	3 432	13,8	11,4	2,4	4,8	19,8	47,8
Csongrád	2 830	30,6	15,7	15,7	5,7	4,2	28,1
Fejér	8 823	33,0	31,9	0,6	0,2	0,8	33,5
Győr-Moson-Sopron	848	15,9	15,6	4,5	5,8	6,1	52,1
Hajdú-Bihar	1 853	18,0	26,7	0,8	7,0	7,8	39,7
Heves	428	29,9	9,6	3,3	11,0	7,2	39,0
Jász-Nagykun-Sz.	921	15,2	10,5	4,2	5,9	2,9	61,3
Komárom-Esztergom	987	14,8	13,8	5,7	4,0	4,5	57,2
Nógrád	808	44,3	2,7	2,6	6,8	6,6	37,0
Pest	3 120	44,4	1,7	17,1	7,9	12,1	16,8
Somogy	816	11,8	12,2	7,2	22,9	36,0	9,9
Szabolcs-Szatmár-B.	1 083	14,1	12,9	0,6	14,0	12,1	46,3
Tolna	548	21,7	18,3	2,3	8,9	19,9	28,9
Vas	633	14,1	12,8	4,6	27,2	27,2	14,1
Veszprém	746	22,4	4,7	8,0	8,2	4,8	51,9
Zala	761	15,9	4,7	1,6	15,2	12,7	49,9
Legfőbb Ügyészség	823	0,0	0,0	14,6	0,0	85,4	0,0
Összesen	42 378	27,9	15,7	6,9	5,9	8,6	35,0

^α = Bv. ügyek, pártfogó, bv. intézet kezdeményezése

22. sz. tábla

A bűnelkövetők, a fiatalkorú bűnelkövetők, valamint a gyermekkorú elkövetők számának és gyakoriságának alakulása

Év	Ismertté vált bűnelkövetők száma összesen	1993 = 100,0 %	10.000 lakosra jutó bűnelkövetők száma	Fiatalkorú bűnelkövetők		1993 = 100,0 %	10.000 fiatalkorú lakosra jut	Gyermekekori elkövetők száma	1993 = 100,0 %
				száma	aránya				
1993.	122.621	100,0	118,9	15.001	12,2	100,0	213,9	4.128	100,0
1994.	119.494	97,4	116,3	14.479	12,1	96,5	217,4	4.168	101,0
1995.	121.121	98,8	118,2	14.321	11,8	95,5	226,7	4.168	101,0
1996.	122.221	99,7	119,7	13.544	11,1	90,3	226,3	3.689	89,4
1997.	130.966	106,8	128,7	13.955	10,7	93,0	246,7	4.287	103,9
1998.	140.083	114,2	138,2	12.866	9,2	85,8	241,0	3.866	93,7
1999.	131.658	107,4	130,5	11.540	8,8	76,9	225,9	4.136	100,2
2000.	122.860	100,2	122,3	11.081	9,0	73,9	222,1	3.965	96,1
2001.	120.583	98,3	118,2	11.631	9,7	77,5	223,7	3.730	90,4
2002.	121.885	99,4	119,8	11.689	9,6	77,9	226,8	3.959	95,9

23. sz. tábla

Ügyési törvényességi vizsgálatok

É v	Összesen		Minisztériumi, országos hatáskörű közig.	Önkormány- zati *	Nem önkor- mányzati helyi ter. közig.	Gazdálkodó	Szabálysér- tési bírságoló	Alapítvány- nál	Egyesület- nél	MRP-nél	Egyéb szervnél
	szám	1993 = 100,0 %									
1993.	2.180	100,0	.	709	.	209	375	314	410	.	163
1994.	3.028	138,9	.	1.001	.	77	573	372	706	.	299
1995.	3.513	161,1	.	823	.	31	750	1.057	611	.	241
1996.	3.110	142,7	17	636	197	429	328	787	395	165	156
1997.	3.660	167,9	18	1.306	163	212	334	782	759	2	84
1998.	4.188	192,1	17	1.141	288	78	343	646	1.170	-	505
1999.	3.990	183,0	12	1.298	247	115	395	747	1.042	-	134
2000.	4.207	193,0	14	1.151	156	182	268	987	1.240	98	111
2001.	4.899	224,7	16	1.249	164	164	710	868	1.424	1	303
2002.	4774	219,0	10	803	158	184	781	934	1.794	1	109

. = 1996-tól megfigyelt adat

* = 1993-1995. között az "Állami hivatali szerv" megnevezés alatt gyűjtött adatokat tartalmazza.

24. sz. tábla

Az ügyési törvényességi vizsgálatok alapján benyújtott és elbírált intézkedések

É v	Érdemi intézkedések száma összesen		E b b ő l				A tárgyidőszakban elbírált intézkedések							
			Óvások	Felszólá- lások	Figyelmezte- tések	Jelzések	Óvások		Felszólalások		Figyelmeztetések		Jelzések	
	szám	1993 = 100,0 %	s z á m a				Összesen	ebből eredményes	Összesen	ebből eredményes	Összesen	ebből eredményes	Összesen	ebből eredményes
1993.	1.598	100,0	772	795	31	.	719	718	640	626	14	14	.	.
1994.	2.120	132,7	813	1.259	48	.	673	666	947	942	36	36	.	.
1995.	3.060	191,5	1.429	1.588	43	.	1.327	1.313	1.468	1.458	58	58	.	.
1996.	4.108	257,1	937	1.714	74	1.383	876	865	1.376	1.367	44	44	1.184	1.176
1997.	5.138	321,5	1.564	2.023	53	1.498	1.123	1.118	1.718	1.712	37	36	1.324	1.318
1998.	6.362	398,1	1.975	2.503	120	1.764	1.835	1.814	2.120	2.109	35	35	1.591	1.578
1999.	7.287	456,0	3.133	2.422	63	1.669	2.906	2.854	2.252	2.219	29	29	1.563	1.539
2000.	7.168	448,6	2.777	2.627	96	1.668	2.481	2.435	2.212	2.192	30	30	1.523	1.502
2001.	6.849	428,6	1.958	2.944	115	1.832	2.216	2.186	2.758	2.739	27	27	1.884	1.873
2002.	6.689	418,6	1.862	2.973	115	1.739	1.851	1.816	2.581	2.555	95	89	1.625	1.613

. = 1996-től megfigyelt adat

25. sz. tábla

Ügyészi törvényességi vizsgálatok eljáró ügyészségek szerint a 2002. évben

Ügyészségek	Összesen		Önkormányzati	Nem önkormányzati helyi ter. közig.	Gazdálkodó	Szabálysértési bírságoló	Alapítvány-nál	Egyesület-nél	Egyéb szervnél
	szám	%							
			s z e r v n é l						
Főváros	268	5,6	13	24	-	30	134	61	6
Baranya	231	4,8	21	3	33	26	36	112	-
Bács-Kiskun	265	5,6	4	6	30	25	41	156	3
Békés	318	6,7	86	1	5	95	19	112	-
Borsod-Abaúj-Zemplén	491	10,3	181	10	-	84	91	116	9
Csongrád	208	4,3	23	9	-	44	39	63	30
Fejér	172	3,6	49	5	1	-	23	94	-
Győr-Moson-Sopron	418	8,7	40	23	-	15	124	209	7
Hajdú-Bihar	148	3,1	27	3	-	41	38	39	-
Heves	259	5,4	3	4	56	51	40	103	2
Jász-Nagykun-Szolnok	390	8,2	101	5	8	51	78	146	1
Komárom-Esztergom	161	3,4	12	4	1	32	22	82	8
Nógrád	119	2,5	-	4	-	27	40	48	-
Pest	252	5,3	61	23	11	86	36	35	-
Somogy	123	2,6	10	3	-	26	27	56	1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	208	4,3	37	5	6	53	57	40	10
Tolna	153	3,2	43	3	9	12	24	58	4
Vas	142	3,0	43	5	6	24	18	37	9
Veszprém	132	2,8	23	5	-	26	22	55	1
Zala	300	6,3	23	12	18	33	25	167	22
Legfőbb Ügyészség	16	0,3	3	1	-	-	-	5	7
Összesen	4.774	100,0	803	158	184	781	934	1.794	120

26. sz. tábla

Szabálysértésekkel kapcsolatos ügyészi tevékenység

Év	Szabálysértési hatóság megszüntető határozata	Panasz elutasítása	Panasz alapján		
			határozat hatályon kívül helyezése	utasítás az eljárás folytatására	egyéb
2000.*	21.520	392	107	73	201
2001.	40.057	1.173	290	176	360
2002.	44.002	1.078	205	221	124

* A táblázat az adatokat az 1999. évi LXIX. tv. alapján 2000. március 1. napjától tartalmazza.

27. sz. tábla

Elővezetések ügyészi jóváhagyása

É v	Ügyek száma		E b b ő l	
	szám	1993 = 100,0 %	jóváhagyás	megtagadás
1993.	32.851	100,0	31.537	1.314
1994.	43.312	131,8	41.846	1.466
1995.	45.466	138,4	43.819	1.647
1996.	45.999	140,0	44.140	1.859
1997.	51.122	155,6	49.604	1.518
1998.	48.955	149,0	47.105	1.850
1999.	22.222	67,6	21.494	728
2000.	18.021	54,9	16.515	1.506
2001.	18.122	55,2	16.779	1.343
2002.	23.158	70,5	21.082	2.076

28. sz. tábla

Törvényességi kérelmek száma és megoszlása

É v	Az érkezett törvényességi kérelmek száma		Tárgy szerinti megoszlása								
	szám	1993 = 100,0 %	alapítványi ügy	társadalmi szervezeti, egyesületi ügy	adó, pénzügy	építésügy	szabálysértési ügy	telek, földügy	munkaügy	egyéb közigazgatási ügy	egyéb
1993.	3.042	100,0	83	164	175	183	723	321	129	.	1.264
1994.	2.839	93,3	120	189	95	173	780	376	99	.	1.007
1995.	2.741	90,1	75	138	104	191	855	297	81	.	1.000
1996.	2.813	92,5	101	241	117	198	797	299	123	365	572
1997.	2.947	96,9	78	291	86	268	760	321	93	351	699
1998.	3.122	102,6	66	313	77	286	875	296	77	439	693
1999.	2.807	92,3	90	318	83	283	779	246	96	401	511
2000.	3.497	115,0	104	352	102	351	962	320	93	450	763
2001.	3.998	131,4	110	496	114	409	1.058	412	90	536	773
2002.	4.297	141,3	188	575	95	359	1.412	349	82	558	679

. = 1996-től megfigyelt adat

29. sz. tábla

Törvényességi kérelem alapján tett ügyészi intézkedések

É v	Összesen		Óvás	Felszólalás	Figyelmeztetés	Jelzés
	szám	1993 = 100,0 %				
1993.	307	100,0	218	81	8	.
1994.	480	156,4	357	115	8	.
1995.	549	178,8	425	115	9	.
1996.	529	172,3	275	138	10	106
1997.	567	184,7	313	136	15	103
1998.	566	184,4	295	154	8	109
1999.	632	205,9	335	166	13	118
2000.	596	194,1	314	167	4	111
2001.	866	282,1	497	204	13	152
2002.	1 065	346,9	734	189	21	121

. = 1996-tól megfigyelt adat

Az ügyészek által a polgári ügyekben tett intézkedések

É v	Összes intézkedés		E b b ő l					
	szám	1993 = 100,0 %	kereset, fizetési meghagyás kibocsát. indítvány	egyéb eljárás kezdmenyezése	perbe lépés, fellépés	fellebbezés	II. fokú fellépés	egyéb intézkedés
1993.	10.300	100,0	412	160	1.859	832	339	6.698
1994.	6.242	60,6	401	148	43	154	72	5.419
1995.	5.754	55,9	428	426	51	167	34	4.648
1996.	11.988	116,4	737	650	110	496	20	9.975
1997.	15.204	147,6	1.012	603	95	487	15	12.992
1998.	17.581	170,7	1.158	1.185	301	757	13	14.167
1999.	17.234	167,3	1.199	1.131	89	936	4	13.875
2000.	16.117	156,5	1.240	920	59	598	8	13.292
2001.	21.812	211,8	1.504	3.292	38	568	9	16.401
2002.	17.552	170,4	1.951	676	76	562	3	14.284

Az ügyészek által a polgári ügyekben tett intézkedések percsoportok szerint a 2002. évben

Ügyészségek	Intézkedések száma összesen		E b b ő l								
	szám	%	családjogi perek	személy- állapokra vonatkozó perek	alapítvá- nyok	társadalmi szerveze- tek, egyesületek	kötelmi jogvi- szonyból eredő	cégügyek	környezet- védelem	egyéb	egyéb perenkívüli ügyek
Főváros	3.141	17,9	23	13	1.480	1.105	6	311	5	111	87
Baranya	412	2,3	2	30	89	257	8	14	6	3	3
Bács-Kiskun	901	5,1	7	24	210	462	40	71	46	17	24
Békés	314	1,8	4	5	57	170	23	8	5	9	33
Borsod-Abaúj-Zemplén	888	5,1	16	48	183	350	22	129	41	49	50
Csongrád	358	2,0	4	7	71	162	14	34	4	41	21
Fejér	515	2,9	6	1	173	289	9	14	-	7	16
Győr-Moson-Sopron	692	3,9	7	23	175	367	14	37	28	26	15
Hajdú-Bihar	1.028	5,9	14	11	239	427	17	16	278	19	7
Heves	333	1,9	14	11	57	120	8	52	18	8	45
Jász-Nagykun-Szolnok	681	3,9	21	5	184	341	41	33	13	17	26
Komárom-Esztergom	312	1,8	14	5	73	133	8	65	3	8	3
Nógrád	236	1,3	7	-	40	85	8	77	1	7	11
Pest	914	5,2	29	15	195	347	29	251	2	32	14
Somogy	452	2,6	5	21	71	285	21	9	16	14	10
Szabolcs-Szatmár-Bereg	461	2,6	21	26	118	212	31	21	17	11	4
Tolna	233	1,3	16	3	29	104	3	68	-	8	2
Vas	159	0,9	2	4	32	101	3	3	3	8	3
Veszprém	647	3,7	2	8	255	329	12	4	12	21	4
Zala	1.041	5,9	12	16	467	444	14	16	7	28	37
Legfőbb Ügyészség	3.834	21,8	15	53	918	1.442	109	815	75	239	168
Összesen	17.552	100,0	241	329	5.116	7.532	440	2.048	580	683	583

32. sz. tábla

Felelősségre vonás kezdeményezése a polgári jogi és a törvényességi felügyeleti tevékenység során

É v	Felelősségre vonás kezdeményezése összesen		E b b ő l					
			polgári jogi	törv. felügyeleti	a törvényességi felügyeleti tevékenységből			
	szám	1993 = 100,0 %	tevékenység során	büntető	fegyelmi	szabály- sértési	kártérítési	
1993.	626	100,0	442	184	113	5	65	1
1994.	518	82,7	355	163	113	11	38	1
1995.	359	57,3	192	167	109	13	44	1
1996.	333	53,2	175	158	115	8	35	-
1997.	524	83,7	301	223	114	18	89	2
1998.	237	37,9	33	204	132	12	58	2
1999.	342	54,6	48	294	215	14	63	2
2000.	347	55,4	64	283	187	22	72	2
2001.	564	90,1	116	448	382	12	54	-
2002.	404	64,5	75	329	281	7	39	2

33. sz. tábla

Jogszabályok tervezetének előzetes észrevételezése

É v	Észrevételezett jogszabályok		E b b ő l érdemi észrevétel	
	szám	1993 = 100,0 %	szám	%
1993.	498	100,0	148	29,7
1994.	428	85,9	118	27,6
1995.	704	141,4	239	33,9
1996.	758	152,2	292	38,5
1997.	930	186,7	233	25,0
1998.	801	160,8	177	22,1
1999.	805	161,6	227	28,2
2000.	677	135,9	186	27,4
2001.	807	162,0	257	31,9
2002.	591	118,7	171	28,9

34. sz. tábla

A katonai büntetőeljárásban ismertté vált bűnelkövetők számának alakulása

Év	Bűnelkövetők száma	1993 = 100 %
1993	2.061	100,0
1994	3.181	154,3
1995	2.961	143,7
1996	2.808	136,2
1997	3.067	148,8
1998	2.434	118,1
1999	2.232	108,3
2000	2.417	117,3
2001	2.135	103,6
2002	2.121	102,9

35. sz. tábla

A katonai büntetőeljárásban a büntetett sorállományú bűnelkövetők (nem visszaeső, visszaeső, különös és többszörös visszaeső) számának alakulása

Év	Büntetett előéletű összesen	1993 = 100 %
1993	256	100,0
1994	283	110,5
1995	245	95,7
1996	283	110,5
1997	285	111,3
1998	162	63,3
1999	118	46,1
2000	138	53,9
2001	119	46,5
2002	139	54,3

36. sz. tábla

A katonai büntetőeljárásban az ismertté vált bűncselekmények számának alakulása

Év	Ismertté vált bűncselekménye		E b b ő l	
			A bűncselekmény elkövetője ismeretlen marad	
	száma	1993 = 100 %	Száma	aránya %
1993	2.989	100,0	466	15,6
1994	4.447	148,8	380	8,5
1995	4.563	152,7	462	10,1
1996	4.881	163,3	604	12,4
1997	5.549	185,6	695	12,5
1998	4.901	164,0	400	8,2
1999	3.732	124,9	316	8,1
2000	4.322	144,6	281	6,5
2001	3.515	117,6	302	8,5
2002	4.815	161,0	320	6,6

37. sz. tábla

A katonai ügyészi szervek ügyiratforgalma a 2002. évben

Katonai ügyészség	Ügyiratok összesen	Ebből	
		Büntetőjog i	Magán- és közigazgatási jogi
Budapesti	1.732	1.195	537
Debreceni	564	336	228
Győri	531	425	106
Kaposvári	414	316	98
Szegedi	571	481	90
Katonai Főügyészség	608	409	199
Összesen	4.420	3.162	1.258

38. sz. tábla

**A katonai büntetőeljárásban a Katonai Főügyészséghez benyújtott
panaszok
elbírálása a nyomozásfelügyelet során a 2002. évben**

Katonai ügyészség	Érkezett panasz összesen	Ebből		
		Helytadott	Elutasított	Egyéb
Összesen	331	33	195	104
Ebből a katonai ügyészségek szerinti megoszlás				
Budapesti	157	16	94	47
Debreceni	71	4	40	27
Győri	42	6	21	15
Kaposvári	40	2	28	10
Szegedi	21	5	11	5

39. sz. tábla

A nyomozás befejezése utáni nyomozati anyagok feldolgozásának alakulása a katonai büntetőeljárásban

É v	Nyomozott ügyek Száma	15 napon belül	30 napon belül	Összes
		Feldolgozott ügyek aránya %		
1994	2.627	2.137	351	94,7
1995	2.423	1.890	383	93,4
1996	2.411	1.883	343	92,3
1997	2.759	2.147	411	92,7
1998	2.065	1.712	258	95,4
1999	1.884	1.598	249	98,1
2000	2.245	1.816	297	94,1
2001	2.202	1.737	294	92,2
2002	2.112	1.728	272	94,7

40. sz. tábla

Az előzetes letartóztatások számának alakulása a katonai büntetőeljárásban a 2002. évben

		A z e l s ő f o k ú b í r ó s á g			
Katonai ügyészségek	Az ügyész indítványt tett	Helyt adott	%	Elutasított	%
Budapest	58	54	93,1	4	6,9
Debreceni	30	30	100,0	-	-
Győri	22	22	100,0	-	-
Kaposvári	23	23	100,0	-	-
Szegedi	14	13	92,9	1	7,1
Összesen	147	142	96,6	5	3,5

41 sz. tábla

Az előzetes letartóztatások időtartamának alakulása a nyomozások során a katonai büntető eljárásban a 2002. évben

Katonai Ügyészségek	Összes előzetes letartóztatás	30 napon belül	1 hónap-3 hónap	3 hónap-6 hónap	6 hónap-9 hónap	9 hónap-1év	1 éven túl
		között %					
Budapesti	54	27,8	25,9	40,7	5,6	-	-
Debreceni	30	33,3	16,7	10,0	40,0	-	-
Győri	22	59,1	31,9	-	4,5	-	4,5
Kaposvári	23	8,7	43,5	47,8	-	-	-
Szegedi	13	46,1	38,5	15,4	-	-	-
Katonai Főügyészség	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	142	32,4	28,8	26,8	11,3	-	0,7

42. sz. tábla

A katonai büntetőeljárásban az elsőfokú bírósági tárgyaláson kifejtett ügyési tevékenység

Év	Első fokon tárgyalta ügyek		Büntető eljárásban tárgyalta ügyek száma	Vétségi eljárásban tárgyalta ügyek száma			
	száma	1993=100 %		A tárgyaláson az ügyész részt vett		A tárgyaláson az ügyész nem vett részt	
				Száma	%	Száma	%
1993	1.002	100,0	420	282	48,6	300	51,4
1994	1.482	147,9	454	482	46,9	546	53,1
1995	1.329	132,6	390	479	51,0	460	49,0
1996	1.192	119,0	219	513	52,7	460	47,3
1997	1.631	162,8	217	673	47,6	741	52,4
1998	1.035	103,3	195	692	82,5	148	17,5
1999	938	93,6	192	600	80,4	146	19,6
2000	979	97,7	205	591	77,9	167	22,1
2001	956	95,4	194	695	91,2	67	8,8
2002	860	85,8	148	615	86,7	96	13,3

43. sz. tábla

Az első fokú bíróság érdemi határozata ellen bejelentett fellebbezések alakulása a katonai büntetőeljárásban

Év	Azon vádlottak száma, akiknek ügyében fellebbezés volt		a f e l l e b b e z é s					
			kizárólagos ügyészi		kölcsonös		csak védelmi vagy vádlotti	
	szám	1993=100 %	vádlott	%	vádlott	%	vádlott	%
1993	171	100,0	59	34,5	25	14,6	87	50,9
1994	154	90,0	77	50,0	12	7,8	65	42,2
1995	161	94,2	62	38,5	12	7,5	87	54,0
1996	101	59,0	39	38,6	8	7,9	54	53,5
1997	275	160,8	130	47,3	18	6,5	127	46,2
1998	235	137,4	109	46,4	24	10,2	102	43,4
1999	226	132,2	88	38,9	22	9,7	116	51,3
2000	244	142,7	100	41,0	34	13,9	110	45,1
2001	227	132,8	76	33,5	35	15,4	116	51,1
2002	244	142,7	115	46,7	41	16,8	88	36,1

44. sz. tábla

A Katonai Főügyészségen az iratok érkezésétől a másodfokú bíróságra továbbításig eltelt idő

Év	Másodfokú bíróságra került ügyek		Érkezéstől a továbbításig eltelt idő				
	Száma	1992=100 %	8 napon belül	8-15 nap között	16-30 nap között	1-2 hó között	2 hónapon felül
1993	110	100,0	76,4	19,1	4,5	-	-
1994	106	96,4	74,5	25,5	-	-	-
1995	206	187,3	93,6	5,8	0,6	-	-
1996	187	170,0	95,7	4,3	-	-	-
1997	177	160,9	92,1	7,9	-	-	-
1998	163	148,2	96,3	3,7	-	-	-
1999	161	146,4	95,6	3,8	0,6	-	-
2000	158	143,6	95,6	3,8	0,6	-	-
2001	170	154,5	96,1	3,9	-	-	-
2002	157	142,7	96,7	3,3	-	-	-

45. sz. tábla

A hatályon kívül helyezések alakulása a katonai büntetőeljárásban vádlottak szerint

Év	Másodfokú eljárásban szereplő vádlottak		II. fokú eljárásban az I. fokú határozatot hatályon kívül helyezte		
	Száma	1993=100%	Összesen	Ebből	
				Ügyészi indítvánnyal egyezően %	Ügyészi indítványtól eltérően %
1993	177	100,0	3	66,7	33,3
1994	154	87,0	4	50,0	50,0
1995	110	62,1	8	50,0	50,0
1996	101	57,1	-	-	-
1997	142	80,2	2	50,0	50,0
1998	173	97,7	3	66,6	33,4
1999	260	146,9	2	50,0	50,0
2000	177	100,0	5	40,0	60,0

2001	203	114,7	9	11,1	88,9
2002	244	137,8	10	10,0	90,0

46. sz. tábla

A váderedményesség alakulása a katonai büntetőeljárásban

Év	Eredményes vádemelések aránya %-ban
1993	96,7
1994	96,6
1995	97,4
1996	96,7
1997	96,3
1998	96,1
1999	96,1
2000	97,1
2001	95,4
2002	92,8

47 .sz. tábla

A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység a katonai büntetőeljárásban
I. Perújítások

Év	Összes jogerősen befejezett büntető ügy		Perújítások száma
	száma	1994=100 %	
1994	1.379	100,0	28
1995	1.329	96,4	3
1996	1.184	85,9	6
1997	1.572	114,0	6
1998	1.342	97,3	7
1999	1.166	84,6	5
2000	1.151	83,5	6
2001	1.158	84,0	1
2002	1.149	83,3	2

48. sz. tábla

A rendkívüli perorvoslatokkal kapcsolatos ügyészi tevékenység a katonai büntetőeljárásban

II. Felülvizsgálati eljárások

Év	Felülvizsgálati eljárások	Az ügyész a Legfelsőbb Bíróságtól érkezett ügyben nyilatkozatot tett	Az ügyész felülvizsgálati indítványt tett hivatalból
1994	27	20	7
1995	12	10	2
1996	11	8	3
1997	6	5	1
1998	10	3	7
1999	6	3	3
2000	5	3	2
2001	7	3	4
2002	9	7	2

49. sz. tábla

A katonai ügyészségi nyomozások ügyiratforgalma a 2002. évben

Katonai ügyészségek	Elintézésre váró feljelentések		E b b ő l	Lenyomozott ügyek %	Ebből	
	száma	%	Elintéztet feljelentések %		Vád emelés %	Megszüntetés %
Budapesti	1.195	43,4	89,8	82,3	58,4	41,6
Debreceni	336	12,2	91,7	80,5	73,4	26,6
Győri	425	15,4	93,6	89,4	69,7	30,3
Kaposvári	316	11,5	94,9	82,0	66,3	33,7
Szegedi	481	17,5	93,6	84,2	54,9	45,1
Összesen	2.753	100,0	91,9	83,5	62,4	37,6

50. sz. tábla

A katonai ügyészségi nyomozások időtartama az összes ügy %-ában

Év	A nyomozással	Ebből				
	befejezett ügyek	1 hónapon belül	1-2 hó között	2-3 hó között	3-6 hó között	6 hónapon túl
1993	1.693	45,3	40,1	6,9	6,9	0,7
1994	2.627	48,7	35,1	8,2	7,5	0,6
1995	2.403	49,0	38,6	5,2	6,6	0,6
1996	2.411	50,1	40,8	3,6	5,0	0,5
1997	2759	46,5	41,9	5,4	5,6	0,7
1998	2065	51,0	37,4	5,2	5,4	-
1999	1884	54,3	36,1	4,8	4,4	0,4
2000	2245	47,7	38,0	5,2	7,0	2,1
2001	2202	43,9	39,2	7,0	8,3	1,6
2002	2112	39,6	42,3	6,0	10,0	2,1

51. sz. tábla

**A magánjogi és közigazgatási jogi tevékenység alakulása a
katonai ügyészségi eljárásban a 2002. évben**

I.	Ügyészi vizsgálatok száma		229
	Vizsgálat alapján tett ügyészi intézkedések	Óvás	1
		Felszólalás	20
		Figyelmeztetés	12
II.	Törvényességi kérelmek száma		291
	Kérelmek alapján tett ügyészi intézkedések	Óvás	-
		Felszólalás	-
		Figyelmeztetés	1
III.	Eljárás kezdeményezések száma		128
	Ebből	Kártérítési eljárás	4
		Fegyelmi eljárás	109
		Egyéb vizsgálat	15
IV.	Jogi ismeretterjesztő előadások száma		56
	Az előadásokon résztvevők száma		11272
V.	Katonai ügyészi fogadóórák száma		61
	A fogadóórán megjelentek száma		203
VI.	Fegyelmi értekezleteken való részvételek száma		29
VII.	Jogszabályok tervezetének előzetes észrevételezése		98

52 sz. tábla

Katonai ügyészi törvényességi vizsgálatok

Év	Összesen		Honvédségi	Rendőrségi	Határőri	Büntetésvégre- hajtási
	száma	1993=100 %	S Z E R V N É L			
1993	109	100,0	77	7	25	0
1994	237	217,4	173	29	35	0
1995	202	185,3	177	5	18	2
1996	166	152,3	137	2	27	0
1997	191	175,2	155	13	15	8
1998	212	194,5	176	8	20	8
1999	195	178,9	157	13	16	9
2000	167	153,2	144	8	10	5
2001	130	119,3	6,6	12	18	34
2002	226	207,3	117	63	23	23

53. sz. tábla

Katonai ügyészi vizsgálatok alapján benyújtott és elbírált intézkedések

Év	Érdemi intézkedések száma összesen							
	száma	1993=100 %	Óvások	Felszólalások	Figyelmeztetés	Intézkedések	Parancsnoki intézkedések	Felelősségrevonás
1993	56	100,0	16	15	13	12	-	-
1994	178	317,9	40	35	20	65	18	-
1995	80	142,9	27	29	9	8	7	-
1996	34	60,7	4	9	18	3	-	-
1997	64	114,3	8	33	20	3	-	-
1998	35	62,5	8	19	3	5	-	-
1999	59	105,4	5	33	14	7	-	-
2000	53	94,6	5	32	15	1	-	-
2001	15	26,8	2	7	4	2	-	-
2002	39	69,6	1	20	12	6	-	-

Ügyészek, fogalmazók és titkárok számának alakulása

É v *	Főállású ügyészek		Fogalmazók, titkárok	
	szám	1993 = 100,0 %	szám	1993 = 100,0 %
1993.	1.070	100,0	169	100,0
1994.	1.098	102,6	190	112,4
1995.	1.100	102,8	179	105,9
1996.	1.109	103,6	172	101,8
1997.	1.169	109,3	203	120,1
1998.	1.251	116,9	312	184,6
1999.	1.265	118,2	337	199,4
2000.	1.301	121,6	327	193,5
2001.	1.305	122,0	381	225,4
2002.	1.307	122,1	488	288,8

* = A december 31-i állapot

55. sz. tábla

Ügyészek, fogalmazók és titkárok nemek szerinti arányának alakulása

É v*	Ügyészek				Fogalmazók, titkárok			
	férfi		nő		férfi		nő	
	szám	%	szám	%	szám	%	szám	%
1993.	542	51,0	528	49,0	56	33,0	113	67,0
1994.	542	49,0	556	51,0	76	40,0	114	60,0
1995.	519	47,0	581	53,0	75	42,0	104	58,0
1996.	508	46,0	601	54,0	81	47,0	91	53,0
1997.	528	45,0	641	55,0	90	44,0	113	56,0
1998.	564	45,0	687	55,0	127	41,0	185	59,0
1999.	559	44,0	706	56,0	135	40,0	202	60,0
2000.	576	44,0	725	56,0	131	40,0	196	60,0
2001.	569	43,0	748	57,0	148	39,0	233	61,0
2002.	566	43,0	753	57,0	188	39,0	300	61,0

* = A december 31-i állapot

56. sz. tábla

Ügyészek életkor szerinti megoszlása a 2002. évben

Ügyészségek	Ügyészek száma	30 év és az alatt		31-40 év között		41-50 év között		51-54 év között		55-59 év között		60 év és felette	
		szám	%	szám	%	szám	%	szám	%	szám	%	szám	%
Ügyészségek összesen	1.319	119	9,0	539	40,0	312	23,0	131	9,0	101	7,0	117	8,0
Legfőbb Ügyészség	117	3	2,0	22	18,0	29	24,0	14	11,0	24	20,0	25	21,0
Területi ügyészségek	1.202	116	9,0	517	43,0	283	23,0	117	9,0	77	6,0	92	7,0

57. sz. tábla

Ügyészek megoszlása az ügyési szervezetben töltött szolgálati idő szerint a 2002. évben

Ügyészségek	Ügyészek összesen	5 év és az alatt		5-9 év között		10-19 év között		20-29 év között		30 év és felette	
		szám	%	szám	%	szám	%	szám	%	szám	%
Ügyészségek összesen	1.319	106	8,0	393	29,0	458	34,0	210	15,0	152	11,0
Legfőbb Ügyészség	117	7	5,0	16	13,0	31	26,0	29	24,0	34	29,0
Területi Ügyészségek	1.202	99	8,0	377	31,0	427	35,0	181	15,0	118	9,0

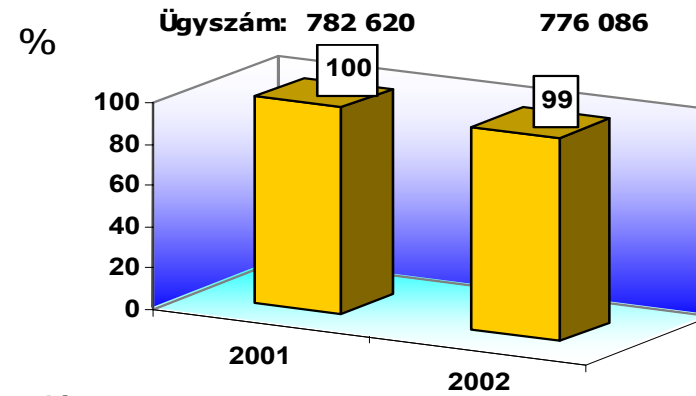
58. sz. tábla

Az egyes költségvetési előirányzatok alakulása (millió Ft, %)

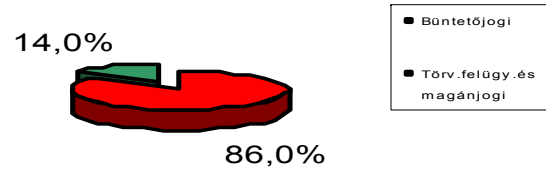
Megnevezés	1998.		1999.		2000.		2001.		2002.		Index %	
	előirányzat	teljesítés	előirányzat	teljesítés	előirányzat	teljesítés	előirányzat	teljesítés	előirányzat	teljesítés	2002; 2001. előirányzat	2002; 2001. teljesítés
Személyi juttatás	5.633	5.532	6.507	6.484	7.440	7.466	8.660	8.754	9.328	9.892	107,7	113,0
Munkaadót terhelő járulék	2.463	2.390	2.582	2.471	2.896	2.746	2.939	3.138	2.750	3.264	93,6	104,0
Dologi kiadás	591	734	756	920	943	1.076	1.530	1.337	1.364	1.576	89,2	118,0
Pénzeszköz átadás	21	84	21	54	21	21	201	270	87	560	43,3	207,4
Felújítás	163	168	163	159	163	133	243	251	243	263	100,0	104,8
Egyéb intézményi beruh.	76	36	62	46	128	64	530	240	313	258	59,1	107,5
Központi beruházás	707	298	1.272	890	600	958	1.017	1.142	1.968	1.705	193,5	149,3
Összesen	9.654	9.242	11.363	11.024	12.191	12.464	15.120	15.132	16.053	17.518	106,2	115,7

1. sz. ábra

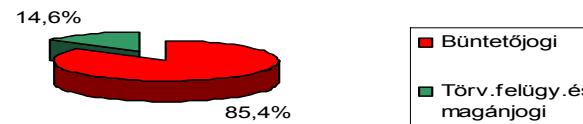
Az ügyészi szervezet ügyforgalmának alakulása

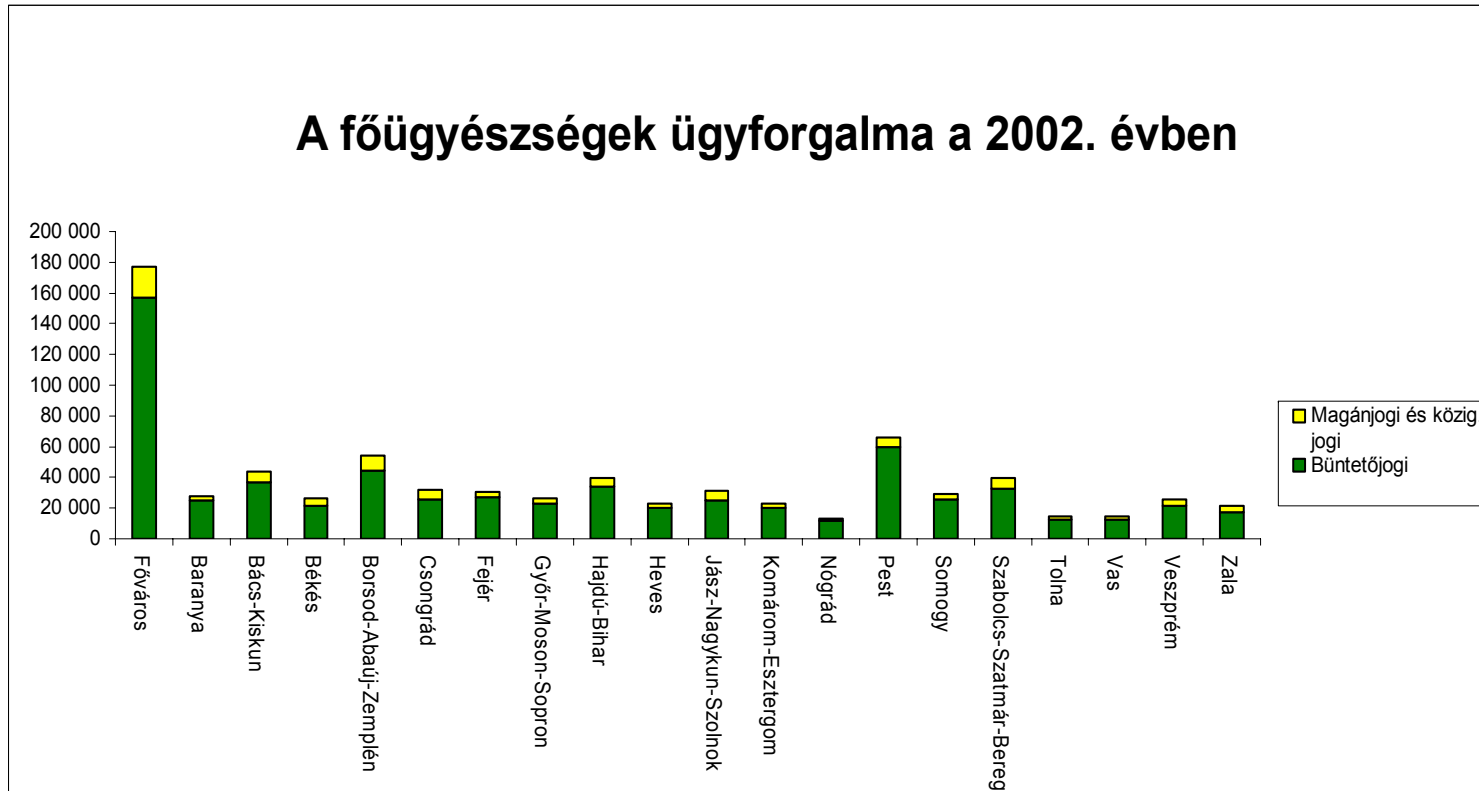
Az ügyirat érkezés megoszlása a
2001. évben:

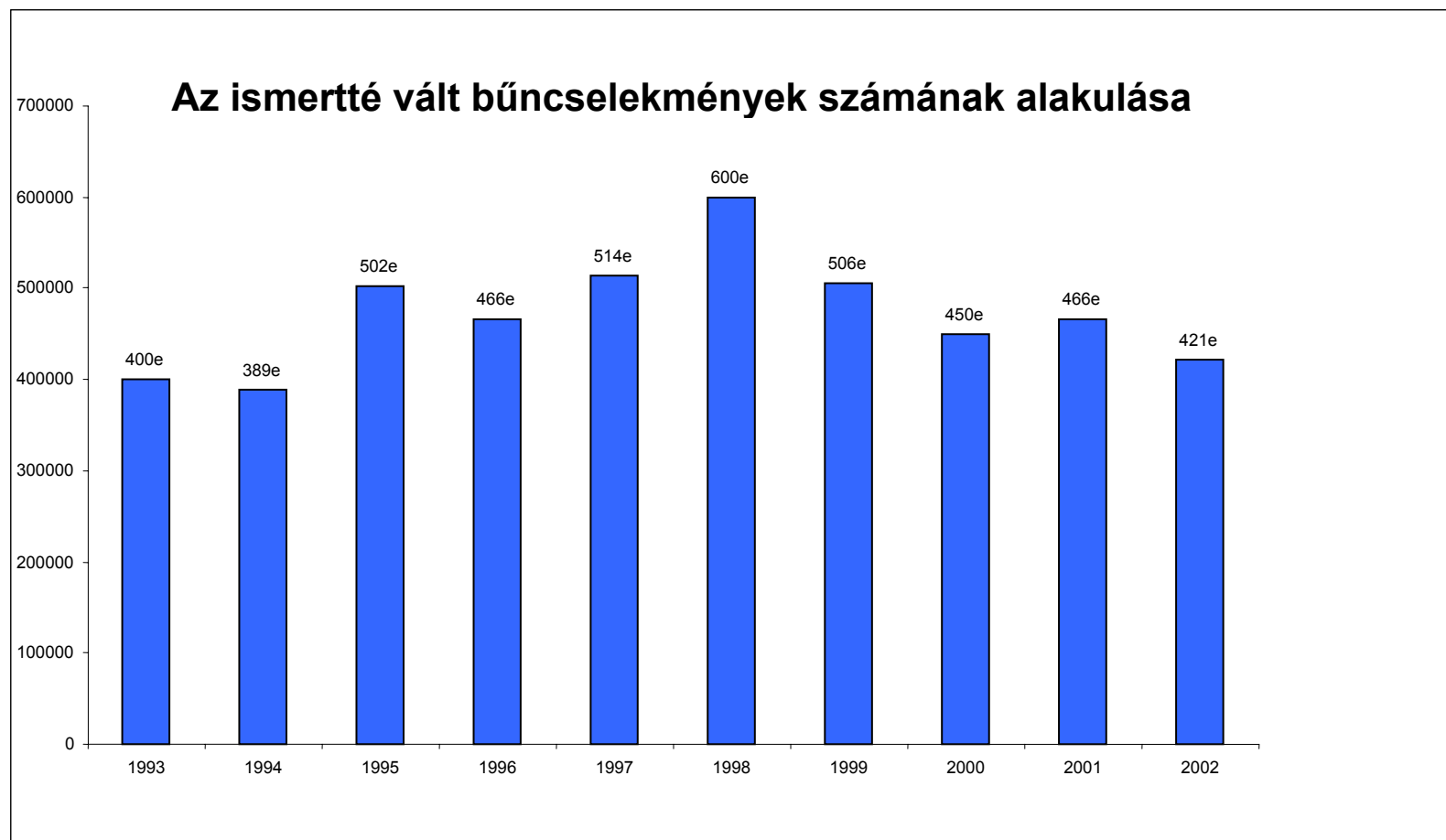
Az ügyirat érkezés megoszlása
2002. évben

2. sz. ábra

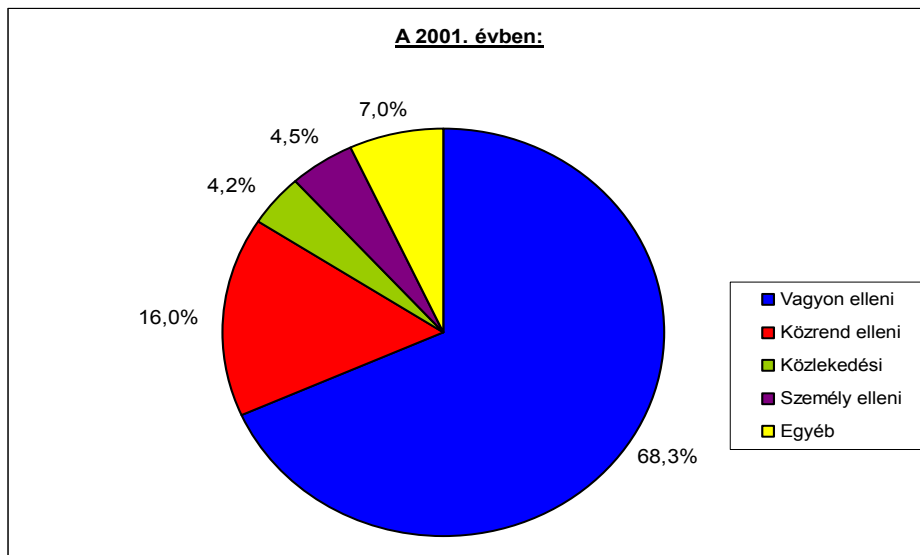

3. sz. ábra

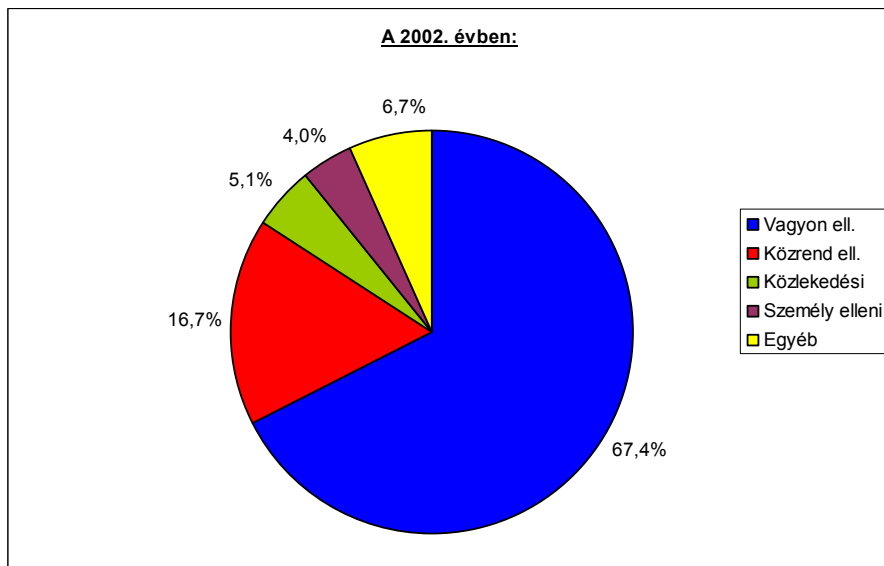

A bűncselekménycsoportok megoszlása

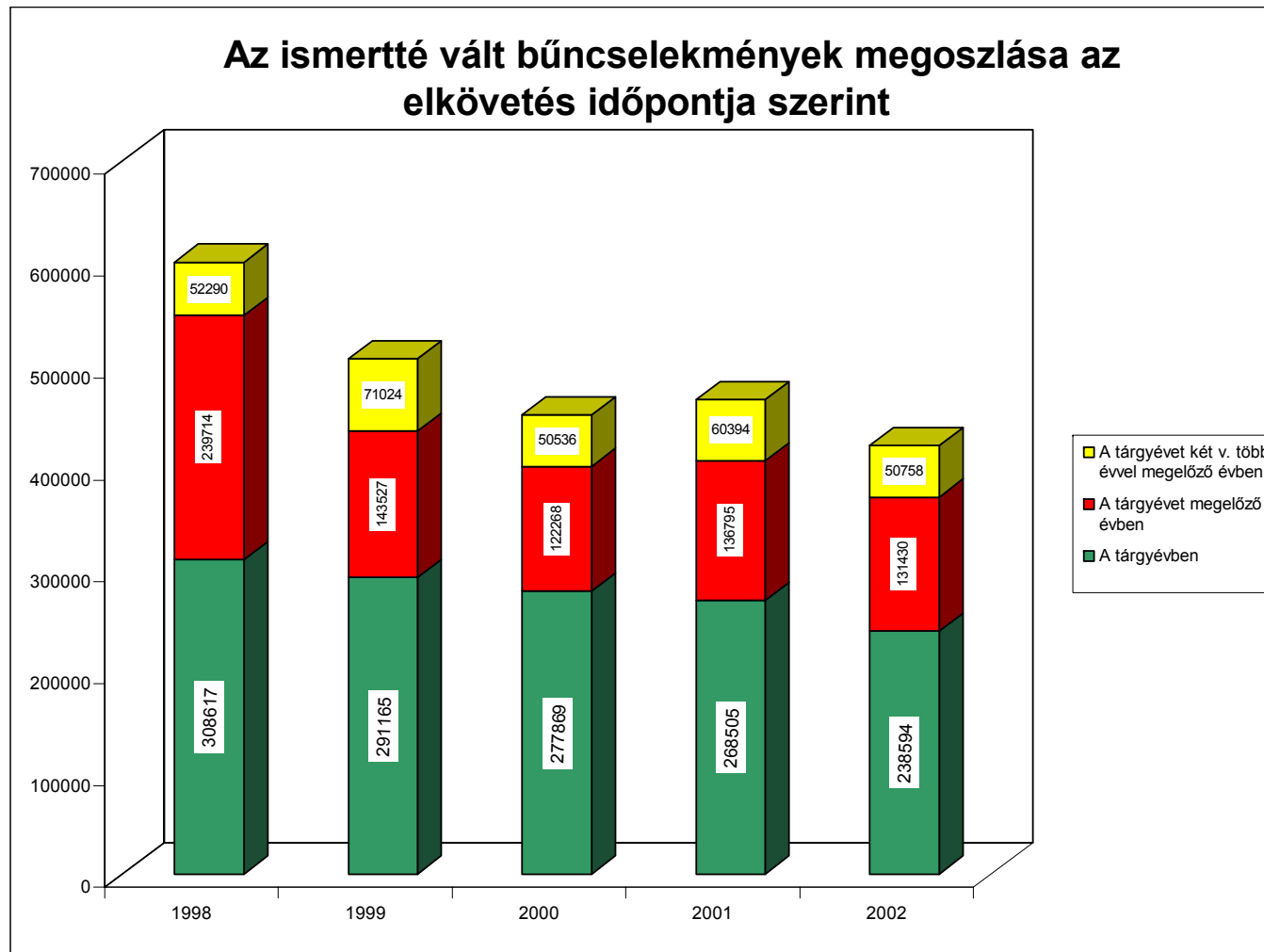
4. sz. ábra

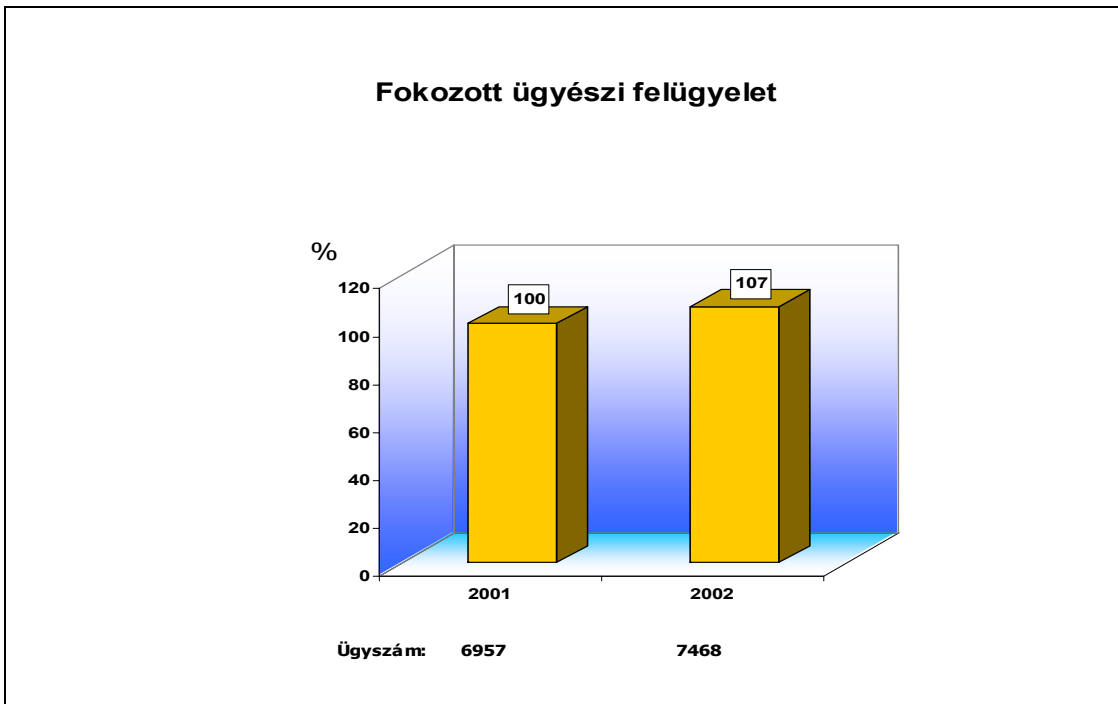
5. sz. ábra

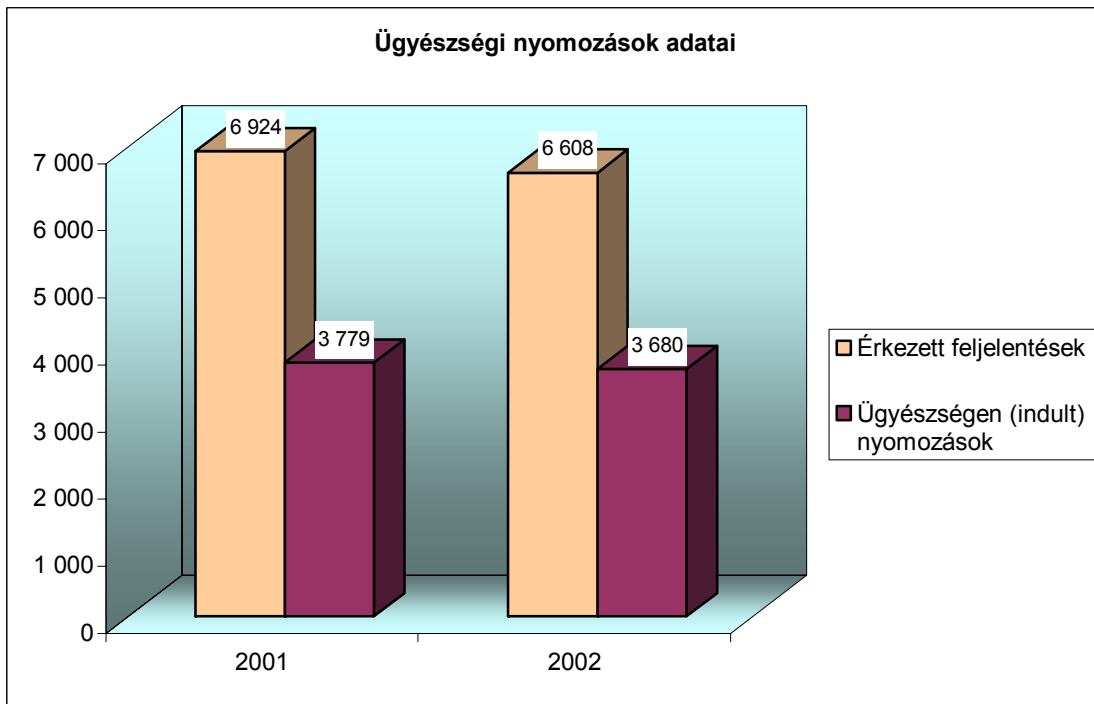
6. sz. ábra

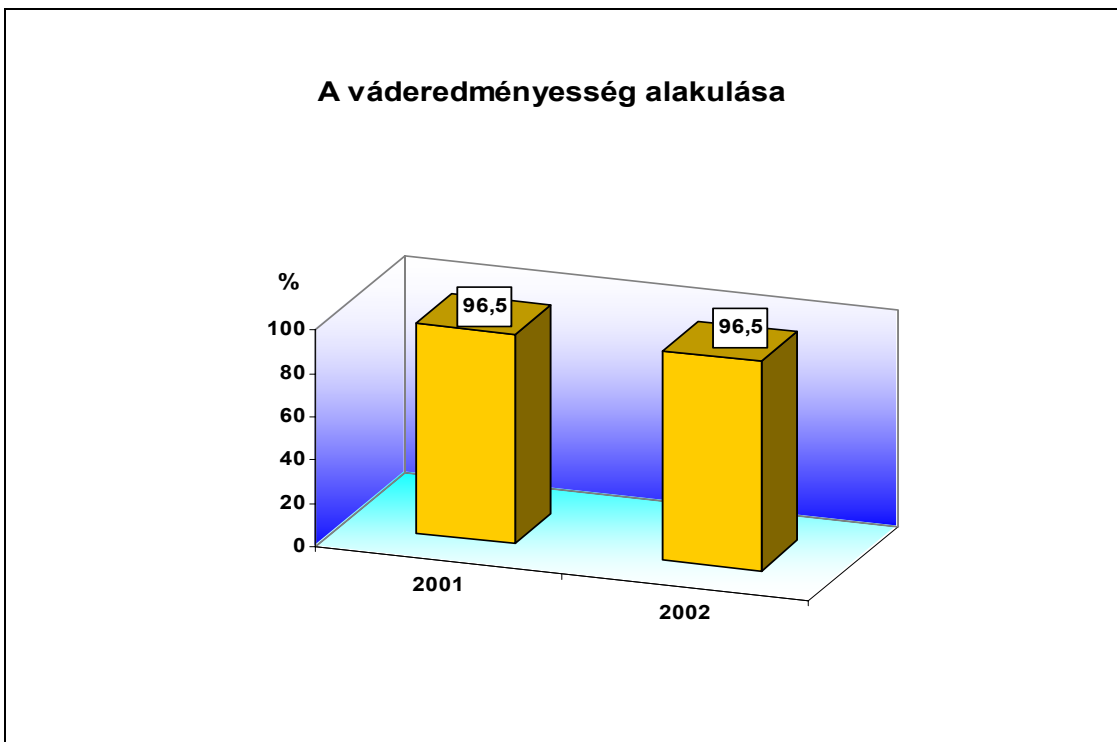
7. sz. ábra

8. sz. ábra

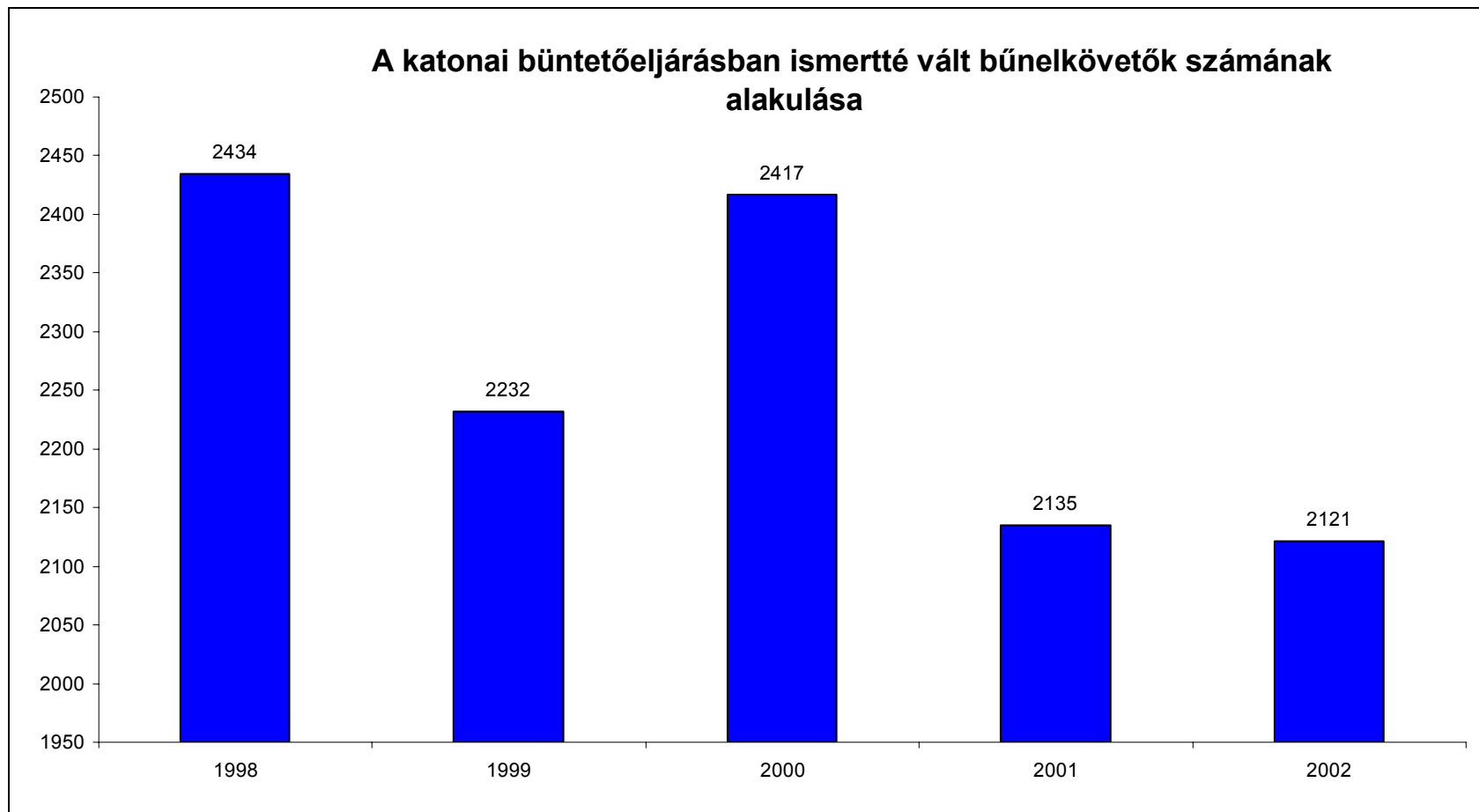
9. sz. ábra

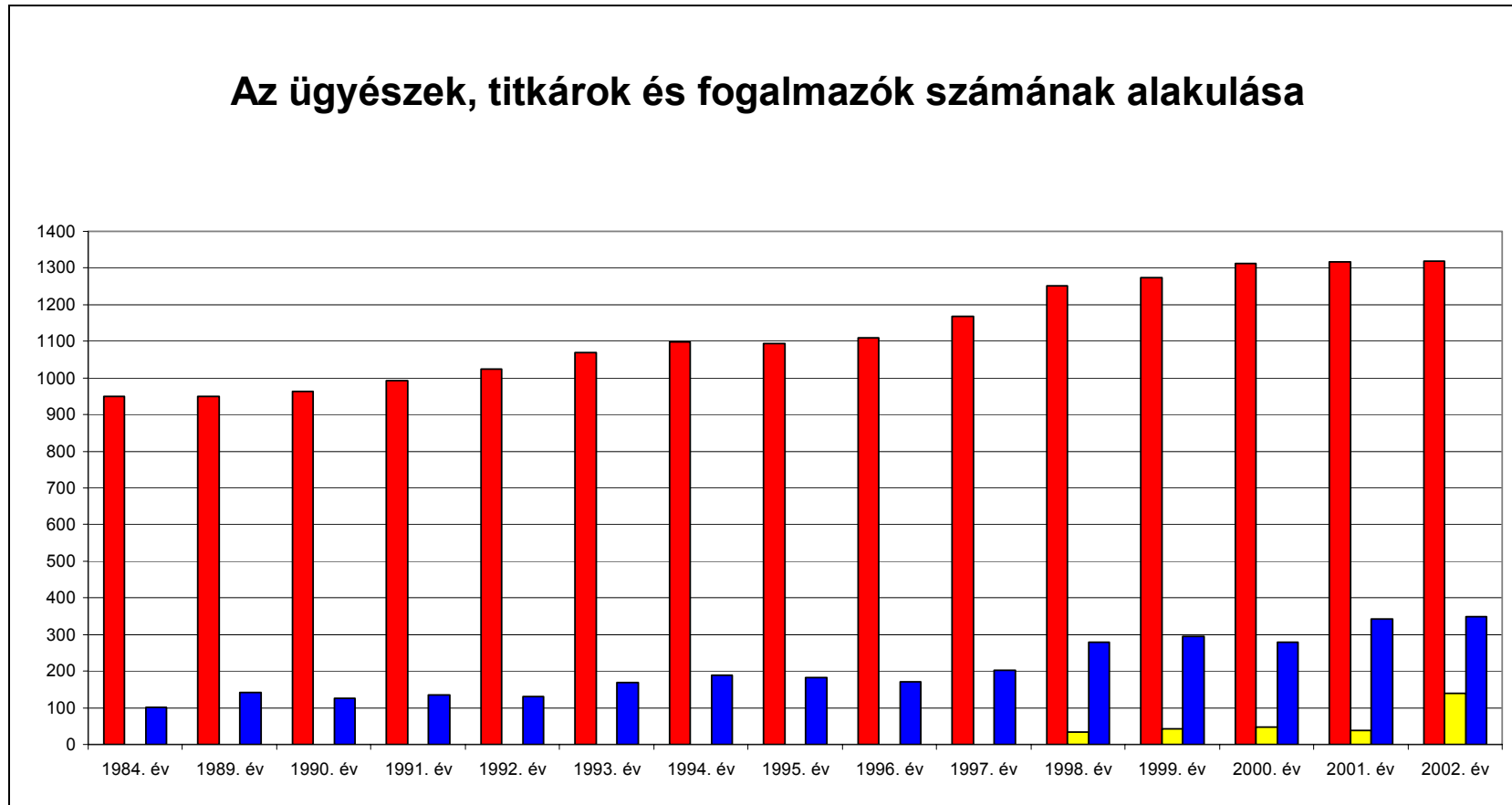
10. sz. ábra

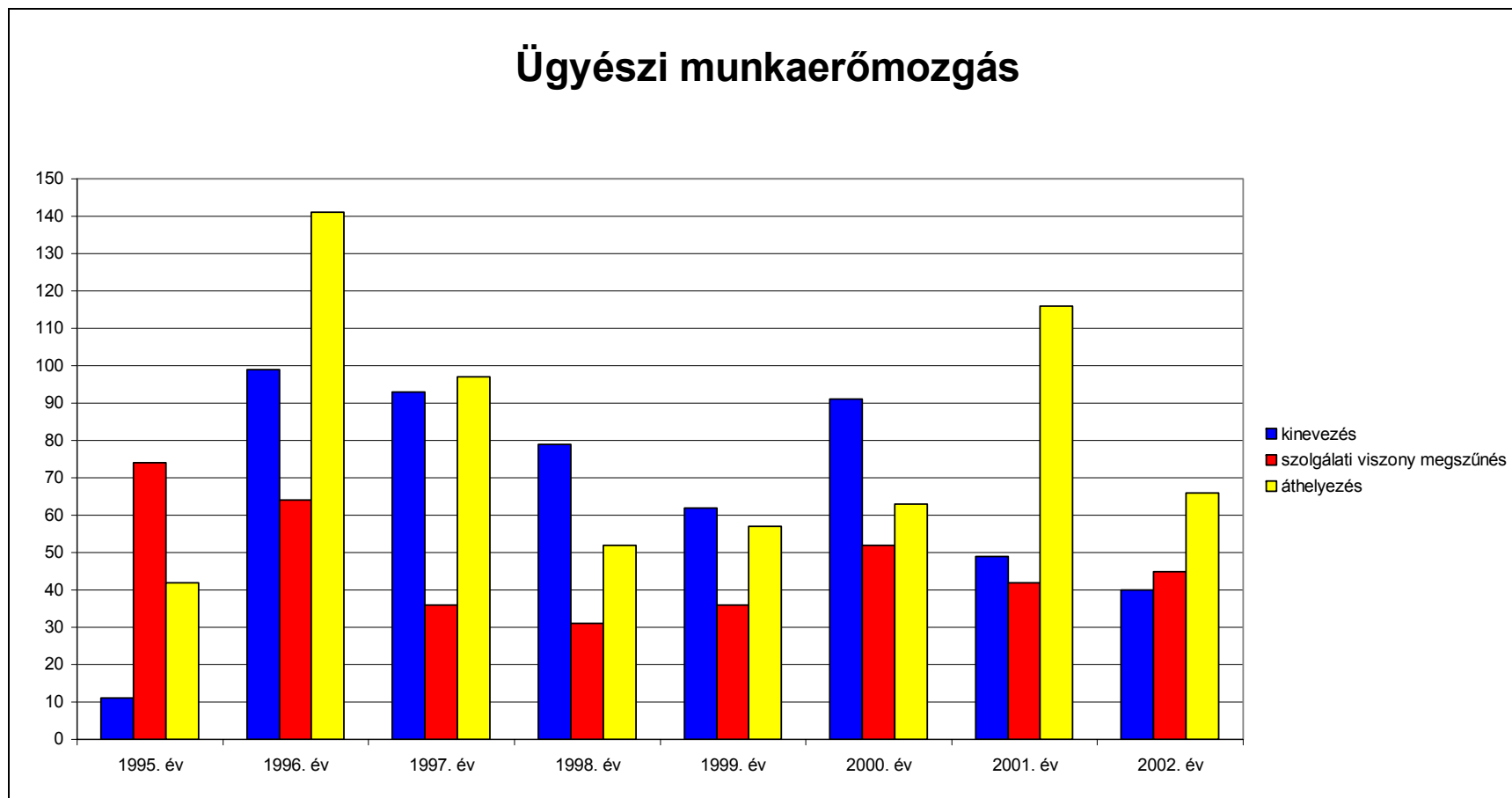
11. sz. ábra

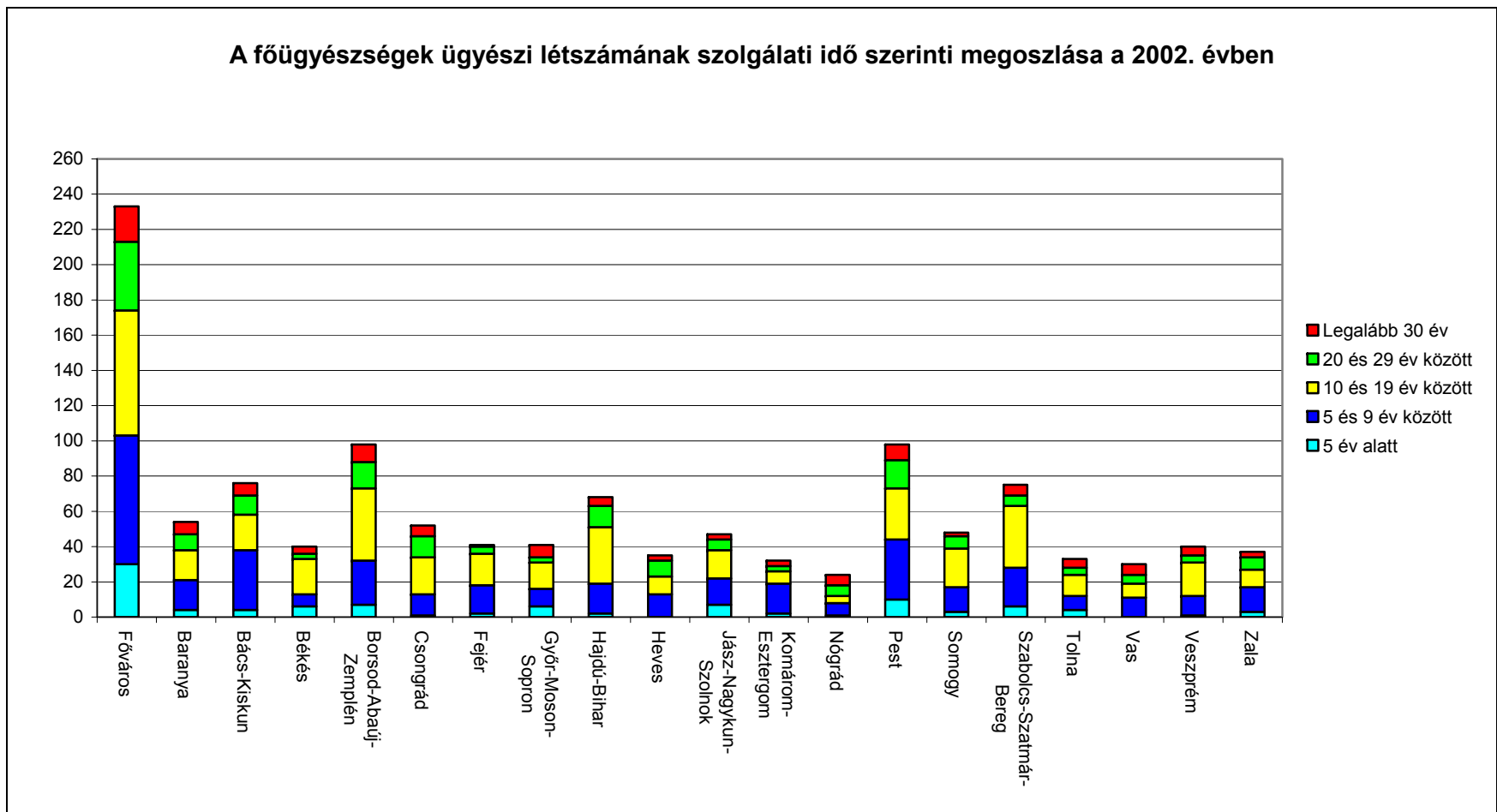
12. sz. ábra

13. sz. ábra

14. sz. ábra

15. sz. ábra

